

LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA  
ZAVOD ZA STATISTIKO

Statistična dokumentacija

STATISTIČNI PREGLED DESETLETNEGA RAZVOJA LR SLOVENIJE

KMETIJSTVO

1946 - 1956

Zaupno

ZAVOD ZA STATISTIKO IN EVIDENCO LR SLOVENIJE	
DOKUMENTACIJSKI ARHIV	
Inventarna številka:	D. 4048 a
Arhivska označba:	3202

LJUBLJANA, MARCA 1959



LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA  
ZAVOD ZA STATISTIKO

Statistična dokumentacija

STATISTIČNI PREGLED DESETLETNEGA RAZVOJA LR SLOVENIJE

KMETIJSTVO

Zaupno

LJUBLJANA, MARCA 1959

1870

1870

1870

1870

1870

1870

V S E B I N A :

Stran:

GEOGRAFSKI POLOŽAJ LRS . . . . .	3
POLJEDELSTVO, SADJARSTVO IN VINOGRADNIŠTVO. . . . .	3
Zemljiške kategorije . . . . .	3
Skupin <sup>o</sup> posevkov . . . . .	9
Važnejši posevki . . . . .	12
Poljedelska proizvodnja. . . . .	16
SADJARSTVO:	
Število sadnih dreves. . . . .	23
Pridelek sadja . . . . .	24
Odkup sadja . . . . .	26
Predelava sadja. . . . .	26
VINOGRADNIŠTVO:	
Površina vinogradov. . . . .	28
Vinogradniška proizvodnja. . . . .	29
Predelava grozdja in pridelek vina . . . . .	29
Izvoz vina. . . . .	30
ŽIVINOREJA:	
Stanje živinoreje v LRS . . . . .	31
Količine mesa in masti. . . . .	35
Pridobivanje mleka. . . . .	38
Izvoz in uvoz živine . . . . .	39
Živina po sektorjih lastništva . . . . .	39
SLADKOVODNI RIBOLOV . . . . .	43
MORSKI RIBOLOV. . . . .	44
HIDROTEHNIČNE MELIORACIJE. . . . .	45
DRUŽBENI SEKTOR V KMETIJSTVU . . . . .	46
Socialistična gospodarstva. . . . .	46
Kmečke delovne zadruga . . . . .	47
Splošne kmetijske zadruga . . . . .	48
OSKRBOVANJE KMETIJSTVA. . . . .	51
Umetna gnojila . . . . .	51
Sredstva za varstvo rastlin. . . . .	51
Mehanizacija kmetijstva. . . . .	52
NARODNI DOHODEK KMETIJSTVA. . . . .	53
VOLUMEN KMETIJSKE PROIZVODNJE . . . . .	54



Prirodni značaj slovenske zemlje je zelo raznolik. Na njenem območju se stikajo velike naravne enote, ki doprinašajo delež tej raznolikosti. Vzhodne Alpe in Dinarsko pogorje sklepata veliko Panonsko nižino, ki je po izrazitem celinskem podnebju in rastlinskem svetu enota zase. Na jugozahodu se Slovenija dotika Jadranskega morja na Koprskem in je le nekaj kilometrov oddaljena od Kvarnera in Tržaškega zaliva. Pokrajine ob Jadranskem morju, ki je del Sredozemskega morja, imajo povsem samosvoje podnebne značilnosti, posebne rastlinske in živalske razmere ter specifične gospodarske pogoje. V zahodnem delu vpliva Furlanska nižina, ki spada prav tako v sredozemsko območje. Velik del Slovenije pripada vzhodnim Alpam, ki pripadajo srednje evropskemu podnebnemu področju in ustvarjajo zopet specifične gospodarske pogoje s posebnimi rastlinskimi in živalskimi združbami. Prav tako značilno je območje Dinarskega gorskega sistema, ki se pričinja v Sloveniji in ustvarja kraško površino z vsemi njenimi značilnostmi. Za kmetijsko proizvodnjo nima slovenska zemlja najugodnejših pogojev. Hribovita je, ponekod kraškega značaja, drugje je zopet ravnina s komaj 10-20 cm globoko ornico, pod katero je neploden in propusten prod. Podnebje je vlažno in deževno, hranilne snovi v zemlji se rade

izpirajo in zemlja postaja bolj in bolj revna. Kljub vlažnemu in deževnemu podnebju je v okoliših s plitko zemljo in na kraških površinah pogostokrat suša in pomanjkanje vode. V Sloveniji niha množina padavin od 3500 mm v zahodnih Julijskih Alpah in na Snežniku do 750 mm na skrajnem vzhodu Prekmurja. Slovenija leži v sredini zmernotoplega pasu in ni velikih temperaturnih skrajnosti. Najvišje poletne temperature so na Krškem polju in Beli Krajini, v Podravju in ob Muri. Najnižjo zimsko temperaturo ima Mursko polje, ki je proti severu široko odprto. Pri visokogorski klimi v Sloveniji imajo pomen absolutna višina, oblika in smer gorovja, katerih posledica so pogoste inverzije. Meja večnega snega je v višini 2500 - 2600 m. V zadnjih desetletjih, pa se je meja premaknila verjetno na 3000 m, kar se pozna po izginevanju oz. zmanjšanju snežišč po naših gorah.

Točne pedološke razmere bodo znane, ko bodo končana sistematična talna raziskovanja in izdelana pedološka karta naših tipov tal. Iz terenskih in laboratorijskih izsledkov bomo dobili jasno podobo o pravi sestavi naših glavnih zemeljskih tipov, ter tako mogli povečati učinkovitost vegetacijskega faktorja-zemlje, ki je podlaga vse kmetijske proizvodnje.

## POLJEDELSTVO, SADJARSTVO IN VINOGRADNIŠTVO

## Zemljiške kategorije

Površina zemljiških kategorij v LR Sloveniji od 1.1947 do 1956

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Površina v ha										
SKUPNA POVRŠINA	2020331	2019689	2021378	2020331	2018651	2021512	2022389	2021521	2021506	2025060
Rodovitna površina	1877135	1879447	1879998	1877145	1878459	1880704	1887400	1887991	1887925	1901723
Gozdovi	892270	860065	867502	893545	899862	897457	904498	906451	913417	920910
Kmetijska površina	984865	1019382	1012496	983600	978597	983247	982902	981540	974508	980813
Obdelovalna površina	582514	588136	599833	572394	563479	561618	566357	565288	565616	566211
njive in vrtovi	284650	289336	287879	271490	277288	280643	284796	283571	283941	301732
sadovnjaki	22923	18974	22220	23322	23180	22444	22590	22556	23054	24960
vinogradi	25064	26058	25430	24886	25547	25174	25840	25801	25705	25356
travniki	249877	253768	264304	252696	237464	233357	233031	233360	232616	214163
Senožeti	128900	126400	114627	133841	136845	144401	142410	150090	151003	155090
Pašniki	270303	301911	294855	274043	275177	274311	271327	263101	254847	257302
Trstičja in močvirja	3148	2935	3181	3322	3096	2917	2808	3061	3042	2210
Nerodovitna površina	143196	140242	141380	143186	140192	140808	134989	133530	133579	123337

Površina zemljiških kategorij v LR Sloveniji od 1.1947 do 1956(nadaljevanje)

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Struktura v %										
SKUPNA POVRŠINA	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Rodovitna površina	92,9	93,1	93,0	92,9	93,0	93,1	93,3	93,5	93,4	93,9
Gozdovi	44,1	42,6	42,9	44,2	44,5	44,1	44,7	44,9	45,2	45,5
Kmetijska površina	48,8	50,5	50,1	48,7	48,5	48,7	48,6	48,6	48,2	48,4
Obdelovalna površina	28,8	29,1	29,6	28,3	27,9	27,8	28,0	28,0	28,0	28,0
njive in vrtovi	14,1	14,3	14,3	13,4	13,7	13,9	14,1	14,0	14,0	14,9
sadovnjaki	1,1	0,9	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,4	1,2	1,2
vinogradi	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
travniki	12,4	12,6	13,0	12,5	11,8	11,6	11,5	11,6	11,5	10,6
Senožeti	6,4	6,3	6,7	6,6	6,8	7,2	7,0	7,5	7,5	7,6
Pašniki	13,4	14,9	14,6	13,6	13,6	13,6	13,4	13,0	12,6	12,7
Trstičja in močvirja	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Nerodovitna površina	7,1	6,9	7,0	7,1	7,0	6,9	6,7	6,5	6,6	6,1

Vsa zemljišča delimo po načinu in namenu uporabe na takoimenovane zemljiške kategorije. Celotne površine Slovenije je približno 20000 km<sup>2</sup> ali 2 milijona ha.

Od te površine je 28,0% obdelovalne, oziroma 48,6 % kmetijske površine; 43,5 % rodovitne, 6,5 % nerodovitne površine.

Površine republik in FLRJ

v tisoč ha

Ljudska republika	Leto	Kmetijska površina	Obdelovalne površine					Pašniki
			skupaj	njive in vrtovi	sadovnjaki	vinogradi	travniki	
FLRJ	1949	13 884	9 768	7 321	337	247	1 863	4 036
	1950	13 882	9 677	7 218	346	251	1 862	4 117
	1951	13 980	9 630	7 156	360	252	1 861	4 247
	1952	13 998	9 648	7 176	363	255	1 855	4 121
	1953	14 363	9 838	7 301	376	267	1 894	4 450
	1954	14 600	9 982	7 419	384	274	1 905	4 551
	1955	14 829	10 112	7 528	393	279	1 912	4 651
	1956	15 000	10 200	7 600	390	273	1 940	4 734
Srbija	1949	5 397	4 580	3 702	203	118	557	782
	1950	5 380	4 548	3 659	-	-	-	-
	1951	5 361	4 551	3 661	210	125	555	778
	1952	5 403	4 574	3 676	212	126	560	794
	1953	5 526	4 641	3 728	217	129	567	854
	1954	5 695	4 736	3 788	222	131	595	932
	1955	5 748	4 769	3 812	224	133	600	953
	1956	5 920	4 830	3 840	224	127	640	1 060



Površina v tisoč ha (nadaljevanje)

Ljudska republika	Leto	Kmetijska površina	Obdelovalna površina					Pašniki
			skupaj	njive in vrtovi	sadovnjaki	vinogradi	travniki	
Hrvaška	1949	3 419	2 127	1 520	50	91	466	1 261
	1950	3 421	2 132	1 509	-	-	-	-
	1951	3 459	2 117	1 505	54	89	469	1 308
	1952	3 451	2 119	1 509	56	89	465	1 295
	1953	3 477	2 157	1 536	59	94	468	1 290
	1954	3 497	2 201	1 570	59	96	474	1 268
	1955	3 499	2 220	1 584	61	97	479	1 251
	1956	3 380	2 220	1 590	61	95	475	1 130
Slovenija	1949	997	589	281	22	23	263	405
	1950	968	561	265	23	22	251	403
	1951	967	552	272	23	22	236	407
	1952	967	549	273	22	22	232	415
	1953	982	566	285	23	26	233	414
	1954	981	565	284	22	26	233	413
	1955	975	566	284	23	26	233	414
	1956	981	566	302	25	25	214	413
Bosna in Hercegovina	1949	2 518	1 724	1 218	51	4	452	789
	1950	2 469	1 685	1 178	-	-	-	-
	1951	2 548	1 674	1 145	59	4	465	869
	1952	2 537	1 672	1 142	62	5	463	860
	1953	2 546	1 705	1 149	63	5	488	837
	1954	2 572	1 693	1 164	66	5	458	875
	1955	2 618	1 705	1 188	67	5	445	909
	1956	2 620	1 700	1 190	62	5	446	913
Makedonija	1949	1 120	593	532	7	11	43	522
	1950	1 119	591	529	-	-	-	-
	1951	1 118	580	517	9	11	43	516
	1952	1 114	579	519	7	11	42	530
	1953	1 307	615	549	9	13	44	686
	1954	1 318	627	557	9	15	46	686
	1955	1 447	672	594	11	18	49	771
	1956	1 540	694	612	11	19	51	835
Črna gora	1949	433	154	69	3	1	82	277
	1950	525	160	64	-	-	-	-
	1951	526	156	57	4	1	94	369
	1952	527	155	56	5	1	93	371
	1953	524	154	55	5	1	93	369
	1954	537	160	56	5	1	98	376
	1955	542	179	65	6	1	107	361
	1956	572	189	66	8	1	114	381

1. 1953 in 1954 se nanašata na sedanje ozemlje FLRJ t.j. s Koprom.

V FLRJ je obdelovalne površine 40,4 %, kmetijske 59 %, rodovitnih površin pa 93,5 % (po 1.1953), nerodovitnih 6,5%.

Ta razmerja površin se na splošno zelo malo spreminjajo iz leta v leto. So pa bistvene razlike v površinah

zemljiških kategorij, ki jih navaja kataster in tistih, ki jih navaja statistika. O vzrokih so že mnogo pisali in jih obravnavali.

(Glej: Kmetijstvo v luči statistike str. 2 in dr. J. Lavrič: Očrt kmetijske statistike str. 75).

## Njive:

Na njive odpade 14 % od skupne površine. Največji odstotek njivske površine je v severozahodnem in zahodnem ravninskem območju Slovenije in v okraju Koper, v krajih, kjer je nadmorska višina 400 m. V ostalem je delež njiv po nadmorski višini naslednji (po stanju 1.1951, brez okraja Koper):

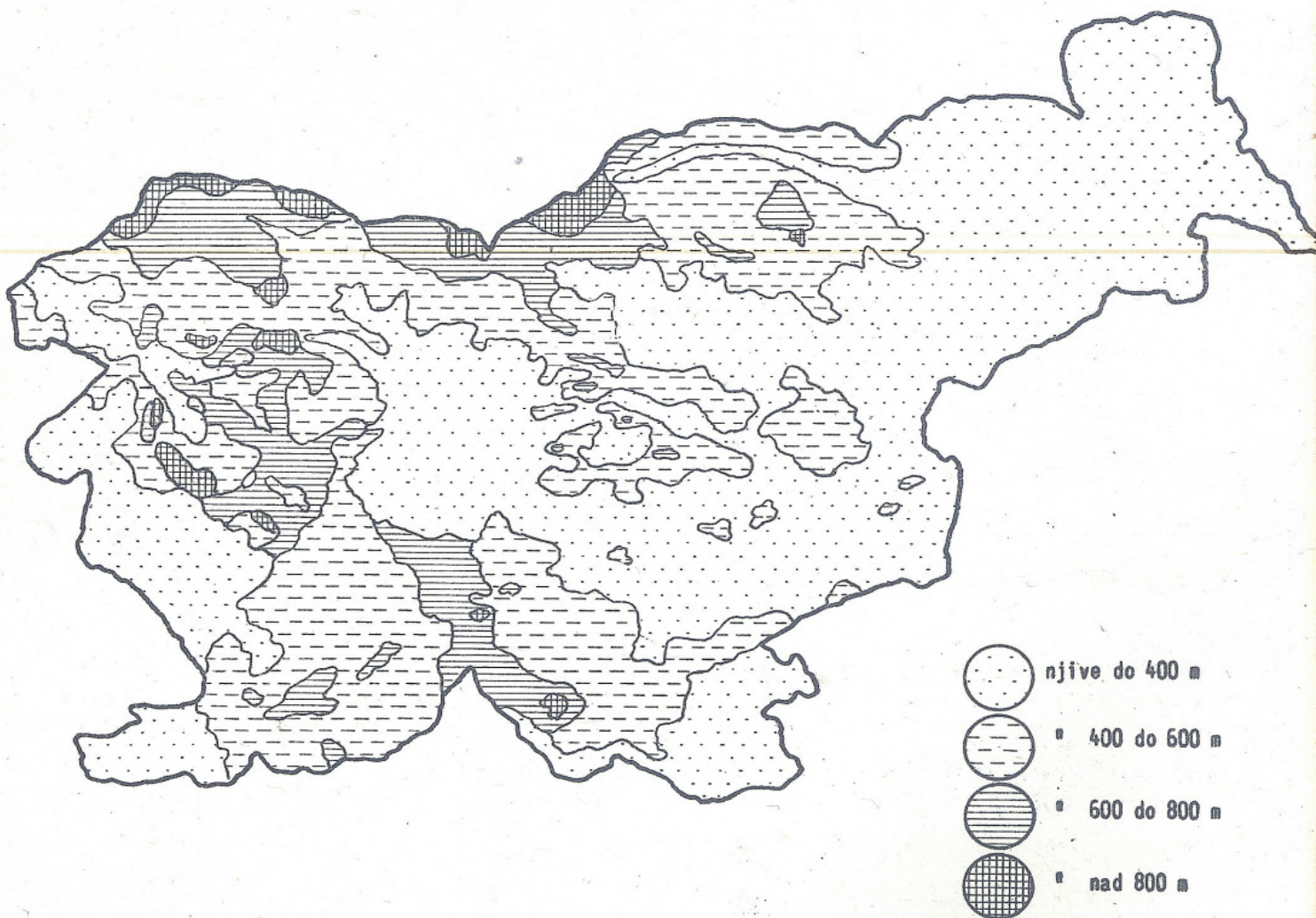
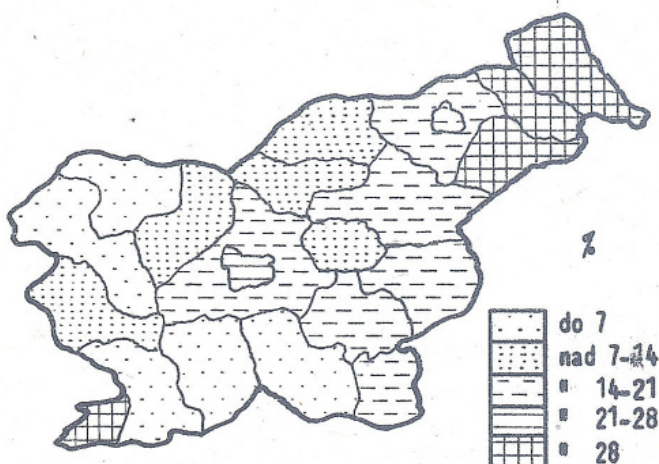
do 400 m	215 508 ha	ali	79,5 %
nad 400 - 600 m	42 228 "	"	15,6 %
nad 600 - 800 m	12 342 "	"	4,5 %
nad 800 m	1 239 "	"	0,4 %

V FLRJ odpade od skupne površine 30 % na njive, v primeru z ostalimi republikami pa je Slovenija na predzadnjem mestu - pred Črno goro.

V Sloveniji odpade 0,19 ha njivske površine na 1 prebivalca, na 1 kmečkega prebivalca pa odpade 0,47 ha njivske površine, v FLRJ pa 0,43 ha njivske površine na 1 prebivalca in 0,73 na 1 kmečkega prebivalca.

Le v nekaj državah na svetu pride na enega prebivalca manj njiv, kakor v Sloveniji.

Delež njiv v odstotkih od skupne površine 1.1954 po okrajih

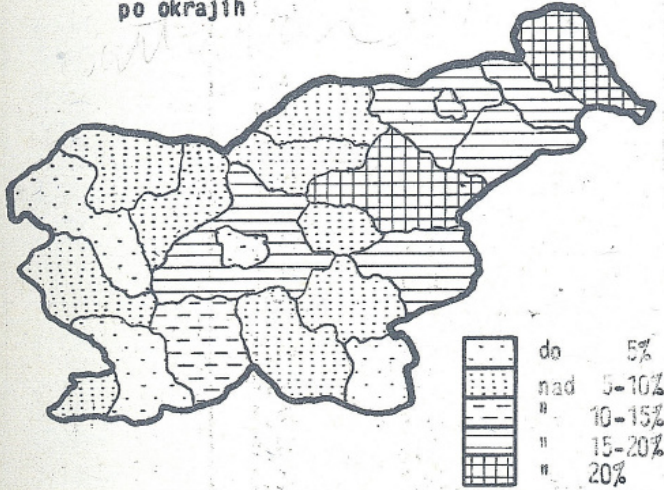


### Delež travnikov

Na travnike odpade v Sloveniji 11,6 % skupne površine. Slovenija ima precej več travnikov v primerjavi s FLRJ (7,8 % od skupne površine).

Površina travnikov se je po 1.1949 nekoliko zmanjšala. Največji del od skupne površine odpade na travnike v severozahodnem delu Slovenije, največ jih je v okraju Celje in Murska Sobota.

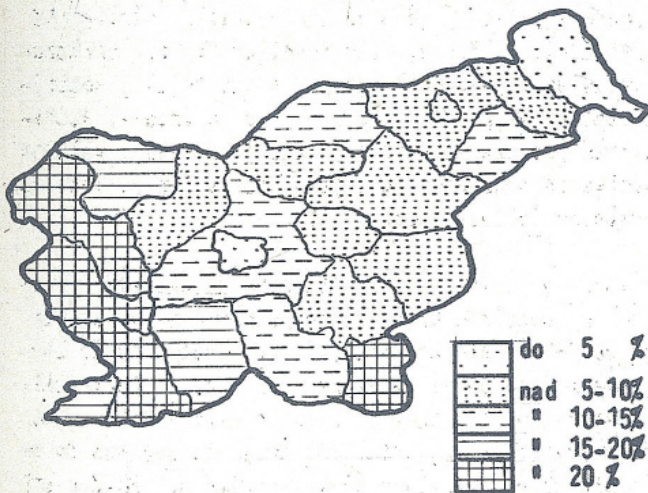
Delež travnikov v % od skupne površine 1. 1954 po okrajih



### Delež pašnikov

Na pašnike odpade v naši republiki 13,0 % skupne površine. Večji kompleksi pašnikov so ostali predvsem tam, kjer neugodni naravni pogoji prisilijo na tako izrabo tal. Zato je največja površina pašnikov v skalnatih alpskih in kraških krajih ter tam, kjer je vpliv sredozemskega podnebja, ki prinaša poletno vročino in sušo.

Delež pašnikov v % od skupne površine 1.1954 po okrajih

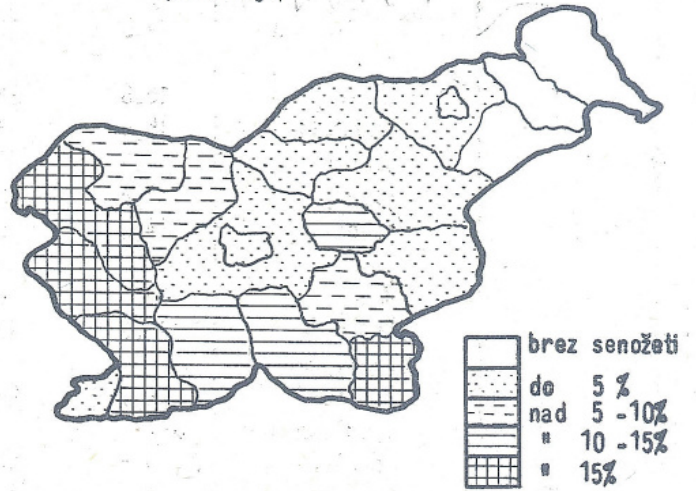


### Senožeti

Na senožeti odpade 7,5 % skupne površine. To so zemljišča, ki so pretežno porasla s travo in jih v normalnih letih le enkrat kosijo, sicer pa jih uporabljajo

jo za pašo, preorati jih ni mogoče. Pri nas so razširjena najbolj v alpskem in kraškem svetu.

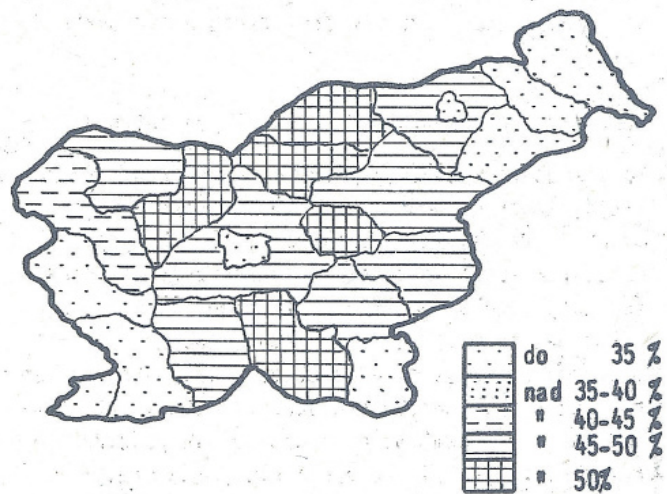
Delež senožeti v % od skupne površine 1. 1954 po okrajih



Največjo površino v Sloveniji pokrivajo gozdovi-45 % od skupne površine, v FLRJ je ta odstotek manjši 33,5 %." Najbolj se je mogel gozd očuvati tamkaj, kjer so ga prirodni pogoji najboljše zaščitili pred človekovim preganjanjem, to je v višinskih legah, neprijaznih kulturam, pa na onih tleh, ki so po svojih geomorfoloških ter petrografskih značilnostih za obdelovanje manj sposobni". (Melik - Slovenija str. 433).

Največji kompleksi gozdov so v Julijskih in Kamniških Alpah, v Snežniku in se vlečejo preko Javornika, Hrušice in Trnovske planote, dalje v Čičariji, Gorjancih, v Kečevskih gorah, Krimu in Pohorju.

Delež gozdov v % od skupne površine 1.1954 po okrajih



## Zemljiške kategorije v % od skupne površine v l. 1954

	Njive	Travniki	Senožeti	Pašniki	Gozdovi
LR SLOVENIJA	14,0	11,5	7,4	13,0	44,9
Celje	15,6	21,7	2,3	8,0	46,6
Črnomelj	15,6	3,2	19,7	28,4	26,8
Gorica	7,3	8,6	18,1	20,1	33,8
Kočevje	5,8	5,3	15,0	12,4	58,9
Koper	34,2	5,8	4,0	15,2	15,7
Kranj	11,0	6,8	8,7	6,7	58,8
Krško	18,9	16,2	0,5	9,5	45,2
Ljubljana mesto	24,6	28,1	0,1	3,1	29,5
Ljubljana okolica	14,8	18,2	2,1	11,4	47,5
Ljutomer	35,4	18,3	-	6,3	24,2
Maribor mesto	24,9	14,6	-	6,3	24,0
Maribor okolica	16,2	15,3	1,6	7,6	48,3
Murska Sobota	41,1	20,8	-	3,5	26,1
Novo mesto	18,7	8,3	8,1	8,5	49,6
Postojna	5,9	10,1	13,9	19,0	46,5
Ptuj	28,7	18,1	-	10,7	30,5
Radovljica	3,2	5,5	6,0	15,7	50,0
Sežana	5,5	1,4	17,1	37,3	31,1
Slovenj Gradec	10,0	7,3	4,6	10,3	63,0
Šoštanj	8,4	7,9	3,4	9,2	58,7
Tolmin	3,0	5,0	16,1	20,4	40,7
Trbovlje	9,3	8,6	8,8	8,0	58,6

Površine zemljiških kategorij so pri nas skoraj ustaljene, kakor tudi v večini zahodno evropskih držav.

Spremembe pri podatkih o površinah po letih.

Po ocenah iz v. 1956 je površina njiv za 17 263 ha večja, kakor po ocenah iz l. 1955; travnikov je po oceni 18 523 ha manj. Spremembe, ki jih kažejo ti podatki niso nastale samo zaradi resničnih transformacij, temveč ponekod tudi zaradi izboljšanja evidence, še bolj pa zaradi nenačrtnega opiranja cenilcev na katastrske podatke. V letu 1956 so namreč cenili po katastrskih občinah. Cenitvene komisije so v glavnem imele za podlago le podatke po katastru in je bilo te spremembe pričakovati.

Razložki med katastrom in PO - 2

Primerjava statističnih podatkov o površinah s podatki po katastru je nekoliko otežkočena iz tehle vzrokov:

Kataster prikazuje pri vseh kategorijah bruto povr-

šine, kamor štejejo tudi steze, meje, ozare itd. Tara znaša v Sloveniji 8 - 10 %, kmetijska statistika pa prikazuje le čiste, neto površine. Vrtove prikazuje kataster v kategoriji skupaj s sadovnjaki, kmetijska statistika pa kaže skupaj njive in vrtove; sadovnjaki so posebna kategorija. Nadalje združuje kataster travnike in senožeti. Kmetijska statistika pa loči vsako kategorijo zase (samo v LRS).

Pri vsem pa je treba še upoštevati, da kataster ni urejen. Po podatkih katastra je površina njiv od leta 1952 do 1955 postopno naraščala (v 4 letih za 25 247 ha), leta 1956 pa je padla za 6 166 ha. Po kmetijski statistiki pa je ostala površina njiv v l. 1953 do 1955 približno ista, leta 1956 se je pa občutno dvignila. Kataster prikazuje 14 % več njiv kot PO-2. V primerjavi s cenitvami po PO-2 leta 1956, prikazuje kataster za 13 % več njiv, vrtov in sadovnjakov, vinogradov za 28 % in pašnikov za 21 % na račun travnikov in senožeti, ribnikov in močvirij, gozdov in nerodovitnih površin, ki jih je manj. Podatki za skupno površino so enaki v PO-2 in v katastru.

Skupine posevkov od 1946 do 1954

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Površina ha											
Njive skupaj	285900	284650	289336	287879	271490	277288	280643	284796	283571	283941	301732
Žita	160800	159060	159322	158787	153746	153942	154452	157043	156089	156438	165518
Industrijske rastline	3200	3458	5073	6599	7527	7957	6242	5105	4878	4954	4652
Vrtnine	54000	54694	61623	58294	54189	55606	58644	62187	60954	62134	69649
Krmske rastline	60800	61557	59722	62567	52205	56189	58246	57839	58558	57261	56701
Drevesnice	180	299	134	173	167	229	178	221	375		290
Trznina(praha)(črna in zelena)	2400	1337	339	234	1059	1319	1421	1448	1385	3154	3895
Neobdelane njive	4520	4245	3123	1225	2597	2046	1460	953	1332		757
Struktura %											
Njive skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Žita	56,2	55,9	55,1	55,2	56,6	55,5	55,0	55,2	55,0	55,0	54,9
Industrijske rastline	1,1	1,2	1,8	2,3	2,8	2,9	2,2	1,8	1,7	1,7	1,5
Vrtnine	18,9	19,2	21,3	20,2	19,9	20,1	21,0	21,8	21,5	21,9	23,1
Krmske rastline	21,3	21,6	20,6	21,7	19,2	20,2	20,8	20,3	20,7	20,2	18,8
Drevesnice	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1		0,1
Trznina(praha)(črna in zelena)	0,8	0,5	0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	1,2	1,3
Neobdelane njive	1,6	1,5	1,1	0,4	1,0	0,7	0,5	0,3	0,5		0,3

Njivska površina po rastlinskih skupinah

zaokroženo - tisoči ha

		Njive skupaj	Žita	Industrijske rastline	Vrtnine	Krmske rastline	Drevesnice	Trznina praha	Neposejano
FLRJ	1949	7 321	5 115	489	475	570	3,1	226	444
	1950	7 218	5 176	444	456	542	3,2	596	8,3
	1951	7 156	5 174	388	449	549	3,4	242	350
	1952	7 176	5 246	319	442	550	3,2	264	351
	1953	7 301	5 383	321	441	540	3,0	255	358
	1954	7 419	5 392	366	449	545	4	246	417
	1955	7 528	5 466	371	482	535	4,6	668	-
	1956	7 600	5 420	325	480	543	4,1	822	-
SRBIJA	1949	3 702	2 866	269	192	276	1,5	16,7	78,7
	1950	3 659	-	-	-	-	-	-	-
	1951	3 661	2 885	221	176 <sup>o</sup>	276	1,9	53,3	47,6
	1952	3 676	2 973	193	168	266	1,6	41,0	34,6
	1953	3 728	3 009	205	160	267	1,7	44,8	40,4
	1954	3 788	3 015	236	163	267	2,0	41,3	64,7
	1955	3 812	2 999	220	169	255	2,0	166	-
	1956	3 840	2 970	183	161	256	2,0	264	-

Njivska površina po rastlinskih skupinah (nadaljevanje)

tisoči ha

	Leto	Njive skupaj	Žita	Industrij-ske rast-line	Vrtnine	Krnske rastline	Dreves-nice	Trznina praha	Nepose-jano
HRVATSKA	1949	1 520	1 009	109	135	180	0,5	22,8	63,5
	1950	1 522	-	-	-	-	-	-	-
	1951	1 505	1 018	82,6	132	167	0,5	25,1	79,7
	1952	1 509	1 027	62,8	131	181	0,4	28,4	78,5
	1953	1 536	1 090	58,9	133	171	0,6	27,2	56,2
	1954	1 570	1 102	62	135	173	1	26	72,0
	1955	1 584	1 120	66	145	172	0,8	80	-
	1956	1 590	1 070	62	142	178	0,7	142	-
SLOVENIJA	1949	288	159	6,6	58,2	62,5	0,2	0,2	1,1
	1950	271	154	7,5	54,2	52,2	0,2	1,0	2,5
	1951	277	154	8,0	55,6	56,2	0,2	1,3	1,9
	1952	281	154	6,2	58,6	58,2	0,2	1,4	1,4
	1953	285	157	5,1	62,1	57,7	0,2	1,4	1,9
	1954	284	156	4,9	61,0	58,6	0,4	1,4	1,3
	1955	284	157	4,9	62,2	57,4	3,3	3,3	3,3
	1956	302	166	4,9	69,6	56,7	0,3	3,9	0,8
BOSNA IN HERCEGOVINA	1949	1 218	731	40,1	57,8	25,8	0,2	126	236
	1950	1 178	-	-	-	-	-	-	-
	1951	1 145	758	36,0	59,8	26,7	0,4	118	146
	1952	1 142	742	26,6	59,1	25,5	0,5	138	150
	1953	1 149	771	23,5	56,8	26,8	0,5	113	157
	1954	1 164	756	29,1	58,3	28,5	0,4	112	180
	1955	1 188	800	31	67	31	0,6	258	-
	1956	1 190	800	26	68	32	0,4	260	-
MAKEDONIJA	1949	532	303	60,1	27,9	23,1	0,7	57,8	59,2
	1950	529	-	-	-	-	-	-	-
	1951	517	321	39,9	22,7	22,3	0,3	44,4	65,8
	1952	519	313	29,9	22,5	20,2	0,5	55,4	77,5
	1953	549	317	29,0	22,5	16,1	0,4	68,0	96,6
	1954	557	324	33,9	25,8	16,2	0,5	65,6	91,1
	1955	595	345	48	32	18	0,5	151	-
	1956	612	367	49	33	18	0,5	145	-
ČRNA GORA	1949	68,6	49,5	4,2	6,4	2,0	0,0	1,9	4,6
	1950	64,3	-	-	-	-	-	-	-
	1951	56,8	39,6	1,4	5,0	1,8	0,0	0,4	8,5
	1952	56,0	39,4	0,6	5,5	1,6	0,0	0,3	8,6
	1953	54,8	39,1	0,7	5,6	1,6	0,0	0,4	7,4
	1954	56,6	39,4	0,9	6,0	1,7	0,0	0,4	7,1
	1955	65	45	1	6	2	0,0	11	-
	1956	66	48	1	7	2	0,0	6	-

Podatki za l. 1953 in 1954 se nanašajo na današnje ozemlje FLRJ  
Vir: PO-2 služba - Zvezne publikacije

Smer kmetijske proizvodnje se kaže v kolobarju t.j.v skupini posevkov, ki si sledijo na določenem območju. Medsebojno razmerje teh skupin je iz agrotehničnih in gospodarskih razlogov zelo pomembno. Tako dosežemo s pravih kolobarjem večje pridelke, uravnavamo ekonomičnost gnojenja, zmanjšujemo škodo, ki bi nastala na pridelkih zaradi napada škodljivcev in rastlinskih bolezni, omogoča nam, da celo leto pravilno razdeljujemo delo. Z ekonomskega stališča pa so % deleži skupin posevkov pomemben podatek, ki izrazito označuje kmetijstvo nekega območja. Iz tega razmerja lahko sklepamo, ali imamo državo z naprednim ali zaostalim kmetijstvom. Kolobar z velikim % krmskih rastlin in okopavin pomeni intenzivno napredno kmetijstvo. Ta tendenca se kaže v vseh državah z naprednim kmetijstvom, kjer se površine žit manjšajo, rastejo pa površine krmskih rastlin in vrtnin.

Upoštevali smo skupine v katere združuje posevke ekonomski kolobar, ki ga uporabljajo v mednarodni statistiki. Ta kolobar združuje posevke v glavnem po namenu uporabe, medtem ko združuje agrotehnični kolobar posevke po načinu obdelave v skupine, ki so značilne za določena območja.

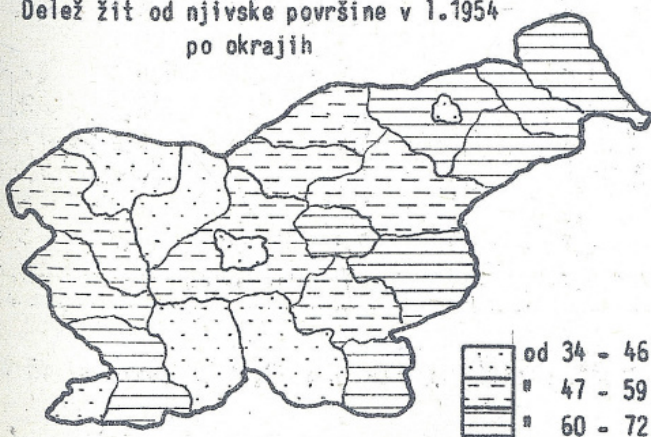
Ekonomski kolobar določa 5 skupin: žita, industrijske rastline, vrtnine, krmne rastline, trznino in ostalo, kamor štejemo neobdelane njive, drevesnice in trsnice. Najmočnejša skupina v naši republici se še vedno žita, saj odpade nanje 55% njivske površine, vendar opažamo v zadnjih letih zmanjševanje žitne površine, površine krmnih rastlin in vrtnin pa se večajo. Na krmne rastline odpade 20,7%, na vrtnine pa 21,5% njivske površine. Skupina industrijskih rastlin je zelo majhna in obsega le 1,7% njivske površine. Na trznino, drevesnice, trsnice in neobdelane njive odpade le 1,1%.

Po stari avstrijski statistiki se je zmanjšal delež žit s koruzo od 72% v l. 1871 na 55% v l. 1954. Delež krompirja se je povečal od 10% na 17,3%, delež krmnih rastlin pa se je več kot podvojil. (dr. J. Lavrič: Očrt kmetijske statistike).

Razločki med kolobarjem v LR Sloveniji in FLRJ so zelo značilni. V jugoslovanskem kolobarju prevladujejo žita (73,8%), zelo malo je vrtnin (6,0%) in krmnih rastlin (7,4%). Delež industrijskih rastlin je večji (4,4%), prav tako je več drevesnic in trznine (3,5%), ter neobdelanih njiv (4,9%).

Skupine njivskih posevkov so v naši republici zelo ustaljene.

Delež žit od njivske površine v l. 1954 po okrajih



Po odstotkih žitnih površin v l. 1954, navedenih v kartogramu moremo ločiti nekako 3 območja:

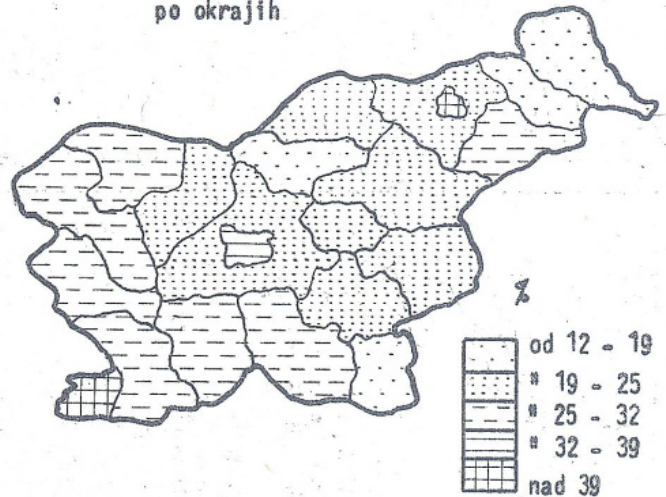
območje kraškega in alpskega pasu, kjer površina žit po občinah obsega 20 - 46% njivske površine;

območje osrednje Slovenije, kjer je površina žit po občinah precej enotna in je povprečni odstotek 46-59%;

žitnorodno območje vzhodne Slovenije kjer je odstotek žit od njivske površine 55 - 89%, je torej največji.

Odkloni od teh območij so v delu Slovenske Primorske zaradi izrednih podnebnih in pedoloških pogojev, v primerjavi s sosednjimi kraji naše republike.

Delež vrtnin od njivske površine v l. 1954 po okrajih

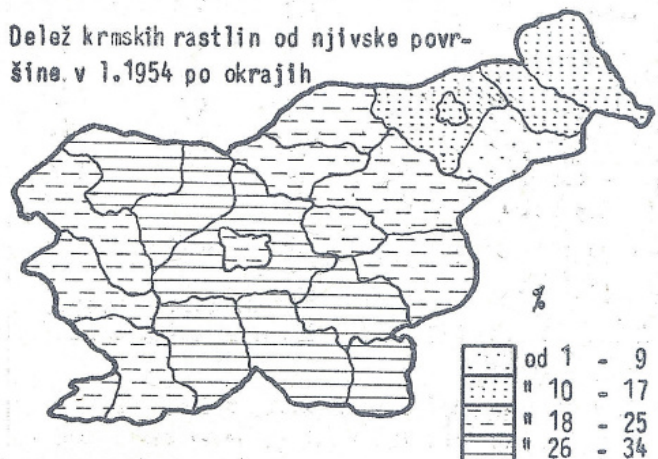


Na vrtnine odpade 21,6% njivske površine. Razmeroma velik je tudi odstotek krompirja, ki je glavna vrtnina. V krajih kjer je odstotek žitne površine najmanjši, je odstotek površine vrtnin največji t.j. v pasu alpskega in kraškega sveta. Velik % vrtnin je tudi v okolici dveh naših središč, Ljubljani in Mariboru.

#### Krmne rastline

Največji odstotek površin s krmnimi rastlinami je v območju, ki se širi od severozahoda čez osrednjo Slovenijo v okraje južne vzhodnega dela Slovenije. Vzporedno s tem območjem sta dva pasova v katerih se spreminja odstotek površin s krmnimi rastlinami od 10-25% njivske površine. V tako imenovanem žitnorodnem delu naše republike pade površina krmnih rastlin na 1-17%.

Delež krmnih rastlin od njivske površine v l. 1954 po okrajih



## Industrijske rastline

Delež industrijskih rastlin v Sloveniji je zelo majhen, saj so industrijske rastline le na 4878 ha površine, kar je 1,7%. Po občinah različnih okrajev niha ta odstotek v večini primerov med 0,5 - 1%.

Izjema so nekateri občinski okraji Celje, kjer intenzivno gojijo hmelj in obsega površina industrijskih rastlin oziroma hmelja 25 - 30%.

Razmerje skupin posevkov v Dravski banovini in v Jugoslaviji v l. 1938.

	Dravska banovina	Jugoslavija
Žita	62,0	82,0
Industrijske rastline	1,2	2,5
Vrtnine	22,0	5,6
Krmske rastline	14,4	4,7
Trznina (praha)	0,6	5,2

(dr. J. Lavrič: Očrt kmetijske statistike)

Pred drugo svetovno vojno je bilo razmerje v skupinah posevkov Slovenije in Jugoslavije takole:

V tem, da se je po osvoboditvi zmanjšala površina pod žiti v korist površine vrtnin in krmnih rastlin, vidimo napredno smer v slovenskem kmetijstvu.

## Važnejši posevki

Važnejši posevki od 1947 do 1956

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Površina ha										
Pšenica	49 094	49 592	49 563	50 564	50 791	51 303	52 480	53 045	53 174	58 484
Krompir	43 888	45 190	43 499	40 828	42 729	46 374	49 913	49 305	50 771	58 279
Koruza	41 878	42 859	42 108	39 091	40 270	41 251	42 811	42 466	43 446	43 596
Rž	23 544	25 292	26 273	25 587	25 489	26 678	25 376	25 034	24 327	23 686
Črna detelja	20 866	25 184	26 962	17 147	19 583	22 421	21 578	22 151	21 502	22 833
Oves	17 521	18 090	18 168	16 885	16 156	15 217	15 347	14 944	14 493	15 863
Ječmen	12 324	13 151	13 513	13 170	13 299	13 799	13 902	13 636	13 672	15 505
Lucerna	8 159	11 968	11 566	9 197	10 593	12 015	13 031	14 071	14 493	14 016
Krmska pesa	8 175	9 319	8 866	7 564	8 163	8 799	9 072	8 804	8 781	8 465
Proso prašno	3 860	6 607	...	4 987	4 743	4 083	3 974	3 981	3 603	3 091
Kapusnice	3 269	2 951	3 750	3 019	3 131	3 508	3 609	3 478	3 456	3 789
Krmsko korenje	2 814	2 525	2 965	2 453	2 842	2 981	2 940	2 848	2 784	2 528
Soržica	1 531	3 018	2 561	2 690	2 500	2 434	2 564	2 945	3 332	4 446
Pitnik	3 533	2 470	2 186	1 279	1 871	2 435	2 512	2 821	1 881	1 214
Struktura % (njivska površina = 100)										
Pšenica	17,2	17,2	17,2	18,6	18,4	18,3	18,5	18,7	18,7	19,4
Krompir	15,4	15,6	15,1	15,1	15,4	16,5	17,6	17,4	17,8	19,3
Koruza	14,7	14,8	14,6	14,4	14,5	14,7	15,1	15,0	15,3	14,4
Rž	8,3	8,8	9,1	9,4	9,2	9,5	8,9	8,8	8,6	7,8
Črna detelja	7,3	8,8	9,4	6,3	7,1	8,0	7,6	7,8	7,6	7,5
Oves	6,2	6,3	6,3	6,2	5,8	5,4	5,4	5,3	5,1	5,2
Ječmen	4,7	4,6	4,7	4,9	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	5,1
Lucerna	3,5	4,5	4,0	3,4	3,8	4,3	4,6	5,0	5,1	4,6
Krmska pesa	3,5	3,2	3,1	2,8	2,9	3,2	3,2	3,2	3,1	2,8
Proso prašno	1,4	2,2	...	1,8	1,7	1,5	1,4	1,4	1,3	1,0
Kapusnice	1,2	1,0	1,2	1,1	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Krmsko korenje	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	0,8
Soržica	0,5	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,2	1,4
Pitnik	1,2	0,9	0,8	0,5	0,7	0,9	0,9	1,0	0,7	0,4

\* s Kopro

Če upoštevamo važnejše posevke, vidimo, da je v Sloveniji v vseh zadnjih letih na prvem mestu pšenica,

z 18,7%, sledita ji krompir s 17,4% in koruza s 15%.



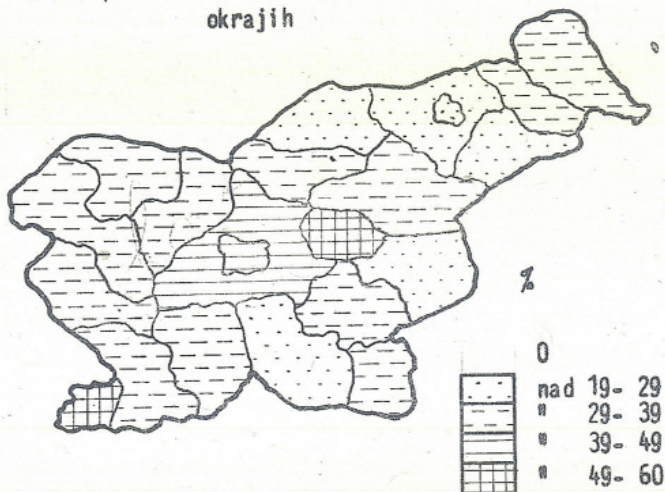
		Pšenica	Koruza	Krompir	Rž	Črna detelja	Lucerna	Krmaska pesa
FLRJ	1949	1 809	2 274	237	266	105	193	32
	1950							
	1951	1 774	2 378	227	289	119	192	30
	1952	1 863	2 356	241	299	117	199	28
	1953	1 890	2 409	244	301	105	219	31
	1954	1 859	2 487	255	280	111	224	34
	1955	1 912	2 534	266	282	124	200	32
	1956	1 660	2 680	293	256	120	191	32
Srbija	1949	1 145	1 437	76	80	23	127	11
	1950							
	1951	1 068	1 348	69	88	29	131	10
	1952	1 155	1 433	71	90	27	134	8
	1953	1 153	1 439	67	91	26	146	9
	1954	1 124	1 508	72	83	28	144	9
	1955	1 151	1 504	72	79	33	122	8
	1956	990	1 600	87	75	64	103	8
Hrvaška	1949	329	478	81	50	49	44	9
	1950							
	1951	348	464	79	47	57	38	9
	1952	344	482	86	57	57	43	8
	1953	365	499	89	61	49	47	10
	1954	377	502	94	60	50	51	11
	1955	395	513	97	57	55	49	10
	1956	314	546	99	44	98	56	11
Slovenija	1949	49	42	43	26	26	11	8
	1950	50	39	40	25	17	9	7
	1951	50	40	42	25	19	10	8
	1952	51	41	46	26	22	12	8
	1953	52	42	49	25	21	13	9
	1954	53	42	49	25	22	14	8
	1955	53	43	50	24	21	14	8
	1956	58	43	58	23	22	14	8
Bosna in Hercegovina	1949	182	344	28	32	8	7	2
	1950							
	1951	204	350	29	45	8	8	2
	1952	205	330	30	46	10	7	2
	1953	210	355	31	46	9	9	2
	1954	198	355	32	38	9	10	3
	1955	201	389	36	39	12	9	2
	1956	171	408	39	27	19	9	3
Makedonija	1949	95	62	5	73	1	4	0
	1950							
	1951	97	61	4	81	1	3	0
	1952	101	57	5	77	0	4	0
	1953	103	62	5	74	0	4	0
	1954	102	67	5	71	0	4	0
	1955	104	70	6	80	0,4	0,4	0,2
	1956	115	74	6	83	0,6	0,4	0,2
Črna gora	1949	10	14	5	4	0	1	0
	1950							
	1951	8	13	4	3	0	1	0
	1952	9	13	4	3	0	1	0
	1953	8	13	4	2	0	1	0
	1954	7	14	5	3	0	1	0
	1955	8	14	4	3	0,1	1,3	0,1
	1956	7	17	5	3	0,2	1,5	0,1

\* brez novo priključenih krajev

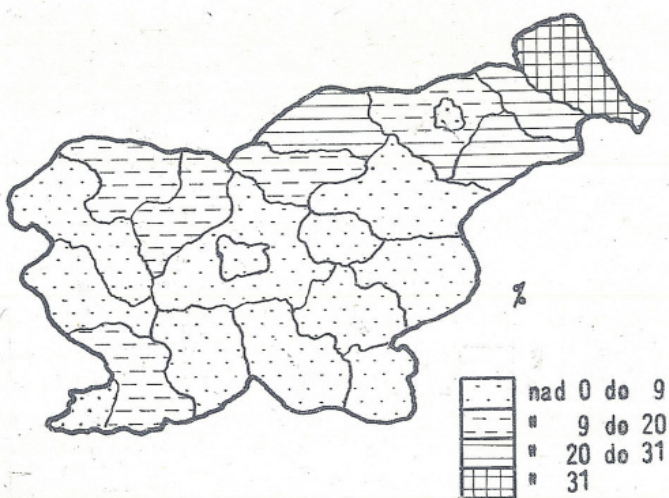
V FLRJ je razmerje posevkov precej različno. Na prvem mestu je koruza s 33 % njivske površine, pšenica s 26 %, rž s 4,1 %, krompir pa le s 3,3 %.

Razmerje posevkov je precej stalno. V Sloveniji je vidnejši le porast površin krompirja in lucerne v zadnjih letih. Geografsko razprostranjenost važnejših posevkov nam kažejo črtkani kartografi. (Stanje l. 1954)

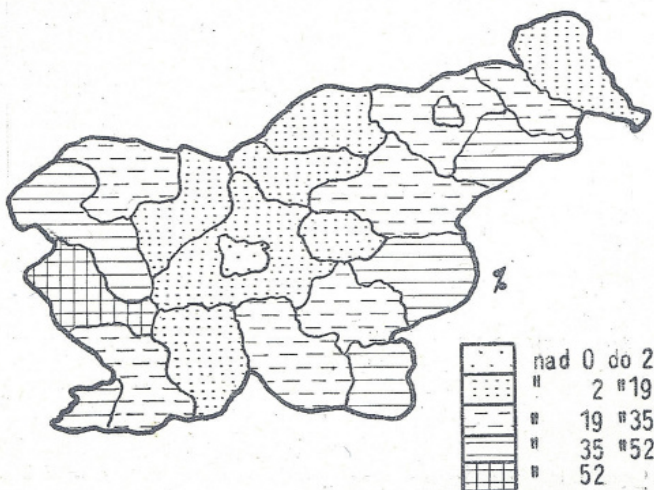
Delež pšenice od žitne površine v l. 1954 po okrajih



Delež rži od žitne površine v l. 1954 po okrajih



Delež koruze od žitne površine v l. 1954 po okrajih



Med žiti odpade pri nas na pšenico 18,7 %, sledijo ji koruza s 15 %, nato rž 8,8 %, oves 15,3 %, ječmen 4,8 %, proso 1,4 %.

Pred 80 leti je bilo razmerje drugačno.

Žita v % njivske površine v l. 1871 in 1913.

	1871	1913
Pšenica	14,6	18,3
Koruza	13,0	12,4
Rž	14,4	10,2
Ječmen	8,7	6,1
Oves	14,7	10,5
Proso	6,6	2,0

(Dr. J. Lavrič: Kmetijstvo v luči statistike)

Deleži žit v l. 1871 si stojijo zelo blizu. Do l. 1914 so nastale velike spremembe. Na prvo mesto se je uvrstila pšenica, sledijo ji koruza, oves in rž, približno tako razmerje je ostalo do danes.

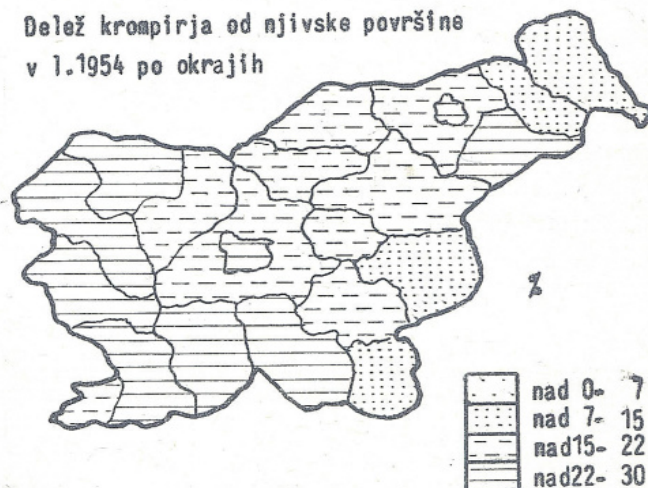
Močne strukturne spremembe vidimo iz indeksa:

	1871	1913	1938	1949
Pšenica	100	100	100	100
Koruza	89	68	68	85
Rž	98,5	56	53	56
Ječmen	60	33	29	28
Oves	101	57,5	34	38
Prose	45	11	8,1	11,5

(Dr. J. Lavrič: Kmetijstvo v luči statistike)

Krompir obsega 17,3 % njivske površine. Z velikim % krompirja se Slovenija sorazmerno uvršča med prve pridelovalce krompirja. Krompir je zelo važna rastlina, saj daje na istem zemljišču 2-3 krat toliko kalorij, kot žita in z njim deloma nadomestimo pomanjkanje žit. L. 1871 so sadili krompir na površini 26.500 ha ali na 10 % njivske površine ter je tako zaostajal za vsemi žiti. L. 1913 pa so krompirjeve površine že dosegle površino 44 000 ha, kar je za 66 % več kot l. 1871.

Delež krompirja od njivske površine v l. 1954 po okrajih

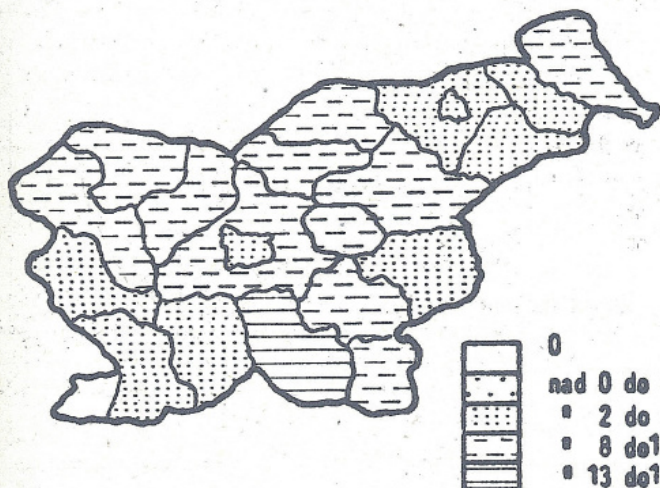


Nad republiškim povprečjem so površine krompirja v jugozahodnem delu Slovenije, v okrajih alpsko-kraškega območja in okraju slovenske Primorske. Otoki nadpovprečnih površin krompirja so še na Dravskem in Ptujskem polju in deloma na Pohorju.

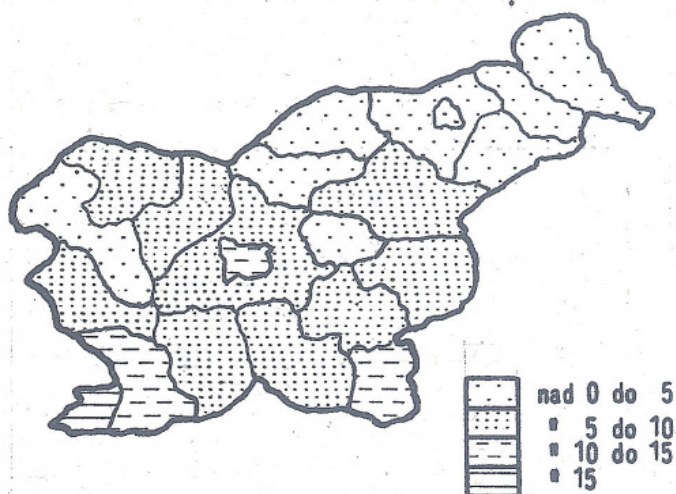
Izmed krmskih rastlin sta v naših krajih najbolj razširjeni črna detelja in lucerna. Črna detelja obsega 8 %, lucerna pa 5,3 % njivske površine. Črna detelja uspeva na težkih tleh in prenaša tudi ostre podnebne razmere. Okraji osrednje Slovenije, zahodnega in severnega alpskega in jugovzhodnega kraškega področja imajo površine, na katerih je povpreček detelje enak republiškemu ali pa ga presega.

Lucerna je rastlina toplih krajev in dobro kljubuje suši, zato je najbolj razširjena v okraju Koper, Sežana in Črnomelj.

Dolež črne detelje od njivske površine v l. 1954 po okrajih



Dolež lucerne od njivske površine v l. 1954 po okrajih



Že l. 1871 so obsegale krmne rastline 10 % njivske površine. Do l. 1913 so se povečale na 15,4 %. Saj so v naši republiki, ki leži v alpskem in predalpskem pasu z razmeroma precejšnjimi padavinami dani vsi pogoji za pridelavo krmnih rastlin in s tem predvsem za intenzivno živinorejo.

Opomba: V podatke za leta 1947 do vključno leta 1955 niso vključeni podatki iz italijanskega dela bivše cone A in bivše občine Gradina, ki so bili priključeni LR Sloveniji v letu 1954 oz. 1956.

Proizvodnjo v poljedelstvu izražamo s pridelki na enoto površine. V naši statistični službi je vzeta kot opazovana enota hektar. Hektarski pridelok obravnavamo v naši statistiki v agronomskem pomenu. Po tem je hektarski pridelok "pridelok v fizičnem smislu, torej ko doseže rastlina ali del rastline kakovost, ki jo uporabljajo za normalno rabo". (dr. J. Lavrič: Očrt kmetijske statistike).

V statistiki ugotavljamo vskladiščeni pridelok.

## Pridelok važnejših glavnih posevkov v LR Sloveniji v q

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Pšenica	549831	404073	507542	863853	597264	505586	555257	670943	600413	724859	704836
Rž	259593	198674	275683	410389	260745	200516	210042	189214	263974	286792	251393
Ječmen	135685	84957	128652	218456	151483	120985	131307	153103	144473	175965	182805
Oves	131429	145267	159221	246593	111660	117781	106594	137326	136959	141620	165903
Proso prašno	...	43924	50303	56060	43242	43432	31469	37172	34362	32710	28858
Soržica	23183	17719	30411	37719	29959	22164	22989	28759	31155	41437	50978
Koruza	...	564960	603841	646314	533452	598481	397600	689777	576042	691911	687743
Krompir	...	3554611	4056992	5777917	4160660	4238503	4701042	5255035	5459550	6184729	6869443
Kapusnice	...	215747	373519	606313	400170	415074	440398	670982	489330	530232	505050
Krmsko korenje	...	194859	271949	388045	306033	339285	314447	360451	338491	333402	292782
Krmska pesa	...	1059413	1681869	1709285	1260228	1294319	1309597	1791537	1654307	1802440	1611257
Črna detelja	...	631326	1065078	1010065	475887	477285	648171	782909	883304	928878	905434
Lucerna	...	358483	560999	547559	355017	516036	417068	601442	685793	716997	621375
Pitnik	...	332426	509844	403495	217430	307234	313870	456681	492783	553492	250984

## Pridelok nekaterih posevkov v LR Sloveniji v q

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Koruza	571657	606268	649422	536589	604849	407822	703949	589618	707766	696582
Krompir	3555612	4069807	5784897	4149287	4238503	4713524	5282477	5483405	6195311	6888425
Kapusnice	250922	509881	725327	496387	482134	487286	749243	579658	580232	624289
Krmsko korenje	460711	911146	1149806	881352	1036680	782447	1058147	977276	1011862	1036483
Krmska pesa	1136205	2080598	2042145	1725007	1712468	1668401	2221414	2093047	2237868	2119520
Črna detelja	642997	1317284	1197520	580748	609049	736399	896522	1011009	1079632	1054052
Lucerna	408483	629848	605920	383972	544540	440937	639027	728850	753970	661466
Pitnik	707766	1167826	1052504	884365	691938	769835	796395	876637	831942	573629

Pridelok je računat skupaj za glavni, strniščni, vmesni posevek oziroma podposevek.

## Hektarski pridelok važnejših posevkov v LR Sloveniji v q

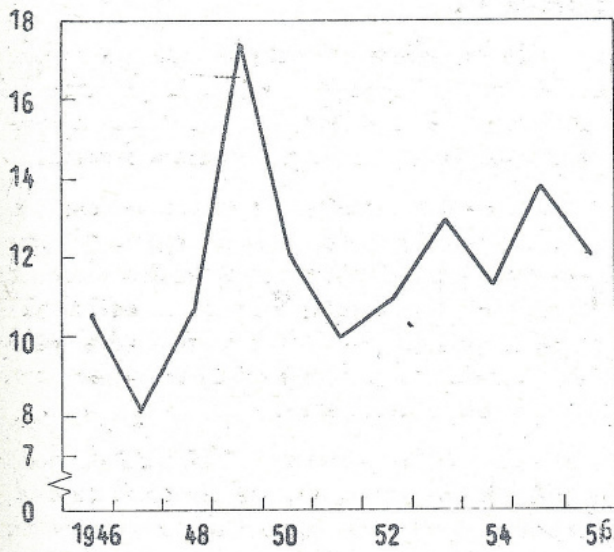
	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Pšenica	10,6	8,1	10,4	17,4	12,0	10,0	10,9	12,8	11,3	13,7	12,1
Rž	10,1	8,0	10,9	15,6	10,5	8,0	8,2	7,5	10,5	11,9	10,7
Ječmen	10,2	6,9	9,8	16,2	11,7	9,2	9,6	11,0	10,6	12,9	11,8
Oves	7,8	8,0	8,8	13,6	6,9	7,4	7,0	9,0	9,2	9,9	10,5
Proso prašno	...	8,2	7,6	10,0	8,7	8,7	8,0	9,5	8,6	9,1	9,4
Soržica	10,1	8,5	10,1	14,7	11,3	8,9	9,6	11,2	10,6	12,4	11,6
Koruza	...	13,7	14,1	15,3	13,7	14,8	9,8	16,1	13,7	16,0	15,7
Krompir	...	80,9	90,4	133,0	97,8	99,8	102,0	105,4	111,2	121,8	118,2
Kapusnice	...	68,2	126,6	161,7	131,0	132,0	126,9	186,2	142,1	167,9	133,6
Krmsko korenje	...	69,4	107,8	138,0	120,8	119,2	105,0	122,6	117,7	119,7	115,8
Krmska pesa	...	130,0	180,7	192,7	167,1	158,6	149,3	197,6	188,1	205,3	190,4
Črna detelja	...	31,0	42,3	41,9	27,7	24,4	29,0	37,5	40,2	44,7	42,0
Lucerna	...	35,4	46,9	47,3	36,0	49,7	36,6	47,1	49,1	50,7	46,4
Pitnik	...	94,6	206,4	184,5	170,0	162,0	129,4	182,2	181,4	210,2	209,0

Pridelek važnejših posevkov na ha od 1945-1956 leta.

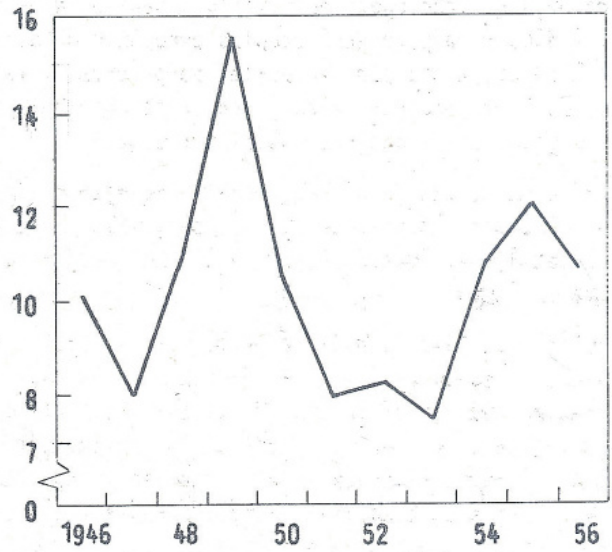
Hektarski pridelki se iz leta v leto precej spreminjajo in so rezultat klimatsko - pedoloških pogojev in agrotstničnih ukrepov.

Letine zadnjih 10 let so se zelo spreminjale in so bile zelo odvisne od vremena. Najboljše letine so bile v l. 1949, 1953 in 1955 kar vidimo po pridelkih.

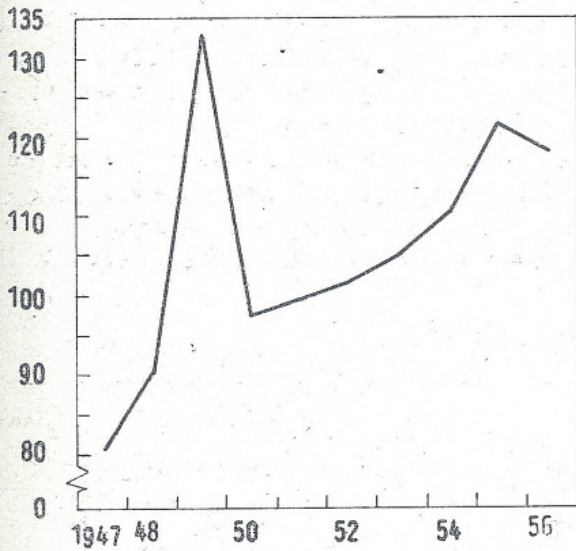
Hektarski pridelek pšenice v q



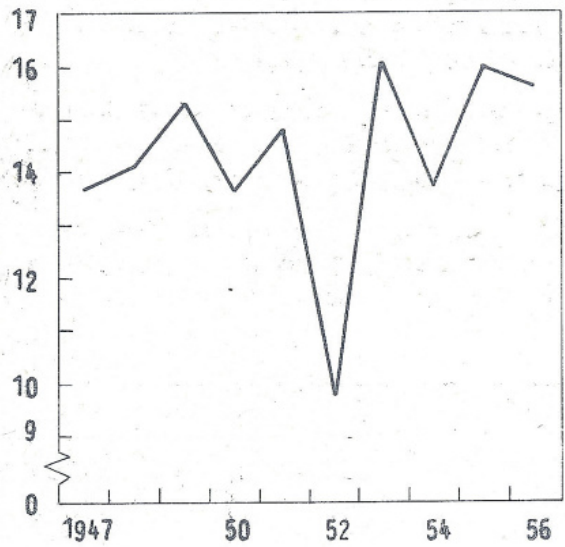
Hektarski pridelek rži v q



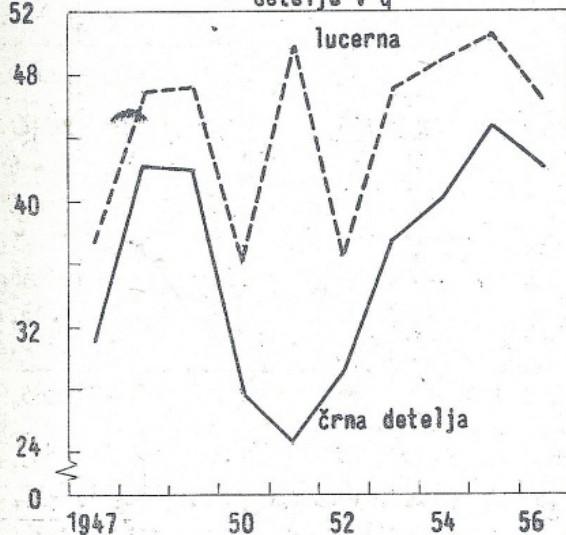
Hektarski pridelek krompirja v q



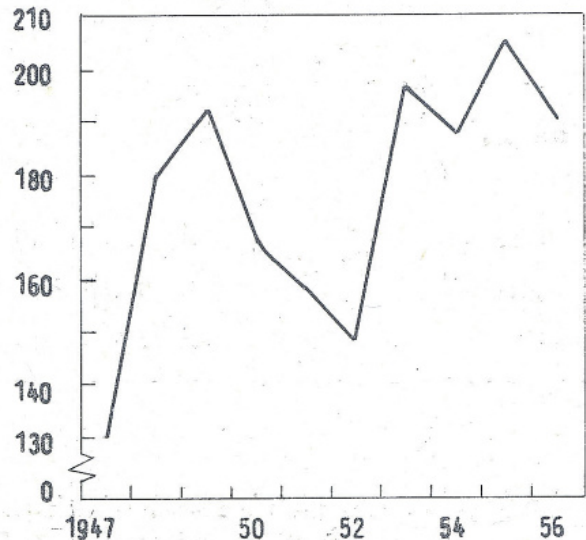
Hektarski pridelek koruze v q



Hektarski pridelek lucerne in črne detelje v q



Hektarski pridelek krmne pese



Najboljši pridelki so bili v izredno ugodnem letu 1949; tedaj je pridelok pšenice, rži, ječmena in ovs visoko presegel povprečne pridelke predvojnih in povojnih let. Tako je bil povprečen ha pridelok v l. 1930-1939 za pšenico 9,6; rž 8,7; ječmen 9,5; oves pa 8,9 q; povprečni ha pridelok povojnih let pa je bil za pšenico 11,5, za rž 10,0 q. Tako spada po pridelku pšenice LR Slovenija v l. 1949 v nadpovprečno skupino evropskih držav, v drugih letih pa smo pod evropskim povprečkom. V tem letu je bila pri nas res izjema, vendar je pripisati del velikega pridelka subjektivnosti pri ocenah.

Pridelok koroze je bil v tem letu ocenjen na 15,5q na ha, krompir pa izredno visoko 134,3 q/ha. Pridelok črne detelje in lucerne ni bil v tem letu večji kot v ostalih letih.

Poleg leta 1949 so bili ha pridelki najboljši v l. 1953. Slana v mesecu maju je uničila žita na 148 ha površine. Posebno hudo je prizadela rž, katere ha pridelok 7,5q je najmanjši v zadnjih 25 letih, če izvzamemo ha pridelok v l. 1937. Pridelok krmnih rastlin je bil zelo dober, pridelok krompirja pa manjši kakor v l. 1949, ker so zaradi ugodnega razmerja vlage in toplote razne glivične in virusne bolezni zmanjšale njegov pridelok.

V daljšem zaporedju let je bilo leto 1952 najslabše, ker je izredna suša od pozne pomladi do zgodnje jeseni onemogočala normalen razvoj rastlin.

Od aprila do vključno avgusta je bilo 42,5% manj padavin kot v istem obdobju v 15 letnem povprečju. Kvocienat dežja je bil komaj 3,6 to je najnižji od l. 1925 dalje.

Nasproti povprečku je imela koroza najmanjši ha pridelok v vsem zaporedju predvojnih in povojnih let, razen

v l. 1932.

Pridelok detelje je padel za 18% pod normalo, lucerne za 13%. Tako so dale v tem letu koroške rastline 20% manjši pridelok od normalnega.

Poleg izredne suše je uničila toča v Sloveniji 740ha površine žit.

V l. 1954 so elementarne nezgode (poplava v okrajih Celje, Krško, Slovenj Gradec, Šoštanj) uničile 292ha posejane površine z žiti, toča pa 21 ha in tako zmanjšala pridelok žit od 10-70% v raznih okrajih.

V l. 1955 je bil pridelok žit razmeroma dober, boljši ko prejšnje leto, pridelok krompirja je bil precejšen. Seno krmnih rastlin je bilo kakovostno slabo, zaradi dežja ob košnji. Izredno dobro so obrodila jabolka, pridelok grozdja je bil za 27% večji od pridelka v 1954. V splošnem je izredno neugodno vreme oviralo rast in delo v kmetijstvu.

V glavnem so bili pridelki l. 1956 nekoliko manjši od l. 1955. Najbolj se je zmanjšal pridelok kapusnic, katere je močno napadel kapusov belin. V splošnem je bila l. 1956 neugodna letina z veliko padavinami in nizkimi temperaturami. Čezmerna vlaga je vplivala na razvoj glivičnih bolezni (rja, prašna svet na žitih, krompirjeva plesen). Zimski mraz je povzročil škode v sadovnjakih in vinogradih. Poletno deževje je povzročilo zapoznelo košnjo, tako da je bila kakovost sena slaba. Prav tako so se v FLRJ spreminjali ha pridelki in so bili močno odvisni od vremenskih fluktuacij. V zveznem merilu so povprečja ha pridelkov važnejših posevkov približno enaka, edino pri krompirju in krmnih rastlinah so povprečki LRS dosti nad povprečki FLRJ.

Povprečni pridelki glavnih posevkov v LRS in FLRJ

	LR SLOVENIJA			FLRJ		
	leta	Povprečen pridelok v q		leta	Povprečen pridelok v q	
		na ha	ves		na ha	ves
Pšenica	1946-56	11,8	607 687	1947-55	11,4	20 937 500
Koroza	1947-56	14,3	607 452	1947-55	14,3	33 683 400
Rž	1946-56	10,2	252 092	1947-55	9,1	2 427 400
Krompir	1947-56	106,1	5 036 125	1947-55	71,0	16 329 500
Črna detelja	1947-56	36,1	912 521	1947-55	33,0	3 386 009
Lucerna	1947-56	44,5	579 701	1947-55	39,0	6 918 000
Krnska pesa	1947-56	176,0	1 903 667	1947-55	153,0	4 576 200

## Hmelj

Med industrijskimi rastlinami v Sloveniji je najvažnejši hmelj. Gojijo ga že od l. 1852 in sicer v Savinjski dolini; do l. 1914 pa so ga gojili še v drav-

ski dolini v okolici Vuhreda, Mute, Ruš in Radelj ob Dravi. Tik pred vojsko je bila površina hmeljskih nasadov 2 550 ha. Med vojsko so Nemci uničevali hmelje-

ve nasade in gojili druge kulture. Površina se je zelo zmanjšala in je bila ob koncu vojske le 620 ha. Hmeljarji so se takoj lotili obnove uničenih hmeljišč. V l. 1953 so dosegle površine že 1600 ha.

Kako je naraščala površina in z njo pridelok vidimo iz tabele.

Površine in skupni pridelok hmelja v l. 1940 in v l. 1945 - 1956

L e t o .	Površina v ha	Pridelok	
		ves - t	na ha - q
1940	2 550	2 200	8,6
1945	637	315	4,9
1946	731	601	8,2
1947	894	812	9,0
1948	990	948	9,6
1949	1 068	861	8,0
1950	1 545	563	3,6
1951	1 527	1 171	7,6
1952	1 531	1 162	7,6
1953	1 602	1 679	10,5
1954	1 600	1 600	11,8
1955	1 625	1 738	11,2
1956	1 626	1 851	12,2

Vsi problemi, ki so pereči v našem hmeljarstvu, to je zadostna količina hlevskega gnoja, nabava hmeljev, pomanjkanje škropilnic, sušilnic in skladišč, so v zvezi s financiranjem vseh potrebnih investicij za izboljšanje hmeljarstva in kreditiranjem hmeljarjev. Saj je ta panoga ena najbolj donosnih, ne samo v kmetijstvu, ampak v celotnem našem gospodarstvu.

Pridelok krušnih žit v LRS v q

Leto	Krušna žita	Leto	Krušna žita
1946	968 292	1951	849 251
1947	705 423	1952	919 595
1948	942 288	1953	1 042 019
1949	1 530 417	1954	1 040 015
1950	1 039 551	1955	1 229 053
		1956	1 190 012

V letih po osvoboditvi smo pridelali 11.995.880q krušnih žit. Na pšenico je odpadlo v teh letih 54,8 %, rž 23,5%, ječmen 13,2%.

Na prebivalca in kmečkega prebivalca smo v teh letih pridelali krušnih žit:

Leto	Prebivalec	Kmečki prebivalec	Leto	Prebivalec	Kmečki prebivalec
1949	105,0	224,4	1953	68,8	152,8
1950	70,5	152,4	1954	68,3	152,5
1951	56,9	124,5	1955	80,3	195,8
1952	61,4	134,8	1956	77,2	188,3

Iz podatkov ankete o življenju kmetov in anketiranih družin delavcev in uslužbencev smo izračunali dejansko letno porabo krušnih žit. Po teh podatkih porabi oseba povprečno 124 kg na leto. Za seme računamo povprečno 180 kg na ha. Če v primerjavi zgoraj navedenih pridelanih količin na enega prebivalca vidimo, da smo pridelali polovico manj krušnih žit od porabljenih, razen v l. 1949, ko je bila letina izredno dobra. Celotna poraba in primanjkljaj nam kažeta naslednji tabeli:

Poraba in pridelok krušnih žit v LRS v t

L e t o	Poraba za seme in hrano	Pridelok
1949	197 252	153 041
1950	199 310	103 955
1951	201 565	84 925
1952	202 684	91 959
1953	204 834	104 201
1954	205 819	103 001
1955	206 849	122 905
1956	208 565	119 001

Primanjkljaj krušnih žit v LRS v l. 1949 - 1956

L e t o	V tonah	V vagonih (a 10 ton)
1949	44 211	4 421
1950	95 355	9 535
1951	116 640	11 664
1952	110 725	11 072
1953	100 632	10 063
1954	101 818	10 181
1955	83 944	8 394
1956	89 564	8 956

Če izrazimo ta primanjkljaj v kalorijah in predpostavimo, da je povprečna poraba kalorij dnevno 2 464 (po anketi o življenju kmetov, delavcev in uslužbencev), da od teh kalorij odpade 60 % na žitne kalorije, je primanjkljaj takle:

Primanjkljaj krušnih žit v dnevni kaloriji na prebivalca v LRS

L e t o	Kalorija	V % dnevni žitni kalorij
1949	290,9	19,7
1950	620,5	42,0
1951	749,7	50,7
1952	708,9	48,0
1953	637,0	43,1
1954	641,3	43,4
1955	420,0	28,4
1956	444,5	30,1

Iz navedenih podatkov vidimo, da je glede žit naša republika zelo pasivna.

Ta primanjkljaj je treba nadomestiti z uvozom žit ali z ustreznim kvocientom krompirja ali koruze.

Po podatkih žitofonda smo uvozili v LRS:

l. 1949	-	14 611	vagonov	krušnih	žit
l. 1950	-	11 939	"	"	"
l. 1951	-	18 806	"	"	"
l. 1952	-	14 487	"	"	"
l. 1953	-	13 512	"	"	"
l. 1954	-	17 602	"	"	"
l. 1955	-	15 923	"	"	"
l. 1956	-	22 677	"	"	"

Pridelek koruze je znašal v povojnih letih približno 500 000 - 600 000 q razen v l. 1952 ko se je zmanjšal na 397 600 q in so na prebivalca odpadle te količine:

Leto	Na 1 prebivalca	Leto	Na 1 prebivalca
1949	46,0	1953	47,1
1950	37,6	1954	39,0
1951	41,7	1955	46,2
1952	27,4	1956	45,2

Če računamo po normah, ki so bile v uredbi o obvezni oddaji (40 kg za seme, 60 kg na kmečkega prebivalca in 120 kg na pitanega prašiča) znaša poraba kmečkega prebivalstva:

Poraba koruze na kmečkega prebivalca

Leto	Pridelek koruze	Poraba koruze
1949	646 314	899 791
1950	533 452	918 476
1951	598 481	1 000 284
1952	397 600	922 918
1953	689 777	881 035
1954	576 042	951 497
1955	707 766	971 276
1956	696 582	899 497

Primanjkljaj koruze v povojnih letih je bil pri nas takle:

Leto	Primanjkljaj koruze	
	v q	v vagonih
1949	253 477	2 534
1950	285 024	2 850
1951	401 803	4 018
1952	525 318	5 253
1953	191 258	1 912
1954	375 455	3 754
1955	263 510	2 635
1956	202 915	2 029

Po podatkih Skupnosti podjetij LRS za promet z žitom, smo v LRS uvozili naslednje količine koruze:

l. 1951/1952	39 477 ton ali	3 947 vagonov
l. 1952/1953	11 848 ton ali	1 184 vagonov
l. 1953/1954	9 039 ton ali	903 vagonov
l. 1954/1955	3 383 ton ali	338 vagonov
l. 1955/1956	4 954 ton ali	495 vagonov

Po navedenih dejstvih vidimo, kako velika so nihanja pridelka pšenice v LRS in v FLRJ. V letih po svoboditvi je bil pridelek pšenice v LRS samo 47 % od največjega, v FLRJ pa 55 % pri pšenici, pri koruzi pa 36 %. Temu primeren je bil uvoz in izvoz pšenice in koruze.

Uvoz pšenice je bil v FLRJ od 1950 leta stalno večji in je bil v l. 1950 89 tisoč q, l. 1954 pa 8,3 milijonov q, kar pomeni vrednost 18,7 milijard din. V % pridelka je znašal uvoz pšenice:

Leto	v %
1950	0,5
1951	1,3
1952	25,8
1953	30,1
1954	60,2

V tej količini in vrednosti je upoštevan le komercialni uvoz. Poleg tega uvoza je bila uvožena pšenica kot tristranska pomoč v živilih in sicer v l. 1951 168 tisoč q v vrednosti 98 milijonov din, v l. 1954 se je povečala pomoč na 6,3 milijonov q v vrednosti 13,8 milijard din.

Velik odstotek porabe žitnih kalorij v naši prehrani je znamenje nekega posebnega, morda zastarelega načina prehrane. Vsekakor pa je razlika v življenjskem standardu med državami tehten kriterij pri deležu živalskih kalorij proti žitnim. V tem pogledu smo med zadnjimi evropskimi državami in smo po odstotku bližji južno evropskim.

V večini gospodarsko bolj razvitih državah to je v državah z višjim življenjskim standardom je odstotek žitnih kalorij polovica, ali še manjši od skupno porabljenih kalorij.

Koruzo smo izvažali v vseh letih od 1946 dalje in sicer 288 640 q v vrednosti 100,2 milijonov din, največ pa v l. 1952 4,7 milijonov q v vrednosti 16,2 milijarde din. (Statistika spoljne trgovine FNRJ za 1946 - 1954 god.) Kakor vidimo ima nihanje letne proizvodnje velikanski vpliv na naše gospodarsko, predvsem na državno trgovinsko in plačilno bilanco.



Krompir

Izredna važnost pridelka krompirja je v tem, da ima na isti površini krompir veliko več kalorij ali škrobnega ekvivalenta kakor žita.

Če od celotnega pridelka krompirja odbijemo porabo (120 kg na prebivalca), krmó (30 % pridelka), izvoz (nimamo podatkov o izvozu v druge republike) in seme, nam od celotnega pridelka po kritju potreb preostanejo te količine:

v l.	1952	-	615 123	q
	1953	-	942 164	q
	1954	-	1 006 838	q
	1955	-	1 474 307	q
	1956	-	1 638 302	q

Omenili smo že, da žal nimamo podatkov o izvozu v ostale republike, vsekakor pa so to precejšnje količine. Tako n.pr. smo izvozili samo po železnici v l. 1956 okoli 800.000 q krompirja v ostale republike.

Za človeško prehrano domnevamo, da ga pri nas porabimo okoli 2 milijona q.

Za industrijsko predelavo (škrob) so porabili:

l.	1949	-	1 392	ton
	1950	-	1 532	ton
	1952	-	3 608	ton
	1953	-	3 396	ton
	1954	-	1 531	ton
	1955	-	5 120	ton
	1956	-	8 784	ton

Travniki, senožeti in pašniki

Povprečni pridelek travnikov od l. 1947 - 1954 je bil 24,9 q, senožeti pa 11,4 q; ha pridelek je bil zelo majhen v l. 1947 - 1950 in 1952. Predvojni desetletni povpreček je bil 22,4 q. Sedanji skupni povprečni pridelek travnikov in senožeti je pod predvojnim povprečjem, kar je razumljivo zaradi nekaj izredno sušnih let.

Od vse pašniške površine ločimo nižinske in višinske ter pašnike kraških goličav. Na pašniški površini je pridelek enak eni petini travniškega, pri senožetih pa polovici.

Pridelek sena v L R S

v q

	1947-53	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949	1948	1947
Travniki	8972949	5800000	6601128	6427384	9546710	7426506	9661518	8029453	10129350	10053234	7963878
Senožeti	1460119	3470000	1962190	1985451	1647600	1408665	1679794	1223905	1364060	1730636	1166178
Pašniki	1506879		1593261	1683454	1598031	1328905	1482281	1283548	1677790	1810976	1366626

(Površine, ki jih živina popase so odštete)

Hektarski pridelki na travnikih, senožetih  
in pašnikih v L R S

v q

	1947-53	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949	1948	1947
Travniki	24,6	27,0	28,4	27,7	27,2	20,2	27,8	22,0	27,0	26,0	22,0
Senožeti	11,2	3,7	13,0	13,4	11,6	9,8	12,5	9,4	12,3	13,8	9,1
Pašniki	5,6		6,5	6,7	6,3	4,9	5,6	4,9	6,4	6,1	4,8

Variacijski koeficienti važnejših posevkov v l.  
1947 - 1954 v LRS

Merilo, ki prikaže sintetično z enim pokazateljem vse nihanje ha pridelkov okoli povprečka je variacijski koeficient. Variacijski koeficient meri odklon (razpršitev) od povprečka v % samega povprečka. Kot približno pravilo velja, da se giblje (pri kolikor toliko normalni distribuciji) 2/3 vseh primerov v okviru enega variacijskega koeficienta navzgor in navzdol od povprečka.

Variacijski koeficient važnejših posevkov je bil v zadnjih 10 letih v FLRJ in LRS:

Variacijski koeficient povprečnih pridelkov na ha v FLRJ v letih 1949 - 1954

Pšenica	21,4
Koruza	31,0
Krompir	25,4
Rž	15,1
Črna detelja <sup>1)</sup>	20,3
Lucerna	22,8
Krmna pesa	23,4

Posevek	V K
Pšenica	21,1
Krompir	14,0
Koruza	12,6
Rž	23,8
Črna detelja	19,2
Oves	22,4
Ječmen	22,3
Lucerna	13,8
Krmska pesa	12,9
Proso-prašno	8,4
Kapusnice	23,5
Krmsko korenje	16,7
Soržica	16,2
Pitnik	20,3

1) Manjkajo podatki za l. 1951.

Poznavanje 10 letnih nihanj pridelkov nam daje vpogled s kolikšnimi letnimi nihanji moremo v prihodnje najverjetneje računati. Brez dvoma pa moramo računati vedno s tem, da so tudi letine, ki skačejo izven meja povprečnih nihanj, česar pa ne moremo točneje predvideti, niti glede intenzivnosti odklona od povprečja, niti glede na časovne razvrstitve.

## SADJARSTVO

Pri nas se je sadjarstvo širilo na področjih z ugodnim podnebjem in ob glavnih prometnih žilah. Tako so nastali izrazito sadarski kraji v Prekmurju, Slovenskih goricah, na vznožju Pohorja in Boča, v Savinjski dolini, Vranski dolini z Brkini, v Vipavski dolini in

v Brdih. Sadjarstvo je ostalo ekstenzivna kmetijska panoga, ker so različni činitelji zavirali pridelok sadja in privedli do tega, da se je število sadnih dreves iz leta v leto manjšalo, sadovnjaki pa so ostali izčrpani in zastareli.

Število sadnih dreves v l. 1949 - 1956 v LRS

Vrsta dreves	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
<b>SKUPAJ</b>	7 873 708	7 829 085	7 864 324	7 205 400	6 860 246	6 902 186	7 250 959	7 377 310
Jablane	4 515 895	4 472 245	4 265 246	4 014 900	3 836 579	3 825 664	3 890 066	3 924 539
Hruške	929 834	925 940	918 943	936 500	887 228	890 367	921 173	967 857
Kutine	9 418	9 406	8 526	8 700	9 084	9 502	10 666	9 243
Slive	1 316 371	1 313 575	1 308 565	1 284 700	1 174 735	1 163 879	1 175 291	1 160 095
Češnje	428 827	429 104	403 197	353 600	366 260	365 103	421 206	456 715
Višnje	22 686	22 483	20 725	18 400	18 650	17 832	17 605	25 935
Marellice	38 279	39 234	33 336	28 300	36 929	41 566	37 903	39 512
Breskve	235 816	238 365	206 601	217 800	225 096	240 897	264 245	295 873
Orehi	335 038	336 816	320 713	303 100	305 685	303 224	307 966	295 039
Mandeljji	1 223	1 193	152	400	-	1 579	7 313	12 677
Smokve	37 704	37 942	26 303	32 300	-	34 289	76 861	74 108
Pomaranče in limone	23	100	59	...	-	...	58	-
Oljke	2 594	2 682	3 820	3 300	-	3 171	110 554	104 520
Kostanji	...	...	345 869	...	...	...	...	-
Kiki	...	...	2 269	3 400	-	5 113	10 052	10 363

Število sadnih dreves, posebno jablan in hrušk v letih po osvoboditvi stalno pada, prav tako število rodnih dreves. Stari, ne negovani, skoraj negojeni in neobdelani sadovnjaki z zaostalo agrotehniko, niso bili kos napadu ameriškega kaparja, ki je našel prav v tako zapuščenih sadovnjakih najboljše pogoje za svoj razvoj in se širil s silovito naglico po sadovnjakih.

Škoda, ki jo je prizadejal ameriški kapar ni samo posredna, pač pa tudi neposredna. Zaradi okuženih območij imamo razne omejitve v prometu s sadjem po mednarodnih predpisih o fitopatološki karantenski službi,

ki onemogoča izvoz sadja iz okuženih območij in uvoz okuženega sadja. Slovenija je dežela jablan. Nanje odpade 55,5 %; na slive 17,1 %, na hruške 12,9 %, na češnje 5,2 %, na orehe 4,4 %, na breskve 3,4 %; 1,5 % odpade na ostalo sadje.

Od skupnega števila rodnih dreves odpade 37,6 % na rodne jablane, 9,5 % na rodne hruške, 12,0 % na rodne slive, 4,8 % na rodne češnje, 2,7 % na rodne breskve, 1,0 % na ostala rodna drevesa.

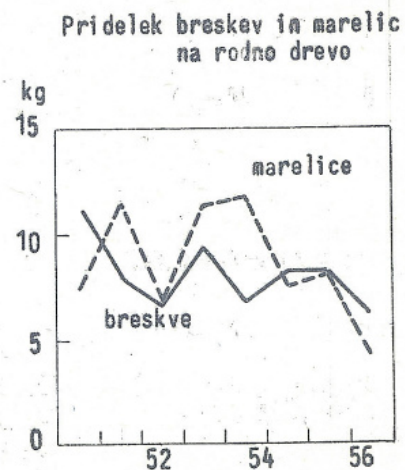
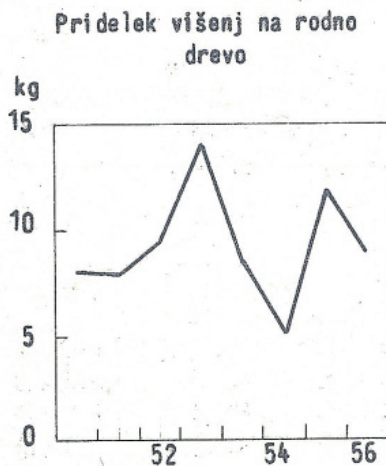
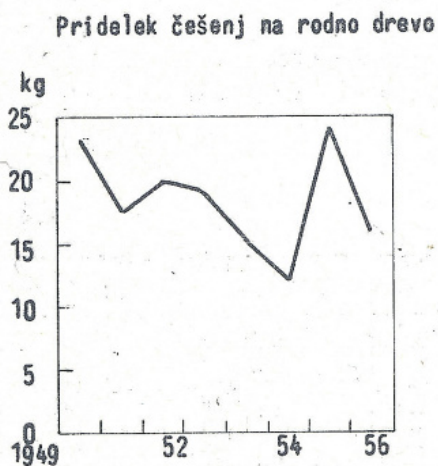
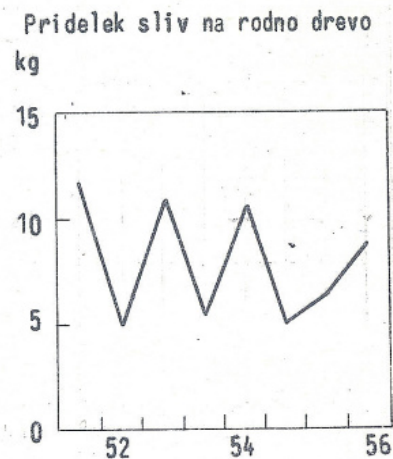
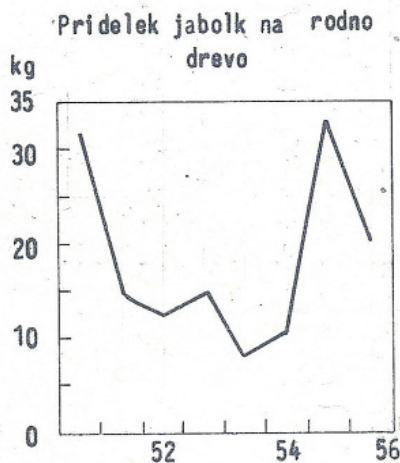
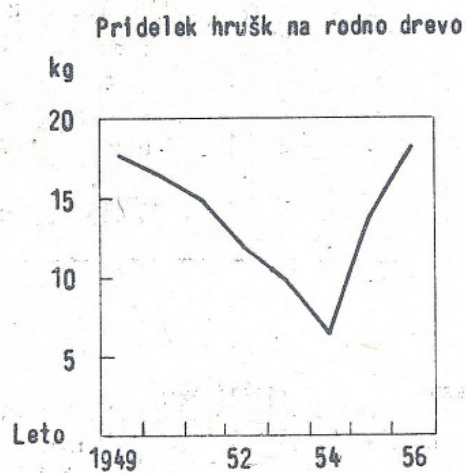
Število rodnih dreves v LRS

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Jabolka	2 381 403	2 347 209	2 450 169	2 620 302	2 574 315	2 600 327	2 685 388	2 886 532
Hruške	603 067	614 056	625 854	666 023	647 450	660 531	660 381	719 865
Slive	747 862	756 358	805 972	871 890	820 348	829 386	837 681	853 673
Češnje	342 512	344 319	356 522	355 089	357 391	333 188	348 088	375 790
Višnje	16 151	16 193	16 257	15 535	15 286	14 636	14 379	17 564
Breskve	181 482	186 827	169 345	170 244	186 822	189 787	192 892	190 710
Marellice	26 783	28 122	23 622	23 664	32 481	35 063	30 440	30 572

Pridelek sadja na rodno drevo v L R S

kg

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Jabolka	31,5	14,9	12,4	19,4	8,1	10,9	32,8	20,5
Hruške	17,6	16,2	14,8	11,9	9,9	6,4	13,9	18,1
Slive	11,6	4,9	10,3	5,6	10,6	5,1	6,3	8,7
Češnje	23,1	17,6	19,7	19,0	15,3	12,2	24,2	16,0
Višnje	8,0	8,0	9,4	13,8	8,5	5,1	11,6	9,0
Breskve	11,0	8,0	6,4	9,5	6,9	8,2	8,3	6,3
Marelice	7,4	11,5	6,8	11,3	11,7	7,6	8,1	4,5
Pridelek sadja v L R S								
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Jabolka	749 041	349 298	304 118	509 310	209 725	283 793	881 290	590 711
Hruške	106 062	99 594	92 853	79 360	63 790	41 992	91 673	130 033
Slive	86 719	37 081	82 710	49 173	87 351	41 966	52 046	74 372
Češnje	79 034	60 455	70 133	67 585	54 586	40 523	87 016	59 980
Višnje	1 293	1 300	1 531	2 148	1 300	746	1 671	1 586
Breskve	20 015	14 911	10 861	16 159	12 864	15 634	16 121	11 981
Marelice	1 973	3 241	1 615	2 663	3 808	2 652	2 474	1 387



Če primerjamo pridelke sadja na rodno drevo v posameznih letih, vidimo, da se močno spreminjajo in da so vsako drugo leto obilnejši, posebno pri jablanah, hruškah, slivah in češnjah. Nazorno nam to pokažejo grafikoni. To alternacijo ali izmenično rodnost sledimo že dolgo. Vendar ta alternacija ni nujno zlo, ker dosežemo s smotrnim gojenjem sadovnjakov rodnost vsako leto, če elementarne nezgode ne uničijo pridelka.

Ocena pridelka je zelo težavna, težavnejša kot pri žitu in so spremembe mnogo večje, zaradi zelo različne starostne strukture in večje odvisnosti od letine.

V tabeli vidimo, da so v zadnjih letih pridelki zelo majhni, razen l. 1949. (Pridelek so ocenjevale odkupne komisije!)

Po jugoslovanski predvojni statistiki je znašal pridelok v povprečju let 1929 - 39 na rodno drevo (kg):

	v Jugoslaviji	v Sloveniji
Jablane	18,5	16,4
Hruške	15,6	10,7
Slive	11,8	6,3
Češnje	-	-
Orehi	14,6	7,4

Velika nihanja v pridelkih v letih po osvoboditvi pokažejo najboljše variacijski koeficienti za posamezne vrste sadja.

#### Variacijski koeficienti sadja v LRS in FLRJ

Vrsta sadja	L R S	F L R J
	V K	V K
Jabolka	46,2	26,9
Hruške	29,6	31,4
Slive	35,0	59,3
Češnje	19,1	25,1
Višnje	28,4	24,9
Breskve	18,7	11,0
Marelice	23,6	23,6

Variacijski koeficient v LRS je največji pri jabolkih, saj je l. 1953 padel pridelok močno pod povprečje to je na 8,1 kg na drevo medtem ko je bilo republiško povprečje 16,2 kg; tudi pri slivah je bil pridelok v l. 1950, 1952 in 1954 dosti pod povprečnim pridelkom. V FLRJ je najvišji VK pri slivah, v l. 1950 in 1952 se je pridelok močno zmanjšal in bil dosti pod povprečjem.

Najmanjši pridelki jablan na drevo od l. 1920 dalje so bili v Sloveniji

l. 1923	-	7,8	kg
l. 1933	-	5,8	"
l. 1936	-	8,6	"
l. 1953	-	8,1	"

V FLRJ	l. 1933	-	10,8	kg
	l. 1937	-	13,3	"
	l. 1938	-	13,8	"

#### Največji pridelki v LRS

	l. 1922	-	33,8	kg
	l. 1932	-	28,2	"
	l. 1949	-	31,5	"

V FLRJ	l. 1939	-	30,9	"
	l. 1926	-	28,8	"
	l. 1924	-	23,7	"

Če vzamemo, da je povprečni pridelok 6 let enak 100, dobimo indeks pridelkov za navedena leta za LRS:

l. 1949	-	166,6
l. 1950	-	90,3
l. 1951	-	89,9
l. 1952	-	115,9
l. 1953	-	69,1
l. 1954	-	68,1

Za vpogled narodnega dohodka sadjarstva uporabljamo ocene, ki jih je napravil naš zavod po računih okrajnih zavodov za statistiko. Po izračunu našega zavoda je narodni dohodek sadjarstva 1,32 milijarde din leta 1951; 0,89 milijarde din l. 1952; 650,0 milijon din l. 1953.

Vendar so ti podatki le orientacijski.

Po osvoboditvi je izvoz sadja, posebno jabolok močno padel in je znašal l. 1952 le 12 vagonov in sicer zaradi splošne zapuščenosti v sadni proizvodnji in množjenja škodljivcev. Zadnji pridelok dobre kakovosti je bil l. 1945, ko smo izvozili 1 150 vagonov.

Pred vojsko smo izvozili v Sloveniji povprečno 1000-2000 vagonov jabolok, v Jugoslaviji pa 2 323 vagonov v letih 1928 - 38.

Porazni rezultati našega sadjarstva se kažejo v deviznem skladu naše zunanje trgovine; izgubili smo ugled zaradi slabe kakovosti; zaradi okužbe z ameriškim karpjem je bil skoraj ustavljen promet s sadjem.

Po podatkih Ekonomsko-socialnega sveta pri Združenih narodih iz l. 1949 je konsum sadja v posameznih letih 1947-49 porastel napram porabi v predvojnih letih:

Belgija	od 26 na 40	kg na osebo
Italija	" 27 na 33	" " "
Grčija	" 28 na 46,6	" " "
Švica	" 62 na 87	kg " "
ZDA	" 75 na 89,2	" " "

Po istih podatkih je bil naš predvojni konsum 29,7kg, v l. 1947/1948 pa 30 kg na prebivalca. (Članek ing. Adamiča: Nekaj problemov obnove našega sadjarstva. Socialistično kmetijstvo 1950 št.3).

## Izvoz sadja v l. 1948 - 1954 iz Slovenije

vagoni

Vrsta sadja	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Jabolka	627,2	486,9	89,4	33,6	12,9	14,4	132,2	56	62
Hruške	13,9	34,8	18,6	29,5	0,3	22,3	6,4	7	23
Breskve in marelice	...	...	22,3	10,4	35,4	32,2	44,1	17	32
Češnjje	...	79,6	65,2	59,4	67,2	139,7	78,4	76	142
Češplje	-	43,6	13,5	16,0	33,4	16,0	36,8	28	6
Orehi	...	...	13,2	16,5	5,1	10,0	...	6	-
Drugo sadje	...	19,2	43,2	0,7	0,6	207,1	3,6	-	-

## Pridelok sadja na prebivalca v l. 1949 - 1956 v LRS

Vrsta sadja	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Jabolka	53,3	24,6	21,2	34,0	14,3	19,2	57,6	38,3
Hruške	7,5	7,0	6,5	5,5	4,4	2,8	6,0	8,4
Slive	6,2	2,6	5,8	3,6	6,0	2,8	3,4	4,8
Češnjje	5,6	4,3	4,9	4,7	3,7	2,7	5,7	3,9
Breskve	1,4	1,0	0,8	1,1	0,9	1,1	1,1	0,8
	14,8	7,9	7,8	10,0	5,8	5,7	74,0	55,2

## Odkup sadja

Glede odkupa sadja imamo samo podatke odkupnih podjetij. Veliko potrošnikov pa se oskrbuje s sadjem neposredno pri proizvajalcih, zato nimamo celotnega pregleda o odkupu.

## Odkup sadja v LRS od 1947/48 - 1956

vagoni

Vrsta sadja	1947/ 48	1948/ 49	1949/ 50	1950/ 51	1951	1952	1953	1956
Jabolka	1 730,8	2 407,8	2 721,6	956,4	2 262,1	1 057,2	667,8	3 106
Hruške	...	45,1	204,7	159,5	247,8	79,4	97,1	278
Češplje	...	300,0	134,7	24,2	-	50,2	147,8	363
Češnjje	...	255,3	356,3	273,7	252,9	200,7	195,4	257
Marelice	...	1,0	3,1	18,3	...	...	...	-
Breskve	...	19,2	124,3	73,1	...	...	...	-
Orehi	...	2,6	12,6	17,5	...	...	...	22

Največji je odkup pri češnjah, ker uspešno konkurirajo na tujih tržiščih. (O odkupu sadja v letu 1954 in 1955 nimamo zanesljivih podatkov.)

## Predelava sadja

Za sadjevec in žganje smo porabili od skupnega pridelka jabolok in hrušk:

v l. 1949 - 49,6 %

v l. 1950 - 50,1 %

v l. 1951 - 47,7 %

v l. 1952 - 33,9 %

v l. 1953 - 35,6 %

v l. 1954 - 33,7 %

v l. 1955 - 39,6 %

v l. 1956 - 48,2 %

Če ne upoštevamo manjših količin sadja, ki so ga uporabili za mezgo, upoštevajoč količine, ki so jih porabili za sadjevec, žganje in izvoz, je ostalo od celotnega pridelka za potrošnika:

l. 1949 - 45,6 %  
 l. 1950 - 41,6 %  
 l. 1951 - 34,7 %  
 l. 1952 - 27,7 %

l. 1953 - 23,3 %  
 l. 1954 - 29,0 %  
 l. 1955 - 45,4 %  
 l. 1956 - 49,4 %

Predelava sadja v letih 1949 - 1956 v LRS

	Sadjevec hl	Slivovka hl	Žganje iz dru- gega sadja hl	Suhe slive q	Drugo suho sadje q	Pekmez iz sliv q	Pekmez iz dru- gega sadja q
1949	234 683	-	4 997	1 577	6 585	655	377
1950	111 477	-	5 859	1 340	5 202	322	368
1951	68 703	3 037	6 642	1 994	4 766	1 797	629
1952	109 049	958	2 681	1 070	3 493	318	289
1953	50 181	3 469	2 066	1 550	2 111	697	216
1954	60 712	1 912	1 309	795	997	718	380
1955	156 984	1 840	4 927	859	6 333	742	547
1956	134 961	2 355	4 909	1 073	4 300	893	557

VINOGRADNIŠTVO

Vinogradništvo v LR Sloveniji

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
<b>Površina vseh vinogradov ha</b>								
vse trte	25 031	24 714	25 648	25 264	25 802	25 809	25 774	25 356
žlahodne	20 606	20 089	19 858	20 320	20 671	20 611	20 565	20 445
domače	94	47	483	19	20	31	7	49
samorodnice	4 331	4 578	5 307	4 925	5 111	5 167	5 202	4 862
<b>Površina rodnihi vinogradov<sup>a</sup></b>								
vse trte	24 324	24 046	24 742	24 473	24 895	24 523	24 297	23 362
žlahodne	20 069	19 554	19 220	19 643	19 871	19 448	19 267	18 694
domače	94	47	451	19	20	31	7	48
samorodnice	4 161	4 445	5 071	4 811	5 004	5 044	5 023	4 620
<b>Skupni pridelek grozdja q</b>								
vse trte	797 648	845 251	1 025 185	679 568	347 875	708 346	895 209	631 203
žlahodne	578 395	609 781	764 903	564 363	309 909	520 262	692 179	426 127
domače	4 475	6 888	24 812	1 100	896	1 115	167	1 116
samorodnice	214 778	228 582	235 470	114 105	37 070	186 969	202 863	203 910
<b>Pridelek grozdja na ha</b>								
vse trte	32,8	35,2	41,4	27,8	14,0	28,9	36,8	27,0
žlahodne	28,8	31,2	39,8	28,7	15,6	26,8	35,9	22,2
domače	47,6	146,6	55,0	57,9	44,8	36,0	23,8	24,1
samorodnice	51,6	51,4	46,4	23,7	7,4	37,0	40,4	43,8
<b>Predelava grozdja v vino q</b>	750 259	786 643	977 310	598 079	336 009	675 814	855 850	594 335
<b>Pridelek vina hl</b>	481 670	508 808	672 585	397 778	232 366	455 590	570 355	400 920

Površina vinogradov se je v Sloveniji v letih po osvoboditvi zelo malo spreminjala in je v l. 1954 obsegala 2,6 % celotne kmetijske površine; v FLRJ pa obsega vinogradniška površina 1,8 % od celotne kmetijske površine. Podobno kot v Sloveniji je v republiki Srbiji, kjer odpade na vinograde 2,3 %, v republiki Hrvaški pa 2,7 % od celotne kmetijske površine. Pri vseh drugih republikah je odstotek pod državnim %. Do invazije trte ne uši, ki se je razširila k nam v l. 1880, je bila površina vinogradov na ozemlju današnje Slovenije okoli 40 000 ha, po današnji statistiki pa je površina 25 809 ha. Površina se je zmanjšala v tem obdobju za več kot 14 000 ha. V boju proti nevarni škodljivki-trtni uši - so ob koncu prejšnjega stoletja obnovili skoraj vse naše vinograde s cepljenkami na podlagah ameriških trt, ki so proti ušem odporne in s križanci evropskih in ameriških trt, ki so tudi kolikor koliko odporne. Zaradi pomanjkanja cepljenk in znanja, pa so obnavljali vinograde tudi z necepljenimi ameriškiimi trtami ali hibridi. To klasifikacijo naših vinogradov dobro vidimo v zgornjih dveh tabelah.

Od površine rodnihi vinogradov odpade 79,3 % na površini

no žlahdnih trt, 20,5 % na samorodnice, minimalni odstotek domačih trt ni omebbe vreden.

Kljub majhni površini je gospodarski pomen vinogradništva precejšen.

Pri nas je vinogradništvo v absolutno vinogradniških legah, ki jih zaradi fizikalno kemijskih lastnosti zemlje lahko koristno izkoriščamo le z vinsko trto. Kraji, ki so za kmetijstvo pasivni, postanejo aktivni. Podnebni in talni pogoji so v velikem delu LRS edinstveni za kvalitetno vinogradništvo.

Kljub izredno ugodnim pogojem za razvoj vinogradništva je vinogradništvo v dobi med obema svetovnjima vojskama "živeło v nekaki stalni depresiji in sicer zaradi slabih pridelkov, drage proizvodnje in ker se je vino včasih težko spravilo v denar zaradi cenene konkurence slabših vin, po katerih so potrošniki zaradi gospodarske krize radi segali". (Dr. J. Lavrič: Kmetijstvo v luči statistike str. 186). Po osvoboditvi so ostale uničene velike površine vinogradov, matičnjakov in trsnic, vinogradi so močno oslavljeni in razredčeni, stari in izčrpani; večina nasadov (najmanj 3/4 je presega-



la svojo življenjsko dobo in je potrebna obnove. Toda veliki stroški, velike investicije in pomanjkanje kvalitetnega trsnega materiala ovira obnovo. Kljub temu obnovijo v Sloveniji letno 1,5 %, v Jugoslaviji pa 2,8 %. V Sloveniji odpade na mlade nasade le 3,4 % vinogradniške površine, medtem ko bi pri normalni obnovi morale 8-10 %.

Obnova je dosti prepočasna. Trsničarska proizvodnja v l. 1952 je bila 1,200.000 cepljenk in korenjakov s katerimi je mogoče obnoviti le 200 ha (če računamo po 6000 tisoč na ha v novih nasadih). Približno enaka proizvodnja je bila l. 1953. Pri takem delu bo trajala obnova vinogradov 100 let, medtem ko je življenjska doba trte 50 let in to skrajna. Posledica tega močnega pomanjkanja trsnega materiala je saditev samorodnic, tako da se njihova površina stalno veča.

#### Pridelek grozdja

Na količine pridelka vpliva predvsem vreme. Tako vidimo veliko zmanjšanje pridelka v l. 1952. Omenjeno leto je bil pridelok za 1/4 manjši kot je povprečje štirih let, v primeri z l. 1951 pa je bil za 43 % manjši. Pozebe konec meseca maja, izredna vročina in suša v poletnih mesecih so v glavnem povzročile, da je bil pridelok tako majhen. V l. 1953 se je pridelok zmanjšal za 60 % od petletnega povprečja. Hladni val, ki je zajel naše kraje med 9. in 12. majem tako, da je padla temperatura ponekod na  $-7^{\circ}\text{C}$ , je uničil cvetni nastavek in povzročil pozebe rodnega lesa. Eden glavnih vzrokov zmanjšanja pridelkov je, kakor smo že omenili, preživelost trsov in pa dejstvo, da so vinogradi potrebni popolne obnove. Pridelki na ha so med tremi vrstami trte zelo različni.

Pridelki domače trte so nad pridelki žlahtne trte, vendar je površina, zasajena z domačo trto, minimalna. Ha pridelki samorodnic - hibridov so tudi nad pridelki

#### Žlahtne trte.

Med agrotehničnimi ukrepi, ki so v naših vinogradih je omembe vredna organizacija protiperonosporne službe.

Od l. 1880 dalje se je razširila peronospora vinske trte po Jugoslaviji in povzročila milijonsko škodo, včasih je popolnoma uničila pridelok. Proti peronospori ima učinek le pravočasno škropljenje. Pravi čas škropljenja najzaneslivejše določa dobro organizirana protiperonosporna služba. Po točnih opazovanjih vremena in razvoja vinske trte ter razvoja glivice, je namreč mogoče natančno določiti čas, ki je za škropljenje najprimernejši, da obvarujemo trto pred okužbami in to za vsak vinogradni okoliš posebej. V ta namen so bile organizirane protiperonosporne postaje, ki sporočajo svoja opazovanja centrali, ta pa po tisku in radiu obvešča vinogradnike o pravočasnem škropljenju. Do l. 1953 je bilo 13 postaj v vseh glavnih vinorodnih krajih, razen Primorske. V l. 1954 je bilo 33, v l. 1955 pa 43 postaj. Uspeh zadnjih 2 let je bil zelo dober. V l. 1955 so prihranili vinogradniki s pravočasnim škropljenjem 40 vagonov modre galice, kar je 50 milijonov din. Vsekakor velika vsota proti 700.000 din, ki jih je porabila protiperonosporna služba. Dobri rezultati so dokaz koristnega sodelovanja dveh ustanov in sicer Kmetijskega inštituta in Hidrometeorološke službe.

#### Predelava grozdja in pridelok vina

Večino grozdja predelajo v vino, svežega porabijo le majhen odstotek.

V letih 1949 - 56 so predelali približno 95 % grozdja v vino, razen l. 1952, ko je bilo le 88 % predelane-ga.

Pridelek vina na ha

hl

Pridelek vina	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
L R S	20,5	21,3	28,5	15,7	9,0	18,6	23,5	17,2
F L R J	16,3	12,9	23,5	11,8	14,3	10,3	19,0	11,7

Pridelek vina na ha je v navedenih letih razen l. 1953 nad predvojnimi povprečkom, ki ga je prikazovala jugoslovanska statistika za Dravsko banovino in je znašal v letih 1929 - 1938 15,12 hl. Za Jugoslavijo je bil

predvojni povpreček 19,8 hl na ha in so torej povprečji zadnjih let pod predvojnimi.

Nihanja ha pridelkov vina so na splošno večja kot pri ostalih kulturah (razen pri sadju).

Izvoz vina iz Slovenije in izvoz grozdja v tujino

L e t o	Izvoz v hl	Izvoz v % pridelka	Izvoz v q
1949	46 629	10,6	646
1950	79 198	14,6	1 848
1951	55 232	8,9	1 650
1952	16 932	5,1	1 024
1953	24 897	7,2	859
1954	51 800	7,3	1 611
1955	82 789	9,2	858
1956	138 818	22,9	4 326

Izvoz vina

Danes sicer naša vina dosegajo posamezno visoka priznanja na zunanjem trgu, kar pa ne zadošča za dobro komercialno bazo. (ing.Veselič: Za izboljšanje našega vinarstva, Soc. kmet. l.1953 str.206.) Isti avtor tudi omenja, da naša vinogradniška proizvodnja ne more zadostiti potrebam zunanje trgovine in notranjega trga, ker ne utegne pripraviti večjih količin enakih sort in tipov vina.

Medtem ko pred vojsko izvoza skoraj ni bilo je po vojski naraščal in je v l. 1956 dosegel že 138 818 hl. V izredno slabi letini l. 1952 smo izvozili le 16 932 hl.

Poraba vina na prebivalca je zelo različna in je odvisna od mnogih činiteljev, kakor navade, življenjskega standarda itd. V Sloveniji je ocenjena poraba vina na prebivalca 38 l (I.Korošec: Industrijska proizvodnja alkoholnih in brezalkoholnih pijač 1951 - 1955, Prikazi in študije l. III / št.2).

Glede pridelka vina je Slovenija pasivna in uvaža letno 1000-1500 vagonov vina iz južnih republik. V l.1952 je uvozila okoli 900 vagonov vina, l. 1953 pa okoli 1100 vagonov. Narodni dohodek vinogradništva v LR Sloveniji je 7-10 % od celotnega narodnega dohodka v kmetijstvu

## ŽIVINOREJA

### Živinoreja po osvoboditvi v L R S

V naši republiki, ki leži v alpskem in predalpskem pasu z razmeroma precejšnjimi padavinami, so dani vsi pogoji za pridelave krmnih rastlin in s tem za intenzivno živinorejo. Tudi velik odstotek (32,2 %) travnikov, senožeti in pašnikov v strukturi zemljiških kategorij, dalje 20,7 % njivske površine, ki v našem kolo-barju odpade na krmne rastline, so dejstva, ki usmerjajo našo kmetijsko proizvodnjo v intenzivno živinorejo.

Usmerjenost, ki sledi naravnim pogojem nam ovrže to, da je narodni dohodek živinoreje v kmetijstvu pod polovico narodnega dohodka vsega kmetijstva. V tem pogledu zaostajamo za vsemi zahodno evropskimi državami, kjer je narodni dohodek živinoreje 30 - 81 % vsega narodnega dohodka kmetijstva, razen Grčije in Italije.

Drugo dejstvo je intenzivna obdelava njiv in zanemarjenost pašnikov, senožeti in travnikov. Večino gnoja do-be njive in vinogradi; travniki, pašniki in senožeti ter sadovnjaki ostanejo brez gnoja.

Število konj se je v povojnih letih 1949, 1950 in 1951 večalo, v letih 1953 in 1955 pa je malo nazadova-lo. Kljub temu pa je bilo število konj v letu 1955 64 178 večje kot število pred vojsko. Prva leta po sve-tovni vojski se je število konj povečalo na okoli 58 000, nato je počasi padalo do leta 1932. Od tega leta naprej je bilo število konj vedno okrog 52 000.

### Živina v l. 1949 - 1956 v L R S,

	1949	1950	1951	1952	1953	1955	1956
<b>Število</b>							
Konji	61 875	64 133	67 338	66 947	66 029	64 178	63 100
Goved	497 106	514 966	500 648	497 112	475 038	524 082	530 600
Prašiči	432 888	450 719	519 762	456 226	422 066	480 899	419 000
<b>Struktura</b>							
Konji	100	103,6	108,8	108,2	106,7	103,5	102,0
Goved	100	103,6	100,7	100,2	95,6	105	106,7
Prašiči	100	104,1	120,1	105,4	97,5	111	111,1

V številu goveje živine smo nazadovali od leta 1930, ko je bilo število 396 390 glav, do leta 1935 za sko-raj 37 000 glav. Leta 1936 se je število zopet pove-čalo na 371 023 glav. Če prištejemo ozemlje Slovenske Primorske je bilo število goveje živine v Sloveniji leta 1921 509 920, v letu 1931 pa 519 300.

V prašičereji je povečanje v letu 1951 za naše rejne pogoje nenavadno in v zadnjih letih osamljeno. Vzrok temu povečanju je bila delna samopreskrba z mastjo. Zmanjšanje števila prašičev v letu 1952 je popolnoma razumljivo, ker so odpravili obvezne oddaje.

Na ozemlju nekdanje Dravske banovine je bilo število prašičev stalno med 290 000 in 300 000 v letih pred drugo svetovno vojsko. S prištetim ozemljem Slovenske

Primorske je bilo število prašičev v Sloveniji v letu 1921 316 950, v letu 1931 pa 488 000.

Po razmerju njiv nasproti pašnikom in travnikom razde-limo našo republiko nekako na tri območja: Obrobni alp-sko kraški pas v katerem je pod 14 % njiv in sicer 50 % travnikov, pašnikov in senožeti, srednji pas, ki ima 14 - 28 % njivske površine. V tem pasu ima vzhodni del večjo njivsko površino, kakor zahodni. Vzhodni ali žitorodni pas pa ima od 21 - 28 % in še čez njiv-ske površine in velik odstotek travnikov. Vendar pa za-hodni ali živinorejski pas nima nič več živine, kakor vzhodni in srednji pas in je gostota na 100 ha kmetij-ske površine večja v vzhodnem in srednjem pasu, kakor nam pokažejo grafikoni na strani 33.

## Število konj

	Skupaj	Žrebeta				Konji nad 2 leti	Žrebeti	Kobile in pripuščene žrebice	Skopljene konji
		do 1 leta	od 1 - 2 let						
1949	61 875	2 885	3 757	17 253 <sup>1)</sup>	397	15 538	22 045		
1950	64 133	4 370	3 727	4 424	2 368	22 660	26 584		
1951	67 338	4 510	4 687	4 592	1 249	22 307	29 993		
1952	66 947	3 712	3 805	6 021	671	23 857	28 881		
1953	66 029	2 911	3 173	8 220	600	23 454	27 671		
1955	64 178	2 774	2 229	3 161	556	26 686	28 772		
1956	65 295	-	-	-	-	-	-		

Struktura														
1949	100	100	4,7	100	6,1	100	27,9	- <sup>2)</sup>	0,6	100	25,1	100	35,6	100
1950	100	103,6	6,8	151,5	5,8	99,2	6,9	100 <sup>2)</sup>	3,7	596,5	35,3	146,5	41,5	120,8
1951	100	108,8	6,7	156,3	7,0	124,8	6,8	103,8	1,9	314,6	33,1	144,1	44,5	136,2
1952	100	108,2	5,6	128,6	5,7	101,3	9,0	136,1	1,0	169,0	35,6	138,0	43,1	131,2
1953	100	106,7	4,4	100,9	4,8	84,5	12,5	185,8	0,9	151,0	35,5	151,5	41,9	125,8
1955	100	103,5	4,3	104,0	3,5	59,4	4,9	71,5	0,9	140	41,6	172	44,8	130,5

1) starostna razvrstitev druga kot ostala leta

2) indeks računani na leto 1950, zaradi primerljivosti

- V vsa leta je vključen Koper

V anketi stanja živine 15.1.1956 ni bila zajeta struktura črede, ne za konje, ne za goved in ne za prašiče.

## Število govedi

	Skupaj	Teleta do 1 leta	Mlado govedo nad 1 letom	Krave in. breje junice	Biki	Voli
1949	497 106	97 117	93 963	242 249	3 650	60 127
1950	514 966	119 044	65 661	269 204	3 694	57 363
1951	500 648	97 110	91 455	247 991	4 004	60 088
1952	497 112	95 728	97 578	254 060	3 168	46 578
1953	475 038	83 508	86 613	257 386	2 850	44 681
1955	524 082	111 586	90 726	272 457	2 804	46 509
1956	530 600	...	...	281 600	...	...

Struktura												
1949	100	100	19,5	100	18,9	100	48,7	100	0,8	100	12,1	100
1950	100	103,6	23,1	122,6	12,8	69,9	52,3	111,1	0,7	101,2	11,1	95,4
1951	100	100,7	19,4	100,0	18,3	97,3	49,5	102,4	0,8	109,7	12,0	99,9
1952	100	100,2	19,3	98,6	19,6	103,8	51,1	104,9	0,6	86,8	9,4	77,5
1953	100	95,6	17,6	86,0	18,2	92,2	54,2	106,2	0,6	78,1	9,4	74,3
1955	100	105	21,3	115	17,3	96,5	52,0	112	0,5	75,7	8,9	77,4

	Skupaj	Sesni pujski	Prašiči do 6 mesecev	Prašiči nad 6 mesecev	Plemenske svinje	Merjasci	Pitanci
1949	432 888	275 304 <sup>1)</sup>		51 058	59 897	3 014	43 615
1950	450 719	26 975	262 741	80 003	52 653	4 884	23 463
1951	519 762	32 894	299 074	64 393	53 972	3 234	66 195
1952	456 226	27 309	234 522	72 541	53 251	2 505	66 098
1953	422 066	52 876	199 757	62 648	43 364	2 197	61 224
1955	480 899	72 204	211 996	60 896	50 753	2 395	82 655
1956	419 000						

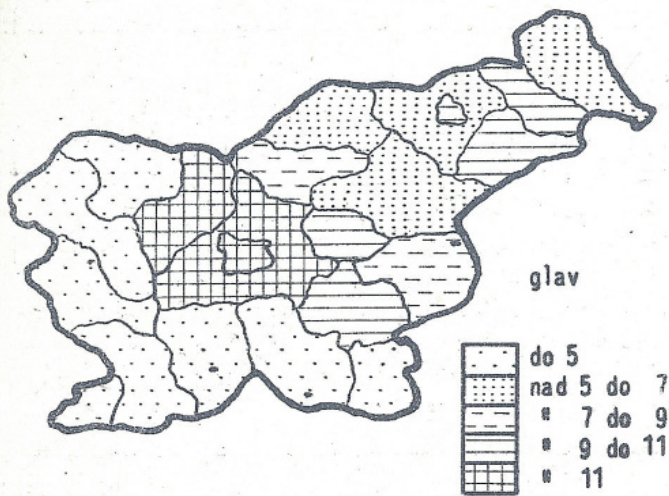
  

Struktura														
1949	100	100	63,6 <sup>1)</sup>	- <sup>2)</sup>	-	-	11,8	100	13,8	100	0,7	100	10,1	100
1950	100	104,1	6,0	100 <sup>2)</sup>	53,8	100 <sup>2)</sup>	17,8	156,7	11,6	87,9	1,1	162,0	5,2	53,8
1951	100	120,1	6,3	121,1	57,6	111,6	12,4	126,1	10,4	90,1	0,6	107,1	12,7	151,8
1952	100	105,4	6,0	101,0	51,4	86,5	15,9	142,1	11,7	88,9	0,5	83,0	14,5	151,5
1953	100	97,5	12,5	196,0	47,3	73,8	14,9	122,7	10,3	72,4	0,5	73,0	14,5	134,2
1955	100	111	15,0	267	44,1	80,7	12,7	119	10,5	84,6	0,5	79,2	17,2	189

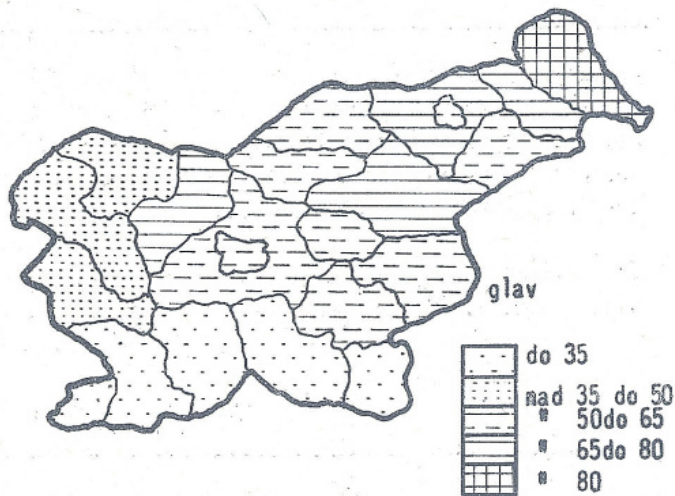
1) skupaj sesni pujski in prašiči do 6 mesecev

2) zaradi primerljivosti je indeks računat na leto 1950

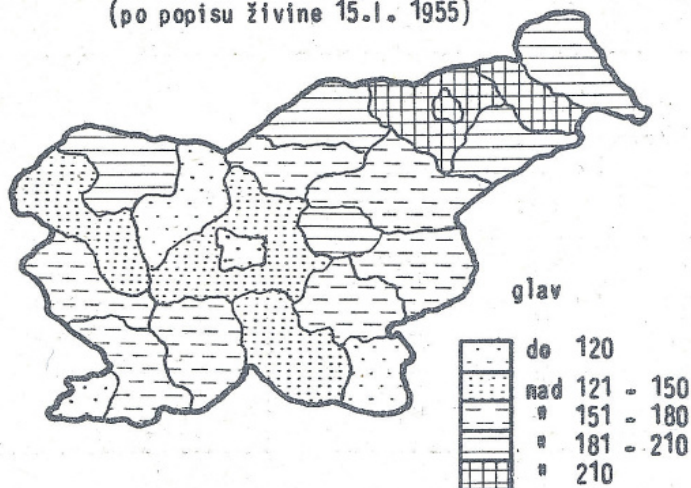
Število konj na 100 ha kmetijske površine  
(po popisu živine 15.1.1955)



Število govedu na 100 ha kmetijske površine  
(po popisu živine 15.1.1955)



Število prašičev na 100 ha njivske površine  
(po popisu živine 15.1. 1955)



Vzroki tej geografski razdelitvi so predvsem v različnem deležu travnikov, pašnikov in senožeti. V alpskem pasu je delež pašnikov velik; imajo pa manjšo krmsko bazo kakor travniki in zato razmeroma majhno število živine prav v tem živinorejskem pasu. Prav tako je v večji njivski površini dana večja krmska baza.

S temi geografskimi pasovi in z intenzivnostjo poljedelstva oziroma žitorodnostjo pa se ujema tudi intenzivnost naše živinoreje.

Na intenzivnost živinoreje namreč vpliva razmerje

travnikov in njiv v skupni površini njiv, razmerje travnikov in pašnikov ter višina ha pridelkov.

Če primerjamo število naše živine z živino v naši državi in v ostalih evropskih državah, vidimo, da prekašamo v gostoti goved in prašičev na 100 ha kmečke površine naš državni povpreček. V primeri z evropskimi državami pa zaostajamo za naprednimi severozahodnimi državami, vendar pa Slovenija prekaša marsikatero državo in je po številu goved in prašičev nad evropskim povprečjem.

Število živine na 100 ha kmetijske površine v FLRJ

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Konji	7,5	7,6	7,8	7,8	7,8	8,2	8,4	8,0
Govedo	37,9	37,7	33,8	34,4	34,9	34,9	35,6	34,7
Prašiči	29,7	30,9	27,9	28,5	31,5	29,5	32,2	31,0

Število živine na 100 ha kmetijske površine v LRS

	1949	1950	1951	1952	1953	1955	1956
Konji	6,1	6,5	6,8	6,8	7,1	6,5	6,4
Govedo	49,1	52,4	51,2	50,6	48,4	53,7	54,1
Prašiči	42,8	45,8	53,1	46,4	43,0	45,2	42,7

Vendar te primerjave niso povsem zanesljive ker so velike razlike v gospodarski sestavi držav, ki vplivajo na intenzivnejšo živinorejo. Jasno pa je, da v naprednih državah z intenzivnim kmetijstvom hodi intenzivna živinoreja vzporedno pot.

Drugo merilo za intenzivnost živinoreje je tudi število živine na 100 prebivalcev. V tem pogledu preka-

ša Slovenija državni in evropski povpreček razen konj in se bliža povprečku zahodno-evropskih držav. Prekaša pa vzhodne (razen konj) in južnoevropske države. V številu živine na 100 kmečkih prebivalcev prekaša Slovenija močno državni povpreček in povprečke ostalih republik, posebno v številu goved in prašičev, prekaša celo evropski povpreček in povpreček vzhodnih (razen konj) in južnih držav. Ostaja pa močno pod povprečkom zahodnoevropskih držav.

Število živine na 100 prebivalcev v LRS

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Konji	4,4	4,1	4,7	4,6	4,5	4,4	4,3	4,1
Govedo	35,4	36,8	34,7	34,0	32,3	33,4	35,6	34,4
Prašiči	30,8	31,6	36,2	31,2	28,8	29,7	32,6	27,2

Število živine na 100 prebivalcev v FLRJ in evropskih državah

Država	Konji	Goved	Prašiči
FLRJ	6,7	28,9	23,9
EVROPA	5,8	29	21,2
Vzhodne države	9,9	33	23,1
Zahodne države	5,2	34	24,6
Južne države	2,2	16	12,2

Število živine na 100 kmečkih prebivalcev

Država	Konji	Goved	Prašiči
EVROPA	15,9	79,6	59,0
Vzhodne države	16,1	49,8	38,0
Zahodne države	25,9	167,7	122,0
Južne države	4,8	35,0	26,6
FLRJ	10,1	43,7	36,2
Slovenija	11,0	81,7	85,4

Število živine na 100 kmečkih prebivalcev v LRS od 1949 - 1953

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Konji	10,2	10,6	11,2	11,2	11,1	10,9	10,1	10,1
Goved.	82,0	85,4	83,3	83,1	79,7	82,3	83,3	84,0
Prašiči	71,5	74,7	86,5	76,3	70,8	73,1	76,2	66,3

To razmerje nam pokaže, da je v industrijskih državah gostota živine na 100 prebivalcev manjša kot morda v kmetijskih in da je veliko večja, na 100 kmečkih prebivalcev kot v kmetijskih. Na to vpliva struktura samega prebivalstva, saj imajo močno industrializirane države veliko absolutno gostoto prebivalstva. Seveda pa so mogoče razlike v produktivnosti živine, ki so večji del odsev ekonomskih razmer v državah.

Količina mesa in masti

Za da slonijo podatki o mesu le na ocenah in uporabljamo neposredne prijeme, kot so na primer: zakol živine po veterinarski statistiki in odkup kož.

Računano po veterinarski statistiki je bila teža zaklane govede približno 400 kg, leta 1952 pa 397 kg, na klavnost odpade približno 47 % (v klavnost računamo čisto meso brez užitnih odpadkov. Teža telet ob zakolu je bila 62 kg. Po tej oceni bi prišli do približno 35.000 ton žive teže govedi ali 16.500 ton mesa, z užitnimi odpadki pa do približno 18.000 ton. Temu je treba prišteti še 80-90.000 telet s klavnostjo 65 %, kar da 3.400 ton mesa. Skupaj je torej govejega in telečjega mesa okrog 21.000 ton. (Mesečni statistični pregled LRS 1953, 14).

Za svinjsko meso domnevamo, da zakoljejo letno toliko prašičev, kolikršno je število na dan popisa to je povprečno 440.000 prašičev. Po oceni praktikov računamo letno prirejo na prašiča 100 kg, povprečno klavnost 80% žive teže, od česar odpade 60 % na meso, 40 % na mast. Po tej oceni dobimo 44.000 ton prireje žive teže, od katerih je približno 21.000 ton mesa in 14.080 ton masti.

Celotna količina telečjega, govejega in svinjskega mesa je 42.000 ton. Po teh ocenah in domnevah pride okoli 27,6 kg mesa na osebo. Ta količina ustreza našemu resničnemu stanju. Anketa o življenju kmetov in anketirane družine delavcev ter uslužbencev navaja porabo mesa in sicer: delavci porabijo 27,5 kg mesa, uslužbenci 25,5 kg, kmetje pa le 11,2 kg letno.

Iz teh navedb sledi, da so količine domačega mesa zadostne. To pa ne velja za mast.

Po anketi o življenju kmetov anketiranih družin delavcev in uslužbencev je pri nas dejanska poraba masti 1 kg mesečno v povprečju na osebo. Po tem je skupna poraba masti 18.395 ton, tako, da nam po danih podmenah primanjkuje 4.189 ton ali približno 418 vagonov letno. Pripominjamo, da h količinam mesa, ki pridejo na prebivalca, nismo upoštevali ne izvoza in ne uvoza mesa odn. živine.

Zakol živine v klavnihah v l. 1951 - 1956

	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Število zaklane živine						
Kopitarji	1 909	1 742	2 229	2 751	2 866	2 400
Goved.	93 395	129 910	159 646	140 154	173 266	216 582
biki	5 326	3 764	3 964	4 133	4 411	6 177
voli	11 364	12 679	15 840	14 029	16 381	18 048
krave	19 947	30 975	28 908	28 070	29 134	33 578
mlada goved	12 297	13 406	17 487	8 977	12 582	19 699
teleta	44 461	69 086	93 447	84 945	110 758	139 080
Prašiči	37 919	69 906	87 080	107 636	132 659	135 858
pitanci	19 499	35 843	43 000	62 278	55 881	48 172
mršavci	14 035	30 734	41 044	43 281	71 243	81 036
mladi prašiči do 8 mesecev	4 385	3 329	3 036	2 077	5 535	6 650
Ovce	11 451	12 632	15 131	13 488	15 082	12 749
ovce in ovni	8 492	5 865	10 721	9 441	8 372	7 412
jagnjeta	2 959	6 767	4 410	4 047	6 711	5 337
Koze	2 177	2 433	3 008	2 030	1 146	845

## Zakol živine v klavnica h vl.1951 - 1956 (nadaljevanje)

	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Teža živine pred zakolom v t						
Kopitarji	773	675	638	1 135	1 032	965
Goved	22 304	28 328	32 320	30 341	34 887	42 234
biki	2 123	1 603	1 778	1 985	2 060	2 777
voli	6 777	7 733	9 083	8 281	9 523	10 232
krave	7 507	10 652	11 579	11 660	11 672	13 351
mlada goved	3 175	4 138	4 051	2 708	4 164	6 454
teleta	2 722	4 202	5 829	5 707	7 468	9 420
Prašiči	3 575	6 711	8 684	11 733	13 440	13 787
pitanci	2 226	3 993	5 136	7 864	6 937	6 204
mršavci	1 166	2 528	3 353	3 758	6 176	7 142
mladi prašiči do 8 mesecev	183	190	195	111	327	441
Ovce	342	300	473	439	403	325
ovce in ovni	312	229	424	388	332	260
jagnjeta	30	71	49	51	71	65
Koze	64	77	86	34	22	17
Teža živine po zakolu v t						
Kopitarji	365	336	412	542	507	481
Goved	11 070	13 993	16 070	15 097	17 671	21 355
biki	1 070	808	886	1 005	1 052	1 407
voli	3 392	3 792	4 392	3 941	4 588	5 029
krave	3 349	4 669	4 998	5 171	5 156	5 719
mlada goved	1 530	1 984	1 999	1 315	1 998	3 073
teleta	1 729	2 740	3 795	3 665	4 877	6 127
Prašiči	2 427	4 630	6 137	8 484	9 249	9 498
pitanci	1 533	2 839	3 740	5 830	5 006	4 403
mršavci	786	1 681	2 266	2 579	4 027	4 794
mladi prašiči do 8 mesecev	108	110	131	75	216	301
Ovce	153	153	224	217	205	169
ovce in ovni	136	109	193	187	159	128
jagnjeta	17	44	31	30	46	41
Koze	25	29	40	17	10	8
Izkoristek v % pri zaklanih živalih						
Kopitarji	47,2	49,8	64,7	47,7	49,1	50,0
Goved	49,6	49,4	49,7	49,9	50,7	50,6
biki	50,4	50,4	49,8	50,4	51,1	50,7
voli	50,1	49,0	48,4	47,6	48,2	49,3
krave	44,6	43,8	43,2	44,3	44,2	42,6
mlada goved	48,2	47,9	49,3	48,7	48,0	47,6
teleta	63,5	65,2	65,1	64,3	65,3	65,0
Prašiči	67,9	69,0	70,7	72,4	68,8	68,9
pitanci	68,5	71,1	72,8	74,2	72,2	71,0
mršavci	67,4	66,5	67,6	68,7	65,2	67,1
mladi prašiči do 8 mesecev	59,2	58,3	67,2	68,0	66,1	68,1
Ovce	44,9	50,9	47,4	51,2	51,0	52,0
ovce in ovni	43,6	47,5	45,6	48,1	48,5	49,3
jagnjeta	58,3	61,9	63,1	59,3	64,8	62,8
Koze	39,2	37,5	45,8	50,5	48,4	46,8



## Zakol živine v klavnicah v letih 1951 - 1956 (nadaljevanje)

	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Povprečna živa teža zaklanih živali v kg						
Kopitarji	405	387	287	413	360	401
Goved	239	218	202	216	201	194
biki	399	426	448	480	467	450
voli	596	610	573	592	581	566
krave	376	345	401	415	401	399
mlada goved	258	309	232	302	331	328
teleta	61	61	62	67	67	68
Prašiči	94	96	100	109	101	101
pitanci	114	111	119	126	124	129
mršavci	83	82	82	87	87	83
mladi prašiči do 8 mesecev	42	57	64	54	59	62
Ovce	30	24	31	33	27	26
ovce in ovni	37	39	40	41	40	35
jagnjeta	10	11	11	13	11	12
Koze	30	32	29	17	19	20

Zaplenjeno meso zaklanih živali v t						
Kopitarji	25	21	21	11	31	26
Goved	125	119	153	80	169	134
biki	4	3	5	3	6	11
voli	16	16	22	9	25	20
krave	90	88	113	61	120	86
mlada goved	10	9	8	4	11	13
teleta	5	3	5	3	7	4
Prašiči	18	24	37	27	46	42
pitanci	6	12	17	12	20	17
mršavci	9	11	19	15	25	23
mladi prašiči do 8 mesecev	3	1	1	-	1	2
Ovce	2	0,8	1	0,3	0,9	0,6
ovce in ovni	2	0,8	1	0,3	0,9	0,6
jagnjeta	-	-	-	-	-	-
Koze	0,2	0,2	0,5	-	-	-

## Odkupi surovih kož v l. 1950 - 1954 v LRS

v tisočih kom

V r s t a	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Kože kopitarjev	7,3	5,0	3,8	3,8	3,9	...	3,9
Goveje kože vse	163	182	196	194	176	199	237
telečje kože	73,9	95,8	113	121	111		149
Svinjske kože	248	310	273	237	287	132	306
Kože drobnice	27,1	33,9	77,6	87,4	93,0	...	74,6

(Podatki "Koteksa")

## Pridobivanje mleka

Naše krave dajejo razmeroma malo mleka, kar je posledica neprimernega načina vzreje molzne živine, slaba in nepravilnega krmljenja in slabe nege.

Vprašanje dejanskih količin dobljenega mleka za leta po osvoboditvi ni zadovoljivo ugotovljeno in so vsi podatki pravzaprav ocene, povzete po podatkih poročevalske službe o molznosti krav na državnih posestvih in KDZ in ankete o življenju kmetov od leta 1952. dalje. (Podatke smo navedli kot primer za l. 1952, 53. in 54, ker za ostala leta nimamo obdelanih).

Po teh podatkih je proizvodna zmožnost krav molznic in krav takale:

Povprečna dnevna in letna količina mleka na 1 kravo molznico

Leto	Državna posestva		K D Z		Zasebna gospodarstva	
	dnevna	letna	dnevna	letna	dnevna	letna
1952	5,7 l	2 092 l	3,9 l	1 432 l	-	-
1953	6,7 l	2 456 l			3,4 l	1 231 l
1954	7,5 l	2 730 l	5,9 l	2 181 l	3,9 l	1 700 l

Povprečna dnevna in letna količina mleka na 1 kravo

Leto	Državna posestva		K D Z		Zasebna gospodarstva	
	dnevna	letna	dnevna	letna	dnevna	letna
1952	4,5 l	1 628 l	2,4 l	880 l	2,3 l	840 l
1953	5,1 l	1 864 l	-	- l		
1954	5,8 l	2 117 l	4,5 l	1 642 l	2,9 l	1 009,7 l

Letne fluktuacije molznosti so zlasti velike v primitivnih gospodarstvih, ker je molznost zelo odvisna od pridelka krme.

Mesečne variacije, pri naših opazovanih enotah, dnevne količine mleka v posameznih mesecih kažejo večanje dnevni količin mleka v začetku spomladanske paše čez poletne mesece do avgusta in potem zopet padanje v zimskih mesecih. Pri zasebnem sektorju variacije niso velike (VK = 5,8) teže pa razumemo povečanje s februarjem.

Če računamo letno količino mleka v LRS po podatkih ankete, je to 250 milijon l. Bruto količina po istem računu je 315 milijon l. (všteto mleko, ki ga posestale). Po tej količini odpade na prebivalca v Sloveniji letno 170,8 l in 0,46 l dnevno. Ta količina je v naprednejših državah veliko večja (Francija 0,9 l, Nizozemska 1,5, Danska 3,4 Švica 3,7 l.) (Popis živine 1949).

Od skupno dobljene količine mleka pride na trg 117 milijonov litrov mleka ali 47%. (Vir: 3 letna kalkulacija (1952 - 1954) po podatkih ankete o življenju kme-

kov in državnih posestev). Po podatkih združenih mlekarov pa cenijo celoten odkup mleka na 50 milijonov l. letno. Neposredno so dobili potrošniki 37 milijonov l.

Če izznamemo kmečko prebivalstvo pride na prebivalca letno 134 l, dnevno 0,36 l mleka.

Po količini mleka se naša republika močno dviga nad državni povpreček, ki je za leto 1954 1 038 l na molzno kravo. (Indeks števil 7/55) Vendar primerjava ni čisto sprejemljiva, ker vpliva na nizki državni povpreček majhna molznost primitivnih pasem Bosne in Črne gore.

V primerjavi z drugimi evropskimi državami, pa je Jugoslavija po količini mleka med zadnjimi. Za njo sta samo še Grčija in Turčija, kot izrazito zaostali državi.

Nizozemska	3 700 l	Francija	2 250 l
Belgija	3 450 l	Avstrija	2 038 l
Danska	3 300 l	Italija	1 570 l
Švica	2 980 l	Jugoslavija	892 l
Švedska	2 890 l	Grčija	840 l
Anglija	2 730 l	Turčija	510 l
Zahodna Nemčija	2 640 l	(Letopis FAO za l. 1952 količina na 1 kravo v letu 1951).	

Med sektorji lastništva vodi zasebni sektor. Dvig in padec števila živine v državnem in združenem sektorju je šel vzporedno z nastajanjem in razpuščanjem državnih posestev, ekonomij in zadrug, predvsem kmečkih de-

lovnih zadrug.

Značilnost zasebnega sektorja je velika razdrobljenost; pri nas je zelo mnogo rejcev, zato odpade na posameznika zelo malo živali.

### Število zasebnih živinorejcev v l. 1951 - 53

Skupina	1951		1952		1953	
	tisoči	%	tisoči	%	tisoči	%
Vsi skupaj	231,0	100	236,0	100	239,6	100
Ohišnice	9,1	3,9	9,0	3,8	4,0	1,7
Kmečki delavci	...	...	...	...	3,3	1,4
Kmetje brez zemlje	4,8	2,1	1,6	0,7	2,0	0,8
do 3 ha	56,1	24,3	42,4	18,0	42,1	17,6
nad 3 - 8 ha	49,5	21,4	47,4	20,0	48,5	20,2
nad 8 - 15 ha	28,4	12,3	28,1	11,9	29,4	12,3
nad 15 ha	20,2	8,8	20,2	8,6	21,2	8,8
Nekmetje	62,9	27,2	87,4	37,0	89,1	37,2

Absolutno število rejcev se večja vsako leto predvsem zaradi nekmetovalcev, ki so najmočnejša skupina, najbolj ustaljene pa so skupine kmetov z nad 3 ha površini-

ne.

Ker ne goje vsi živinorejci vseh vrst živine, je pomembna porazdelitev, koliko je govedorejcev, konjerejcev itd.

### Struktura zasebnih živinorejcev po vrstah živine v %

	1951	1952	1953
Gospodarstva brez živine	...	18,3	16,5
Konjerejci	14,8	15,2	15,9
Govedorejci	66,2	65,5	63,6
Prašičerejci	72,5	66,8	61,8
Ovčerejci	19,4	20,8	19,9

Pri nas je 2/3 govedorejcev in prašičerejcev, 15-16% pa konjerejcev, ena petina ovčerejcev.

### Struktura kmečkih gospodarstev po vrstah živine

	1951		1952		1953	
	število	%	število	%	število	%
Vsa gospodarstva	158 947	100	139 677	100	143 273	100
Gospodarstva brez živine	...	...	5 699	4,1	5 819	4,1
Konjerejci	32 408	20,4	33 124	23,8	35 765	25,0
Govedorejci	134 168	84,5	177 166	91,3	130 189	91,4
Prašičerejci	131 074	82,5	117 107	84,0	116 963	81,5
Ovčerejci	35 829	22,5	36 532	26,2	38 106	26,6

Značilna je podoba rejcev po številu posameznih vrst živali. Okoli 90 % rejcev redi po eno oziroma dve glavi živine (konja ali kravo) in le 10 % rejcev ima več kot dva konja ali dve kravi. Podobno redi polovico govedorejcev eno oziroma dvojico goved, le petina po trije goved.

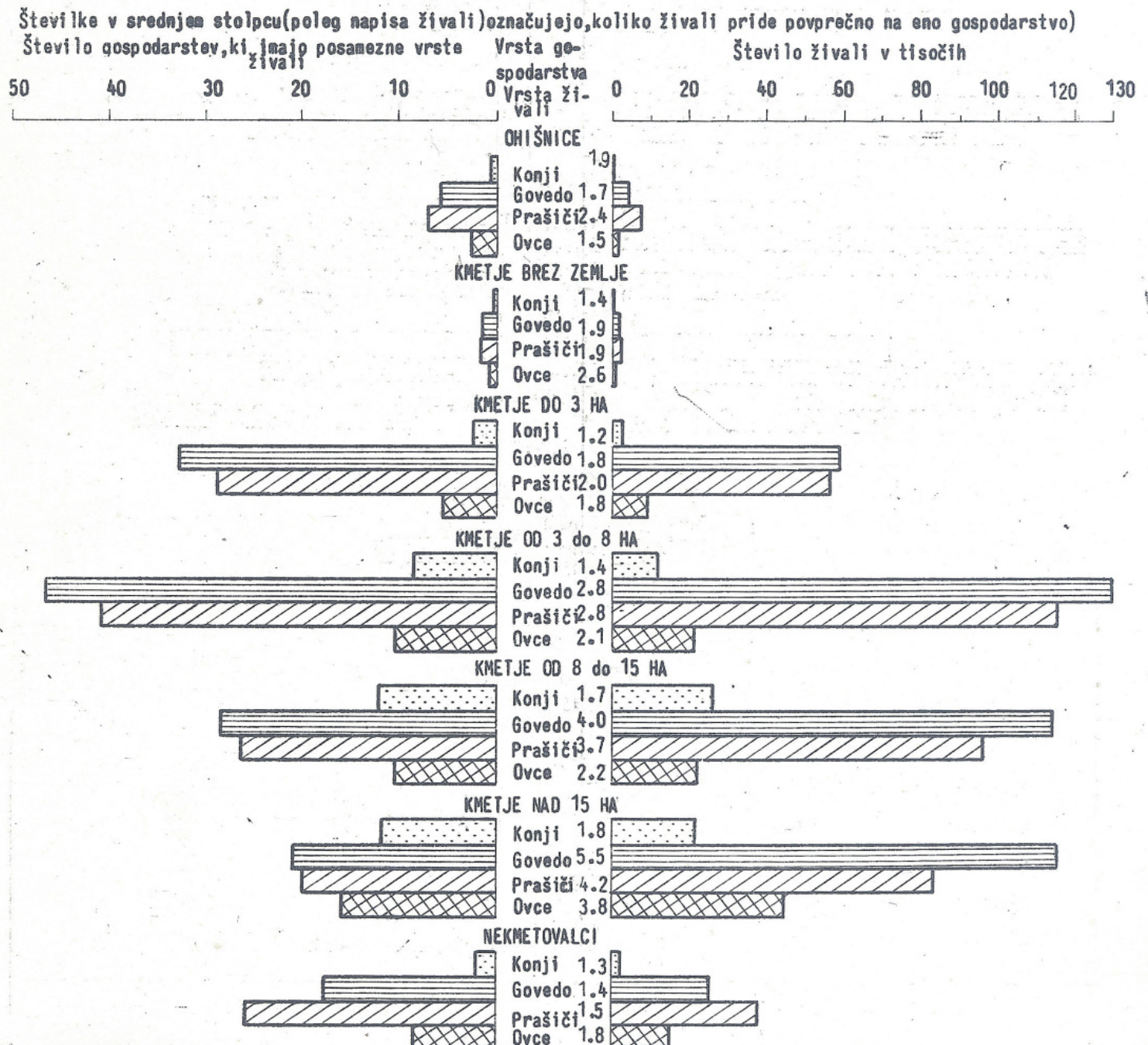
Tričetrtine ovčjerejcev ima le 1 - 2 ovci. Zanimiva je razdelitev živine po velikosti ha površine. Največ konj imajo kmetje od 8 - 15 ha in nad 15 ha zemlje.

Goved je razdeljena nekako po eno četrtino na skupine od 3 - 8 ha, 8 - 15 ha in nad 15 ha. Pri prašičih so razlike v skupinah večje. Največ (27 %) odpade na skupino kmetov, ki imajo od 3 - 8 ha zemlje, 23 % na skupino z 8 - 15 ha zemlje in 20 % na skupino nad 15 ha zemlje. Tudi nekmetovalci rede precej prašičev. Pri ovcah odpade 38 % na kmete z nad 15 ha zemlje, približno 13 % ovc imajo nekmetovalci.

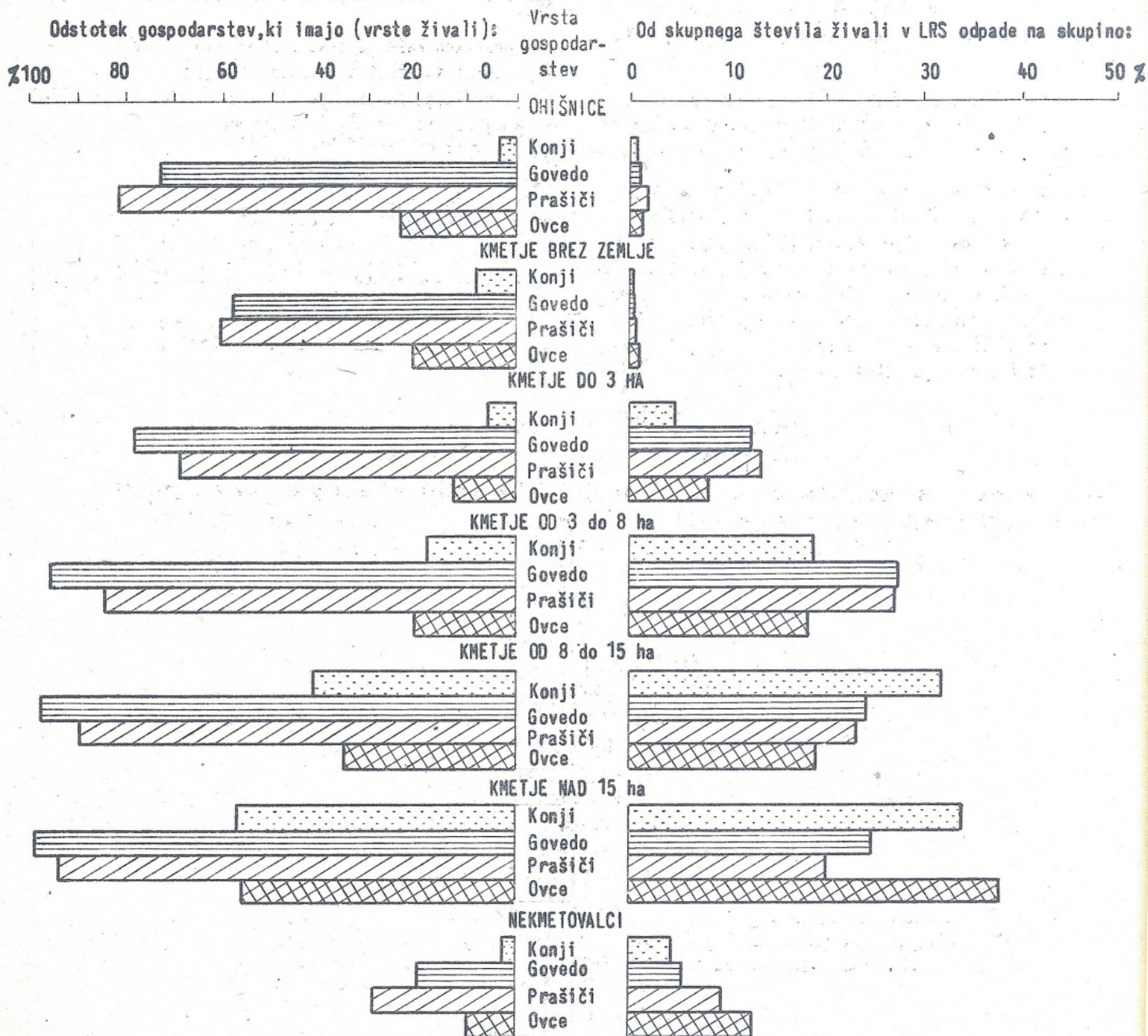
Kot primer prikazujemo še grafično podatke za leta v katerih smo jih podrobneje obdelali za zasebni sektor po velikostnih skupinah na dan 15.1.1953 (kmetijske delavce, ki imajo zelo malo živine smo tu izpustili).

Prvi grafikon kaže podatke o absolutnih številih; na levi polovici so števila gospodarstev (po skupinah), ki redijo konje, goved, prašiče ali ovce, na desni pa njim pripadajoča števila živali z ustrežno dolžino stolpca; v sredini je po posameznih vrstah živali označeno povprečno število živali po velikostnih skupinah. Drugi grafikon prikazuje navedene podatke v relativnih številih; na levi polovici pomeni dolžina stolpcev odstotek gospodarstev, ki goje posamezne vrste živali, na koncu pa je označen še odstotek gospodarstev, ki sploh nimajo živine (perutnina tu ni šteta). Pri tem je značilno, da desetina kmetov do 3 ha ni imela ob popisu nobene živine (bodisi, da goje samo perutnino ali čebele, ali pa, da so zaklali prašiče že pred popisom (15. 1.); podobno tudi dobra tretjina nekmetovalcev ni imela živali.

Zasebna gospodarstva in živina 1.1953 v LRS  
(po velikostnih skupinah in vrstah živali)



# Struktura gospodarstev in živine v zasebnem sektorju 1.1953



## SLADKOVODNI RIBOLOV

Ribolov je še v Sloveniji bolj športnega kot gospodarskega pomena. Celotni ulov je okoli 120 - 150 ton v vrednosti 12 - 15 milijonov din.

industrijskih odpadnih vodah se število rib manjša in je treba dokaj naporov, da se bo stanje zboljšalo. Za to skrbijo ribogojnice, ki gojijo oplojene ikre, zarod in mladice.

Zaradi onesnaženja ribjih voda in zastrupljanja rib po

Podatke o lovu in o gojitvi naraščaja kaže naslednja tabela:

Ulov sladkovodnih rib in rakov ( v q )

Vrsta	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Vse vrste rib in rakov	( 1 150 )	( 1 340 )	( 1 230 )	1 539	1 225	1 232	1 349
Ribe	( 1 150 )	( 1 340 )	( 1 220 )	1 534	1 213	1 212	1 339
v nižinskih vodah	( 652 )	( 794 )	( 793 )	1 175	803		1 065
v višinskih vodah	( 80 )	( 70 )	( 80 )	97	105	949	
v jezerih	30	18	( 15 )	11	12	11	22
v ribogojnicah	38	48	52	63	76	-	-
v ribnikih	350	410	280	188	217	252	252

Gojenje iker in zaroda ( v tisočih kom )

	1953	1954	1955	1956
Oplojene ikre	3 143	3 163	4 193	7 352
Zarod	946	1 408	1 446	3 124
Mladice	327	234	3 572	572

(Številke v oklepaju so ocenjene: Od leta 1953 dalje po podatkih Zavoda LRS za statistiko, za prejšnja leta je podatke delno zbirala Zveza ribiških društev L R S ).

MORSKI RIBOLOV

Morske ribe lovijo v LR Sloveniji le v okraju Koper, kjer se ukvarjata z ribolovom dve podjetji in sicer "Riba" v Izoli in "Riba" v Piranu, ter nekoliko zasebnih ribičev.

Uradna statistika zbira podatke o morskem ribolovu od leta 1953 dalje.

Ulov morskih rib v letih 1953 - 1956

Leto	Ribe v kg	Raki v kg	Škrljke v kg	Vrednost ulova v tisočih din
1953	1 053 176	830	1 270	...
1954	1 241 131	3 140	2 685	81 221
1955	1 520 977	1 210	1 264	121 315
1956	2 456 400	...	...	157 762

Število ribičev in ribiških ladij od 1953 - 1956

	Ribiči	Ribiške ladje					
		število			tonaža BRT		
		skupaj	motorne	na jadra in vesla	skupaj	motorne	na jadra in vesla
1953	825	277	85	192	587	421	166
1954	258	178	46	132	585	474	111
1955	259	30	30	-	635	635	-
1956	260	98	35	63	900	803	97

## HIDROTEHNIČNE MELIORACIJE

Melioracije so vsa tista dela, ki omogočajo izkoriščanje naravnih pogojev (tal, vode, klime) za trajno povečanje plodnosti zemljišč. V Sloveniji še primanjkuje plodne zemlje, zato je treba v glavnem izvesti melioracije barskega in močvirnatnega sveta, zanemarjenih pašnikov in stelnikov, ter regulacijo rek in poto- kov, ki vedno preplavljajo.

Statistiko hidrotehničnih melioracij je vpeljal Zvez-

ni zavod za statistiko šele konec 1.1954. V tej stati- stiki so prikazani podatki o objektih oz. opravljenih delih za melioracijo zemljišč in sicer:

- 1) meliorirane površine in objekti
- 2) objekti in površine, branjene pred popla- vami
- 3) namakanje in osuševanje

### Hidrotehnične melioracije zemljišč leta 1955 in 1956

#### Varovanje in osuševanje

	1955					1956				
	površina ha				število naselij	površina ha				število naselij
	vsa	njive	travni- ki paš- niki	druga zemlji- šča		vsa	njive	travni- ki paš- niki	druga zemlji- šča	
<b>Varovanje pred poplavami</b>										
Površine, varova- ne pred poplavo	13 097	4 475	5 212	3 410	38	18 037	5 929	7 502	4 606	43
Površine, ki bi jih bilo treba varovati	39 015	17 865	15 015	6 135	65	48 393	19 431	22 381	6 581	85
Poplavljenе povr- šine (varovane in nevarovane)	2 043	776	1 147	120	3	9 061	1 339	7 077	645	6
<b>Osuševanje</b>										
Površine, ki jih osušujejo varovane	1 845	1 120	670	55	1	3 845	1 695	922	1 158	1
nevarovane	2 230	700	1 500	30	-	3 608	1 058	2 299	251	-
Površine, ki bi jih bilo treba osuševati	37 795	7 296	22 949	7 550	13	46 153	8 373	30 092	7 688	16

#### Objekti za varovanje pred poplavami in za osuševanje

31.XII.	Varovanje pred poplavami						Osuševanje							Škoda		
	nasipi in regulacije		cevne drenaže		kanali		črpalke		sifoni (natege)	zgrad- be	zapor- nice	pro- pusti	mosto- vi	po- plav	in visokih voda	
	km	tisoči m <sup>3</sup>	štev.	km	km	tisoči m <sup>3</sup>	štev.	jakost K.M.	število							v milijonih din
1955	28	176	-	-	115	265	-	-	-	-	2	32	-	23	15	
1956	192	2 194	3	19	203	2 501	2	150	2	4	5	92	53	380	18	

#### Objekti za namakanje

#### Vrednost del

#### Zaposleni

31.XII.	Zajetje vode					Kana- li dolži- na km	Za		Uslužbenci				Delavci			
	zapornice		pregraje		vzdr- ževanje v milijonih din		inve- sticije	Vsi	hidro- teh- niki	agro- no- mi	teh- niki	dru- gi	kvali- fici- rani	priu- šeni	nekv- lifi- cirani	
	štev.	m <sup>3</sup> / sek	štev.	tisoč m <sup>3</sup>												
1955	-	-	1	150	-	-	81	53	553	7	-	12	24	31	40	439
1956	2	50	1	150	5	-	83	312	1 544	11	2	36	63	102	49	1 281

Podatke so dale vodne skupnosti in vodnogospodarske sekcije Uprave za vodno gospodarstvo LR Slovenije.



Socialistična gospodarstva

Temelj ustanovitve državnih kmetijskih gospodarstev in ekonomij je bil v novo osvobojeni domovini zakon o agrarni reformi (Ur. list FLRJ šte. 64/45). Namen agrarne reforme je bil dodelitev zemlje tistemu, ki jo obdeluje. Agrarna reforma je v Jugoslaviji zajela 162.171 posestev s skupno površino 1.566.000 ha in sicer: velika posestva in gozdna posestva katerih površina je bila čez 45 ha ali 25-35 ha obdelovalne zemlje, če so posestvo izkoriščali z zakupom ali z najetimi delovnimi močmi, zemljišča samostanov, cerkev, zadužbin, zemljišča bank, akcionarskih družb, podjetij itd., posestva, ki so ostala med vojsko brez lastnikov ali pravnih naslednikov in zemljišča z nad 3,5 ha obdelovalne zemlje, če lastnik ni kmet po poklicu, državljanov Nemčije, osebam nemške narodnosti in narodnim sovražnikom.

Iz zemljiškega sklada agrarne reforme so dobila državna kmetijska posestva v FLRJ 28.700 ha. V Sloveniji se je dodelila zemlja državnim vzornim posestvom in poskusnim posestvom. Po zakonu o državnih posestvih (Ur. list FLRJ šte. 91/46) so se v 1.1946 ustanovila državna kmetijska posestva pod upravo Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo FLRJ in republik. Ta posestva so po zakonu morala koristiti povzdigi kmetijstva in kmetijske proizvodnje. Ustanovljena posestva so se različno razvijala in tudi njih struktura se je iz leta v leto močno spreminjala.

Nacionalizirana posestva sovražnikov, ki jih je zalepnila AVNOJ v 1.1944 so se 1.1946 zaradi agrarne reforme delila in se ustanovljala nova. To je trajalo do jeseni 1.1946. V 1.1947 so se v prejšnjem letu razpuščena posestva znova ustanovila, hkrati pa je prešlo več manjših posestev iz kmetijskega sektorja v industrijski, gostinski itd. (doba samoupravljanja). V letu 1949-50 so uvrstili ta posestva zopet v kmetijski sektor.

V 1.1948 so bila državna posestva prav tako večkrat podlaga za ustanavljanje KOZ. Ko so jih pa v drugi polovici v 1.1953 pričeli razpuščati, je prešlo veliko združne imovine v državna kmetijska posestva ali združna posestva.

Po zakonu o kmetijskem zemljiškem skladu splošnega ljudskega premoženja in o dodeljevanju zemlje kmetijskim organizacijam (Ur. list FLRJ šte. 22/53) so se v 1.1953 tvorila nova kmetijska posestva in združne ekonomije. To je pravzaprav zakon o zemljiškem maksimumu, po katerem postane obdelovalna zemlja, ki jo ima kmet nad 10 ha, splošno ljudsko premoženje in tvori zemljiški sklad. Iz tega zemljiškega sklada se dodeljuje zemlja kmetijskim organizacijam v trajno last. Za kmetijske organizacije se po tem zakonu štejejo splošne kmetijske zadruga, kmetijska posestva in druge gospodarske organizacije in zavodi, ki se ukvarjajo s kmetijstvom. Ta zakon je zajel v Sloveniji 4 468 posestev. Zemlje je bilo odkupljeno 10.000 ha. Od te zemlje so dobila kmetijska posestva 5.000 ha. S tem zakonom sovпада zakon o odpravi viničarskih odnosov (Uradni list FLRJ šte. 22/53). Po tem zakonu postane vsa zemlja s poslopji vred, ki je predmet viničarskih ali podobnih razmerij, splošno ljudsko premoženje in se dodeli v trajno uporabo kmetijskim organizacijam, ki obstojajo in bodo obstajale. Kmetijska posestva, ki so preživljala tako spremembo danes v veliki večini niso kmetijski obrat v pravem pomenu besede. Nikjer niso izvedeni osnovni ukrepi, ki so podlaga takemu obratu, kot n. pr. arondacija, investicije, izvedba melioracij, nabava opreme itd. Od celotne površine odpade v LRS na splošni družbeni sektor dobra četrtina, je pa v posameznih vrstah zemljišč njih delež zelo različen.

Podrobnosti so v tabeli. Temelje pa v glavnem na stanju po katastru oz. v novejšem času po registru splošnega ljudskega premoženja.

Zemljiške kategorije splošno družbenega sektorja v LRS

v tisoč ha

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Skupna površina	406,6	441,0	488,6	497,0	501,0	515,6	...	539,3
njive in vrtovi	8,5	10,3	10,4	8,4	8,0	10,8	...	12,7
vinogradi	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,9	...	2,7
sadovnjaki	1,4	1,6	1,5	1,5	1,3	2,2	...	2,8
travniki	10,6	10,7	11,8	10,2	10,0	12,9	...	17,0
senožeti	12,0	12,3	15,3	15,2	12,8	12,4	...	11,1
pašniki	53,7	55,9	68,6	69,3	68,6	62,5	...	72,0
ribniki, močvirja	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	...	0,3
gozdovi	249,7	262,4	297,9	306,4	316,3	328,9	...	334,1
nerodovitno	69,2	86,0	81,4	84,4	82,5	83,5	...	86,4

## Delež (vsi sektorji = 100 %)

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Skupna površina	20,3	22,2	24,4	24,8	24,9	25,6	...	26,6
njive in vrtovi	3,0	3,9	3,8	3,1	2,9	3,9	...	4,2
vinogradi	4,2	7,1	6,8	6,8	5,9	9,6	...	10,6
sadovnjaki	6,2	4,9	4,9	4,8	4,3	8,0	...	11,2
travniki	6,0	4,3	5,0	4,4	4,3	5,5	...	7,9
senožeti	-	10,8	11,2	10,5	9,0	8,3	...	7,2
pašniki	18,4	20,7	25,2	25,4	25,5	23,6	...	28,0
ribniki, močvirja	16,6	19,8	17,1	16,3	18,5	18,1	...	14,4
gozdovi	28,9	29,4	33,2	34,2	35,1	36,4	...	36,3
nerodovitno	49,6	61,0	58,9	59,8	61,0	62,5	...	70,1

Število enot splošno družbenega sektorja je bilo od 1.1950 dalje naslednje:

1. 1950	-	515
1951	-	354
1952	-	224
1953	-	195
1954	-	203
1955	-	144
1956	-	144

Od 1. 1950 - 1953 so zajeta v splošno družbeni sektor vsa državna kmetijska posestva republiškega pomena, poskusna šolska in lokalna ter državne ekonomije podjetij, ustanov in družbenih organizacij. V 1.1954 so zajeta državna kmetijska posestva, ekonomije in posestva ustanov in gospodarskih podjetij.

V 1.1956 so enote splošno družbenega sektorja: Kmetijska podjetja in ustanove in kmetijske šole. Torej vse enote, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo ali tudi ne, ki imajo zemljišno posest ali ne, in vse tiste, ki pospešujejo kmetijstvo z različnimi uslugami.

## Kmečke delovne zadruga v LRS

Razvoj KDZ je šel vzporedno z izvajanjem zakona o agrarni reformi. Prvo večje vključevanje kmetov v KDZ se je pričelo 1947. V okviru KDZ so se stopnjevale oblike-tipi od nižjih k višjim, tako da smo v razvoju KDZ razločevali 4 tipe: Prvi tip: zadržnik vloži svojo zemljo v KDZ kot delež, pri čemer ostane lastnik vložene zemlje, od zadruga pa dobiva zanjo zakupnino.

Drugi tip: Zadržnik vloži svojo zemljo kot delež in ostane lastnik vložene zemlje, od zadruga pa dobiva zanjo obresti glede na ceno, ki je bila zanjo ugotovljena.

Tretji tip: Zadržnik vloži svojo zemljo kot delež in ostane lastnik vložene zemlje kot pri prvem in pri drugem tipu, vendar se odreče popolnoma obrestnini in zakupnini.

Četrti tip: Zadržnik se odpove vloženi zemlji kot svoji lasti v korist zadruga. KDZ so dosegle svoj višek v 1.1950 in 1951. Po teh letih so pričeli razpuščati KDZ.

## Kmečke delovne zadruga v 1. 1944 - 1956 v LRS

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Število KDZ	1	2	32	47	67	353	378	386	172	68	31	15	12
Število članov	67	225	4 919	6 508	8 141	33 910	36 614	36 203	15 594	6 590	1 868	732	623
Površina v ha	70	255	3 498	8 650	10 503	75 628	78 330	76 796	23 567	8 088	3 130	1 667	1 452
Število živine:													
konji	...	22	85	195	259	5 472	4 956	5 286	1 002	326	104	45	51
goved	12	67	371	846	1 705	18 518	18 879	19 508	5 454	2 314	952	603	525
prašiči	15	25	309	683	1 074	9 574	9 936	12 954	2 172	489	102	66	73

V FLRJ so obsegale obdelovalne površine zadružnega sektorja 1/5 skupnih površin, v Makedoniji 60 %, Črni gori 45 %, Vojvodini 40 %, najmanjši % je bil v ožji Srbiji in sicer 6,4 % in Sloveniji 8 % in to v l. 1951 ko so bila KDZ na višku. Socialna struktura KDZ je bila takale: (navajamo primer za l. 1951., ko so bile KDZ na višku razvoja).

Plaće ostalih delavcev so bile namreč:		
industrijskega	8 341	din
kmetijskega	5 731	"
gozdnega	6 939	"
v zadrugi	6 795	"

Na eno zadrugo je prišlo 21 družin z 96 člani, v FLRJ pa 65 družin z 310 člani. Daleč nad tem povprečjem je bila Vojvodina s 170 družinami s po 5 člani. Od članov je bilo nezmožnih za delo 41,5 %, medtem ko je v vseh drugih republikah in FLRJ razmerje med zmožnimi in nezmožnimi šlo v korist nezmožnih, v FLRJ je odstotek nezmožnih za delo 55 %.

Eden najtehtnejših ekonomskih in socialnih podatkov je število delovnih dni in površina obdelovalne zemlje zadružnika sposobnega za delo. (Podatke bomo navedli za l. 1951, ker jih za ostala leta nimamo).

V Sloveniji je prišlo povprečno na zaposleno osebo 196 delovnih dni in 1,8 ha obdelovalne površine ali za 1 ha 108 delovnih dni; v FLRJ 143 delovnih dni in 1,8 ha obdelovalne površine ali za 1 ha obdelovalne površine 125 delovnih dni. Tako je bila Slovenija 37% nad državnim povprečkom delovnih dni.

V primerjavi s splošnim povprečkom za LR Slovenijo in FLRJ pride v Sloveniji na zaposleno osebo v kmetijstvu 1,6 ha obdelovalne površine in 1,9 ha v FLRJ. V drugih državah so bistvene razlike; vendar pa celo v Italiji, ki ima najmanjšo površino ornega ekvivalenta pride na osebo, zaposleno v kmetijstvu, več, kot pri nas.

V mehanizaciji KDZ pride en traktor na 85 ha obdelovalne zemlje (l. 1951). Menimo pa, da je presejšnja mehanizacija naših KDZ posledica razpuščanja nekaterih KDZ, ki so svoje traktorje oddale preostalim.

Za ilustracijo stanja živinoreje in ostalih analiz v KDZ vzamemo podatke od l. 1951, ko so bile zadruge na višku in so podatki najbolj zanesljivi. Na 100 ha kmetijske površine je prišlo 36 normalnih živali, v LR Sloveniji pa po štetju 15. l. 1953 59. Predvsem je bila v zadrugah zelo zanemarjena svinjereja, ker pride na 100 ha kmetijske površine le 13,2 prašičev v LRS pa 43,5. Pravitako je bila v istem letu vrednost živalske proizvodnje samo 23 % dohodkov rastlinskega pridelka ali 16 % skupnega dohodka kmetijske proizvodnje. V naprednem kmetijstvu pa je ravno delež živinorejske proizvodnje veliko večji.

Pasivnost živinoreje v KDZ se vidi poleg zgoraj omenjenih faktorjev tudi v negativni bilanci, saj prikazuje v l. 1951 121.000 din izgube v povprečju na 1 zadrugo.

Povprečni zaslužek zadružnika na delovni dan je bil 169 din v LRS, v FLRJ 220 din. Delovnih dni je bilo v tem letu v KDZ LRS 196, v FLRJ pa 143. Dohodek zadružnika je bil 2 760.- din v l. 1952, v l. 1951 pa še manj in zaostaja za drugimi delavnimi mezdami, predvsem za mezdo industrijskega delavca 3 krat, ne glede na otroške doklade in socialno zavarovanje.

Poleg plače so prejeli zadružniki še podporo iz socialnega sklada, zdravniško pomoč, nagrade in zakupnine. Z vsemi temi dohodki bi se povečal dohodek osebe zaposlene v zadrugi za 29 %, torej od 3.530.- na 4.500.- din, še vedno pod mezdo, ki jo dobi delavec v zadrugi.

Resnična storilnost delavnega dne zadružnika pa je večja kot njegovi prejemki, kajti del prejemkov gre v sklade, ki povečujejo temeljna in obratna sredstva zadruge, iz katerih bi se dosegla večja storilnost ter večji dohodek v prihodnosti. Če bi prišteli še ta znesek bi povečali prejemke na 6000 din, vendar pa je bil resnični dohodek le samo 3 530.- din.

Poleg tega so imeli člani KDZ ohišnice, ki so obsegale okoli 15 % obdelovalne površine zadrug. Če predpostavljamo enako storilnost na ohišnico kot je v zadrugi, verjetno je večja, se poveča dohodek za 15 %, od katerih je treba odbiti davke, ki so veliko večji za zasebna gospodarstva kot za zadruge.

(Viri: Publikacija SZS: Zadružništvo v l. 1951 in 1952).

#### Splošne kmetijske zadruge

Razvoj splošnih kmetijskih zadrug je šel od nabavno prodajnih, preko kmetijsko nabavno prodajnih do splošnih kmetijskih zadrug. Namen splošnih kmetijskih zadrug ni bil samo trgovina, pač pa pospeševanje vseh panog kmetijstva in obrtniških dejavnosti. Tako je bila splošna kmetijska zadruga samo gospodarska organizacija in po svojem gospodarskem poslovanju podjetje.

Po novi uredbi o kmetijskih zadrugah v l. 1954, ki uveljavlja splošna načela našega socialističnega razvoja v delavskem upravljanju, ni splošna kmetijska zadruga nič več samo gospodarska organizacija, temveč organizator kmetijske proizvodnje in drugih gospodarskih dejavnosti. V zadnjih dveh letih so se naše kmetijske zadruge in njihove zveze organizatorično utrdile in po svojih pospeševalnih odsekih in odborih široko razpredle kmetijsko pospeševalno delo.

Število zadrug se je sicer skrčilo, ker nekatere niso imele gospodarskih pogojev, zato so se druge bolj okrepile.

V nabavno prodajnih zadrugah je bilo včlanjenih približno 120.000 članov s 380.000 družinskih članov. Zanimiva je bila sestava članstva po poklicu:

Kmetje	40 %	obrtniki	8 %
delavci	34 %	nameščenci	5 %
učitelji	1 %	razni	12 %

Po posestnih razmerah pa so bili člani nabavno prodajnih zadrug:

brez hiše in zemlje 34 % do 10 ha zemlje 10 %  
s hišo 16 % do 20 ha " 5 %  
do 2 ha zemlje 17 % nad 20 ha " 1 %  
do 5 ha " 17 %

nici osvoboditve Slovenije 9. 5. 1946.)

V splošno kmetijskih zadrugah je število kmečkega prebivalstva stalno naraščalo.

(Pregled dela in rasti slovenskih zadrug ob prvi oblet-

Število zadrug v Sloveniji pred in po osvoboditvi

Vrsta zadrug	Ustanovljeno		Število zadrug		
	do	po	31.12.	30.4.	Zona
	31.12.1945		1945	1946	B
<b>SKUPAJ</b>	380	257	637	881	23
Nabavno-prodajne nove		107	107	115	9
" " stare	10	-	10	8	-
" " obrtne	23	1	24	24	-
<b>Kmetijsko produktivne:</b>					
Živinorejske	-	-	-	125	-
Mlekarske	8	-	8	6	-
Lesno-produktivne	7	15	22	37	2
Vinarske	5	3	8	11	-
Vinogradniške	-	-	-	19	-
Kmetijsko obdelovalne	-	-	-	8	-
Kmetijsko strojne	66	-	66	66	-
Razne kmetijske	-	2	2	9	-
Obnovitvene zadruge	-	115	115	176	12
Obrtno-produktivne	20	12	32	32	-
Kreditne	89	-	89	91	-
<b>Razne:</b>					
Stavbene	64	1	65	65	-
Zadružne elektrarne	31	-	31	31	-
Vodovodne	31	-	31	31	-
Zavarovalne	9	-	9	9	-
Razne	17	1	18	18	-

(Pregled dela in rasti slovenskega zadrugištva ob prvi obletnici osvoboditve Slovenije 9. maja 1946).

Splošne kmetijske zadruge v l. 1948 - 1956

	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Število zadrug	1 152	1 158	993	888	868	833	780	714	695
Število članov	-	-	-	165 925	146 602	140 038	128 601	126 361	126 534

V l. 1948 je bilo na 1 KZ. 527,1 v l. 1953 pa že 743,3, medtem ko je bilo v FLRJ l. 1953 1 425 kmečkih prebivalcev na 1 zadrugo. Iz te razlike sklepamo, da so splošno kmetijske zadruge najbolj goste v Sloveniji.

Gospodarska stran zadrug je posebno v zadnjih dveh letih lepo napredovala. Njihova osnovna sredstva so se povečala od 1,6 milijarde v l. 1952 nad 5 milijard v l. 1954. Lastni skladi so se povečali od 2,5 do 4,5 milijard. Posebno je naraščala vrednost poslovanja od l. 1951-1953 in je v l. 1953 dosegla 30,2 milijarde din. Največja je bila v teh letih vrednost prodaje blaga ne-

posredno potrošnikom in vrednost odkupa kmetijskih pridelkov. V l. 1953 je že šlo 62,3 % vsega odkupa v Sloveniji preko splošnih kmetijskih zadrug, v FLRJ pa le 27 %.

Poleg lastnih sredstev so zaslužile zadružne organizacije v zadnjih dveh letih tudi znatne investicijske kredite.

Od skupnih 2,5 milijarde din, ki jih je prejelo kmetijstvo je odpadlo na zadružne organizacije 1,7 milijarde din.

## Poslovanje splošnih kmetijskih zadrug v LRS

v milijonih din.

	1951	1952	1953	1954	1955	1956
SKUPAJ	9 992	22 386	30 220	32 431	45 037	35 525
Prodaja blaga neposredno potrošnikom	5 853	9 772	11 094	9 128	14 830	16 321
Odkup kmetijskih pridelkov	1 567	5 365	7 898	8 029	13 582	16 376
Prodaja odkupljenih kmetijskih pridelkov	1 902	5 900	9 412	12 787	14 396	...
Promet gostinskih obratov	171	473	758	943	959	872
Lastna proizvodnja in predelava	499	876	1 058	1 543	1 270	1 956

Ob koncu leta 1954 je bilo 780 splošnih kmetijskih zadrug povezanih v 11 okrajnih zadrugh zvezah, katerih glavna naloga je utrjevati samostojnost KZ, uravnati število zaposlenih, utrditi finančno inspekcijo nad zadrugami, pomagati zadrugam pri odkupu kmetijskih pridelkov, ki naj bi jih zadruga odkupovale le na svojem območju neposredno pri kmetu, ter se tako izogibala kvarnega vpliva nakupovalcev. Načelo naj zadruga postane

odkupovalec vseh kmetijskih pridelkov mora čimprej obveljati. Prihodnje naloge zadrughništva so zelo mnogostranske in različne. Navedli smo samo značilne podatke o poslovanju zadrugh, kajti zadruga je organizacija zasebnih kmetovalcev, ki razvija proizvodjalne sile v kmetijstvu in ustvarja ekonomske pogoje za polno uveljavljanje socialističnih odnosov na vasi.

## OSKRBOVANJE KMETIJSTVA

Napredno kmetijstvo merimo tudi po tem, koliko in katera sredstva porabi za dvig kmetijske proizvodnje.

Umetna gnojila

Prodaja umetnih gnojil 1939, 1948 - 1956

v tonah

Vrsta gnojila	1939	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Vse vrste gnojil	8 000	10 372	11 573	14 417	19 145	22 675	45 025	61 289	76 557	78 817
Fosforna		1 821	4 598	4 022	8 650	7 928	16 608	29 193	47 031	31 557
Kalijeva		5 804	2 280	873	1 100	3 932	7 377	8 421	7 477	4 054
Dušična		2 200	1 694	5 883	8 675	7 078	11 472	15 197	4 459	15 709
Mešana		497	1 105	1 547	600	1 909	9 568	5 583	15 508	24 738
Druga		50	1 896	2 092	120	1 828	-	2 895	2 087	2 754

(Podatki po navedbah Agrotehnike in Kmetijskega magazina)

Slovenija je bila v FLRJ največji porabnik gnojil.

Poraba je po osvoboditvi stalno naraščala in je bila 1955 že tolikšna, da je znašala količina porabljenega umetnega gnoja več kot 100 kg na ha. Večkratne spremembe v regresih s strani države so povzročevale veliko variranje cen in tudi prodaje. Izredno ugodne cene v l. 1954/55 so povečale porabo gnojil, medtem ko

je po novem odloku o povračilu (regresu) pri prodaji umetnih gnojil (Uradni list FLRJ številka 48/55) nastal popoln zastoj v prometu umetnih gnojil in strokovnjaki računajo, da bo padla poraba umetnih gnojil za 40%. Po tem odloku so določeni dvojni regresi in sicer za proizvajalce kontrahente in nekontrahente v l. 1955, kar je najbolj razvidno iz naslednje tabele:

## Cene umetnih gnojil v L R S

v dinarjih

Gnojila	Cena 1954 do 1. XI. 1955.	Nove cene od 1. XI. 1955 za kontrahente	Nove cene od 1. XI. 1955 za nekontrahente
Superfosfat	4	4	4
Nitrofoskal	5	5	14
Apneni dušik	5	5	14
K A S	5,50	5,50	14,50
Amonsulfat	7,40	11,40	25,40
Kalkamonsalp.	7,50	8,50	18
Kalijeva sol	5	5	13
Čilski soliter	8	10	20
Thomasova žlindra	5,25	5,50	13

(Cene v Uradnem listu FLRJ številka 48/55)

Odlok namreč določa, da se prizna iz sklada regresov in dotacij regres na tiste količine umetnih gnojil, ki jih prodajajo proizvajalna podjetja in trgovska podjetja na podlagi kontrahiranih površin in količin žita in industrijskih rastlin.

Sredstva za varstvo rastlin

Eden izmed glavnih vzrokov pičle kmetijske proizvodnje so pogostokrat rastlinske bolezni in škodljivci.

Ko je porušeno biološko ravnotežje v naravi pride do velikanskih izgub, ki so lahko usodne za eno leto ali pa še za več letin. Ni malo primerov, ko so morali na določenih območjih prenehati gojiti določene kulture. Povprečno propade vsako leto 15 - 30 % kmetijskih pridelkov, v posameznih letih pa tudi 50 %. Niso redki primeri, da propadejo pridelki 100 %.

Ameriški kapar, češpljev kapar, jabolčni zavijač, škrluk, koloradski hrošč, krompirjeva plesen, virusne bo-

ležni krompirja, krompirjev rak, kostanjev rak, peronospora vinske trte, itd. napadajo naše kulture in zmanjšujejo pridelke.

Da se te velikanske škode preprečijo vsaj deloma z uporabo primernih sredstev za škropljenje in prašenje, o tem ni danes nobenega dvoma. Vendar pa uporaba teh sredstev ni bila takšna kakršna bi zaradi pojava bolezni in škodljivcev morala biti. Vzrokov temu je več: razmeroma visoke cene vključno regresom, pogostokrat slaba kakovost sredstev, nezaupanje do sredstev in nerazumevanje kmetov predvsem pa nekako tradicionalno prepričanje in neznanje o uporabnosti sredstev.

Posebno nevarne škodljivce in bolezni, ki se na novo pojavijo ali jih proizvajalci niso vajeni zatirati, po osvoboditvi skupno zatirajo. In to dobro organizirano in strokovno pravilno izvedeno skupno zatiranje na vseh površinah ima največji uspeh in korist (zatiranje koloradskega hrošča, krompirjeve plesni, ameriškega kaparja, obvezno razkuževanje žit itd.) Odlične uspehe protiperinosporne službe smo omenili v poglavju o vinogradništvu.

Žal da imamo o uporabi sredstev za varstvo rastlin samo podatke o prodaji s strani proizvajalcev na debelo. (Agrotehnika in Kmetijski magazin).

Prodaja sredstev za varstvo rastlin od 1948 do 1956 l.

v tonah

Vrsta zaščitnih sredstev	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Insekticidi	13,3	529	176	149	126,3	264,9	460,3	374	1 123
Raticidi	...	...	...	...	13,5	6,2	10,4	25	4
Fungicidi	1 148	1 870	1 769	2 011	1 847	1 884	2 077	1 629	2 380
Herbicidi	...	...	...	...	...	...	...	-	187

(Podatki grosistov Agrotehnika in Kmet.magacin)

Zaradi koristi za celotno narodno gospodarstvo je zatiranje rastlinskih škodljivcev in bolezni, ki so posebno nevarni, obvezno za vse pridelovalce.

Za take primere izdaja vlada FLRJ in vlada LRS tudi odredbe o obveznih zatiralnih akcijah.

Mehanizacija kmetijstva

Po osvoboditvi so posvetili veliko pozornost mehanizaciji kmetijstva, vendar je primerjava otežkočena, ker nomenklatura strojev ni enotna, razen tega podatkov ne zbirajo vsako leto.

Mehanizacije kmetijstva ne merimo samo po številu traktorjev, temveč so pomembni tudi drugi stroji, ki še bolj nadomeščajo človeka ali pa vprežno delovno živino.

Velikih strojev pri nas ne moremo uporabljati v večjem obsegu zaradi znane razdrobljenosti zasebnih gospodarstev delno tudi zaradi konfiguracije tal, ki tega ne dopušča, gospodarstva splošno družbenega sektorja, ki lahko uporablja velike stroje, pa niso številna (na nje odpade le dobrih 5% njiv v Sloveniji). Zato pridejo predvsem v poštev tudi manjši stroji, zlasti koder je električno omrežje. Pri prvem popisu l.1945 smo imeli 150 traktorjev, l.1948 pa 310. Za kasnejša leta ni nadrobnih podatkov, vendar je samo zadržni sektor imel konec leta 1950 89 traktorjev, leta 1952 385 in leta 1953 446. Raznih motorjev je bilo leta 1945 skoraj 9 200, leta 1948 pa nad 11 000 (med temi 8 700 elektromotorjev). Sejalnic za žito je bilo l.1948 okoli 1 700, čez 3 leta pa skoro 2 300. Kosilnic in žetvenih strojev l. 1948 4 000, 1951 3 600. Mlatilnic vseh vrst je bilo 1945 skoraj 18 000, od teh 5 800 na strojni pogon, l. 1948 pa 2 100. Leta 1951 je bilo mlatilnic na strojni pogon 6 900.

NARODNI DOHODEK KMETIJSTVA

Narodni dohodek kmetijstva je funkcija proizvodnje in cen. Na kmetijsko proizvodnjo vplivajo vsi mogoči činitelji, ki privedejo do njenih velikih variacij.

Narodni dohodek kmetijstva v LRS in njegov delež od celotnega narodnega dohodka

milijarde

L e t o	L R S l o v e n i j a		F L R J	
	din	% celotnega narodnega dohodka	din	%
1947	5,08	22,7	-	-
1948	5,16	18,0	-	-
1949	5,50	17,2	-	-
1950	9,24	23,1	-	-
1951	20,26	14,4	-	-
1952	20,94	14,4	217	25,4
1953	20,12	12,1	310	30,3
1954	25,9	13,6	309,4	26,6
1955	31,9	13,9	421,4	30,1
1956	38,2	16,1	421,0	38,9

Iz zgornje tabele vidimo majhen delež kmetijstva, ki znaša komaj četrtno l. 1952 in 1954, v l. 1955 pa okoli 30 %. Preseneča nas ta delež posebno zato, ker velja naša država še vedno za kmetijsko.

Delež narodnega dohodka kmetijstva v Sloveniji od skupnega je sorazmerno veliko manjši in sicer je najmanjši med ostalimi republikami.

V Sloveniji je namreč nad polovico prebivalstva zaposlenega v nekmetijskih panogah.

Proti predvojnemu deležu je delež narodnega dohodka kmetijstva močno padel.

Takrat je namreč znašal:

Delež narodnega dohodka kmetijstva od skupnega narodnega dohodka LRS pred vojsko

L e t o	milijarde	%
1925	31,6	44,3
1931	15	36
1935	15,9	42,4
1936	20	47,5
1937	18,9	43
1938	19	40

Dr. J. Lavrič navaja v svoji študiji "Narodni dohodek kmetijstva" (glej Prikaze - III - 3 - 57), da so trije različni vzroki padca deleža kmetijstva: "zaradi spremenjenega razmerja cen med kmetijskim in nekmetijskimi proizvodi, zaradi sorazmerno povečane produkcije drugih panog in zaradi zmanjšanja fizičnega obsega produkcije. Koliko je pripisati vsakemu je težko reči. Res je, da se kmetijska proizvodnja ne samo ni razvijala obenem z ostalo proizvodnjo, ampak je od predvojnega stanja celo nazadovala, kakor ugotavljajo sami družbeni plani FLRJ, "omenja zgoraj omenjeni avtor v svoji študiji.



Ker je volumen kmetijske proizvodnje v naši republici obdelan v celoti v Prikazih in študijah III/12 iz 1.1957, podajamo v tem odstavku le glavne značilnosti.

#### Metodološke pripombe

Do sedaj še ni bil izračunan volumen kmetijske proizvodnje za Slovenijo, tako da sedaj prvič poskušamo določiti volumen naše kmetijske proizvodnje. V metodološkem oziru se naš izračun nekoliko loči od metod, ki jih uporabljajo drugod po navodilih FAO.

Da bi izračun bolj razumeli, podajamo najprej metodologijo, ki smo jo uporabili pri našem izračunu, v nadaljnjem pa metodologijo FAO, iz česar bodo razvidni razločki.

#### Metodika našega izračuna

Pojem kmetijske proizvodnje - Kmetijska proizvodnja je funkcija površine in hektarskega pridelka. Naš izračun volumna smo izdelali za bruto in očiščeno bruto kmetijsko proizvodnjo.

Bruto proizvodnja obsega v kmetijstvu celotno proizvodnjo, to je vsoto vseh posameznih pridelkov brez kakršnih koli odbitkov, čeprav se pri tem nekateri pridelki štejejo dvakrat (n.pr. krma, seme).

Pri očiščenju bruto proizvodnji smo odbili seme in krmo. Osnovni podatki za rastlinsko proizvodnjo so povzeti po osnovni kmetijski statistični službi od 1.1947 do 1956. Pri odbitku količin za seme smo upoštevali običajne količine potrebne za setev na 1 ha površine. Količine krme, ki smo jih odšteli, smo ocenili pravtako, kakor v prikazu "Krmna baza LRS" (Prikazi in študije 1/9) in sicer: oves pokrmino 100 %, koruze 50 %, ječmena 50 %, pri vseh žitih smo računali tudi odpadek 3%. Krompirja pokrmino 33 do 40 % (različno po letih), krmne rastline pa v celoti.

Pripominjamo, da pri pridelku sadja nismo upoštevali končnih izdelkov, kot n.pr. žganje, sadjevec itd., pač pa nepredelano sadje.

V živalski proizvodnji smo upoštevali letno prirejo goved in prašičev, količino mleka in jajc.

Podlaga so bili rezultati o popisu živine in rezultati kmetijske ankete ter ankete o življenju kmetov. Pri govedih smo izračunali prirejo po metodologiji Zveznega zavoda za izračun narodnega dohodka za leto 1956.

Za obračun prireje goveda po teži smo ugotovili število po naslednjih kategorijah:

teleta za klanje,  
odstavljen teleta,  
junci in junice nad 1 do 2 let,  
junci in junice nad 2 do 3 leta,  
krave, vole in bike.

Število telet smo ocenili po številu krav, ki se telijo. Število telet za klanje smo ugotovili iz poročil o zakolu v klavnicah, (s tem pridržkom, da se pri nas koljejo teleta samo v klavnicah).

Od skupnega števila telet odštejemo število zaklanih telet in dobimo tako število odstavljenih telet.

Junce in junice od 1 do 2 let smo povzeli iz popisa živine v letih 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1955 in iz vzorca v letu 1954. V 1.1956 ni bilo popisa, pač pa je bila kmetijska anketa, ki nam je dala le skupno število živine. Po razmerjih v strukturi živine v 1.1955 smo prilagodili strukturo rezultatom 1.1956. Na ta način smo dobili tudi število juncev in junic od 2 do 3 let, krav, volov in bikov.

Za izračun skupne prireje mlade govedi moremo v smislu metodologije Zveznega zavoda množiti število živine ustrezne kategorije z razlikami povprečnih tež med kategorijami, razen telet za klanje, katere pomnožimo s povprečno težo 60 kg in odstavljenih telet s povprečno težo 150 kg. Tako dobimo skupno prirejo mlade živine.

Za izračun prireje krav, volov in bikov računamo sicer razliko povprečnih tež, ampak ne množimo s skupnim številom krav, volov in bikov, ker domnevamo, da priraste samo del črede in to del v starosti nad 3 do 4 let. Ostalo govedo nad 4 leta starosti ne raste in za njo ne računamo prireje. Po veljavni metodologiji se računa izračun prireje krav, volov in bikov v višini števila juncev in junic nad 2 do 3 let, ker smatrajo, da se to število letno nadomešča. Ker to število v našem izračunu ne bi pomenilo v resnici celotnega števila, ki gre v višjo skupino, smo ocenili in mu dodali še polovico iz skupine juncev in junic nad 1 do 2 let.

Prirejo prašičev smo izračunali na ta način, da smo vzeli 90 % od števila na dan 15.1. preje omenjenih popisov in ankete ter vzorca živine in pomnožili s povprečno težo 90 kg.

Pri izračunu letne količine mleka smo upoštevali, da je 75 % molznih krav in da znaša povprečna letna količina namoženega mleka 1 200 l na kravo.

Po anketi o življenju kmetov, ki jo vodi pri 320 kmetih Zavod LR Slovenije za statistiko, znese kokoš povprečno 86 jajc letno.

#### Ponderacijski sistem

V našem izračunu smo vzeli kot ponderje povprečne odkupne cene. Idealne cene za izračun volumna bi bile namreč cene, ki jih dobi kmetovalec. Dejansko bi morali pri nas razločevati trojne cene: cene, ki odgovarjajo vrednosti domače porabe, odkupne cene ter cene, ki jih doseže blago, ki pride neposredno na trg. Vrednost za domačo porabo je ponavadi nekoliko nižja od odkupnih cen, te pa so nižje od cen, ki jih dosežejo pridelki, ki pridejo direktno na trg, zato smo vze-

li v naš izračun povprečne odkupne cene. Povzeli smo jih po statistični službi cen ter po statistiki blagovnega prometa našega zavoda. Pri nekaterih pridelkih, za katere omenjena statistična služba ni imela podatkov, smo povzeli cene iz izračuna narodnega dohodka, ki so večinoma tudi povprečne odkupne cene.

Pripomniti moramo, da za krompir in sadje nismo vzeli kar povprečnih odkupnih cen, pač pa smo dobili iz cen krompirja za potrošnika, izvoz, seme, industrijsko predelavo ter za krmo ponderirano ceno, ki je nižja od povprečne odkupne cene. Enako smo dobili ponderirano ceno za sadje iz cene sadja za potrošnika, izvoz in predelavo.

Za naš izračun smo vzeli stalni petletni ponder (1952 do 1956), ki bi ga bilo potrebno spremeniti šele tedaj, ko bi se bistveno spremenila struktura proizvodnje in cen. Le s stalnimi ponderji je namreč možno ocenjevati dejansko razliko v volumnu proizvodnje tekočega leta proti prejšnjemu letu.

#### Osnova indeksov

Za osnovo indeksov smo vzeli povprečje petih let (1952 do 1956). Tudi v osnovi indeksov se naš izračun močno razlikuje od drugih držav. Večina držav namreč uporablja pri izračunu predvojne osnove in sicer povprečja let z normalnimi ekonomskimi pogoji, zlasti evropske članice OECE, ki so bile prizadete v zadnji vojski in imajo svoje plane in proizvodne programe reducirane na predvojne vrste let, večinoma na 1934 do 1938.

#### Obrazec za naš izračun

V našem izračunu smo uporabljali Laspeyres-ev obrazec:

$$Q = \frac{p_0 \times q_1}{p_1 \times q_0} \times 100$$

v katerem je:  $p_0$  cena izhodiščnega leta  
 $q_0$  količina proizvodnje izhodiščnega leta  
 $q_1$  količina proizvodnje tekočega leta

V našem primeru je:  $p_0$  povprečna odkupna cena v letu 1952 - 1956  
 $q_0$  povprečje pridelka v letu 1952 - 1956  
 $q_1$  pridelok tekočega leta

#### Metodika izračuna FAO

Ker je FAO izračunala tudi indeks za našo državo, je važno, da omenimo bistvo njene metodologije; le ta je namreč namenjena za svetovno proizvodnjo ter kontinentalne in interregionalne primerjave in je vprašanje, če so njeni indeksi najprikladnejši za merjenje proizvodnje v naši državi.

#### Pojem proizvodnje

Za FAO se pojem poljedelske proizvodnje nanaša na vse

postavke, ki so v živilskih bilancah posameznih držav, razen rib in olja, ki so morskega izvora. V postavke sodijo med drugimi tudi vino, tobak, meso, kaučuk, čaj in kakao. Odštejejo vso krmo, razen uvožene, seme in izgube.

#### Ponderiranje

Ponderiranje temelji na relativni ceni pšenice. Za koefficiente ponderiranja se jemljejo svetovne cene držav izvoznic, ki se po potrebi modificirajo glede na notranje cene držav proizvoznic.

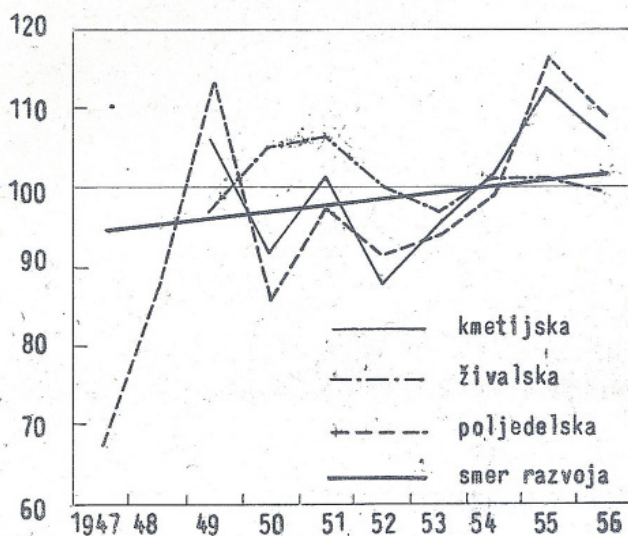
#### Izračun volumna kmetijske proizvodnje v LR Sloveniji

Volumen kmetijske proizvodnje se iz leta v leto spreminja. Te spremembe so očitno posledica dobrih in slabih letin, ki so zelo odvisne od podnebnih razmer. Posebno so te variacije intenzivne v sadjarstvu in vinogradništvu. Te variacije kažejo na pomanjkljivost agrotehničnih ukrepov, katerih namen je manjšanje vplivov negativnih naravnih činiteljev in s tem povečanje proizvodnje, predvsem pa doseči stabilnost proizvodnje. Pidelki namreč iz leta v leto zelo variirajo in so rezultat klimatsko-pedoloških razmer in agrotehničnih ukrepov. Smisel računanja volumna kmetijske proizvodnje je ravno v spremljanju teh vsakoletnih variacij proizvodnje. Volumen proizvodnje pa dobimo na ta način, da izračunamo vrednost posameznih proizvodnih skupin po stalnih cenah.

Poleg tega, da nam volumen prikaže vsakoletne variacije proizvodnje, nam omogoča hitro orientacijo v oceni tekoče letine s preteklo ali drugimi in nam pokaže razvojne tendence.

Kmetijska bruto proizvodnja v naši republici merjena po volumnu se je gibala takole:

Indeks 1952 - 1956 = 100



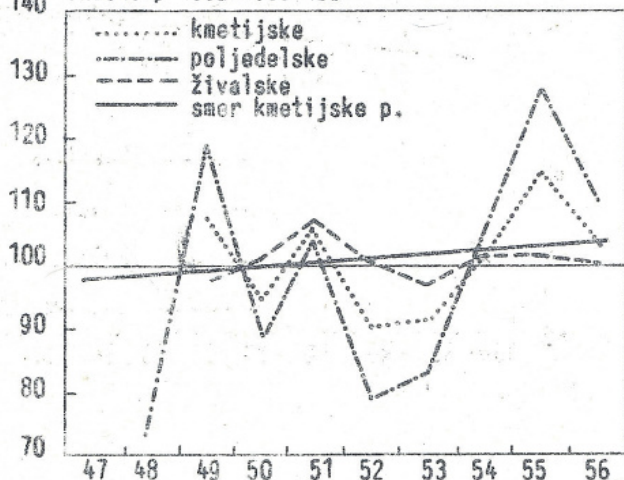
Volumen kmetijske bruto proizvodnje

(Indeks  $\emptyset$  1952-1956 = 100)

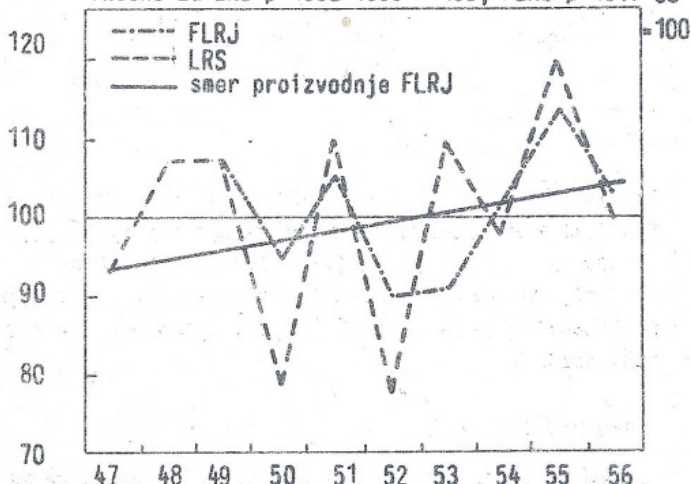
	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Kmetijstvo skupaj			107	91	101	88	95	101	112	106
Poljedelstvo	68	88	113	86	97	91	94	99	116	109
Rastlinska proizvodnja	72	93	111	82	90	80	101	100	100	110
Žita	79	96	133	93	87	77	104	96	110	111
Industrijske rastline	53	82	86	48	83	79	98	101	111	110
Vrtnine	58	73	100	72	76	80	92	101	111	116
Krmске rastline	81	108	111	88	103	81	106	101	110	105
Sadjarstvo	-	183	134	89	86	78	60	76	154	116
Vinogradništvo	-	-	117	117	163	97	56	111	139	97
Živinoreja	-	-	97	100	106	100	97	101	101	100
Govedarstvo	-	-	95	93	102	98	94	97	100	86
Prašičereja	-	-	100	104	120	105	97	101	99	87
Mleko	-	-	87	96	89	91	93	96	98	100
Jajca	-	-	92	82	85	86	93	111	106	103

Volumen očiščene bruto proizvodnje

Indeks  $\emptyset$  1952-1956=100



Volumen kmetijske proizvodnje  
LR Slovenije in FLR Jugoslavije  
Indeks za LRS  $\emptyset$  1952-1956 = 100, FLRJ  $\emptyset$  1947-56



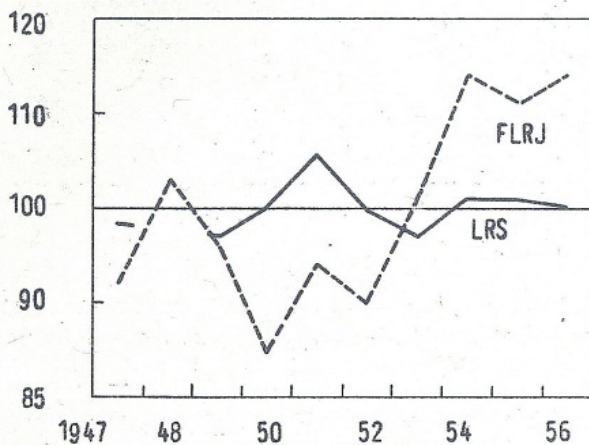
Indeksi volumna kmetijske očiščene bruto proizvodnje

( Indeks  $\bar{\emptyset}$  1952 - 1956 = 100 )

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Kmetijstvo skupaj	...	...	107	94	105	90	91	101	114	103
Poljedelstvo	...	73	118	89	104	79	83	102	127	109
Rastlinska proizvodnja	57	79	118	78	87	72	98	102	117	112
Žita	65	88	144	99	85	79	106	98	114	104
Industrijske rastline	56	83	86	48	82	79	98	101	111	111
Vrtnine	53	73	108	66	89	67	93	104	119	117
Sadjarstvo	...	183	134	89	86	78	60	76	162	120
Vinogradništvo	...	...	117	117	163	97	56	111	139	97
Živinoreja	...	...	97	100	106	100	97	101	101	100

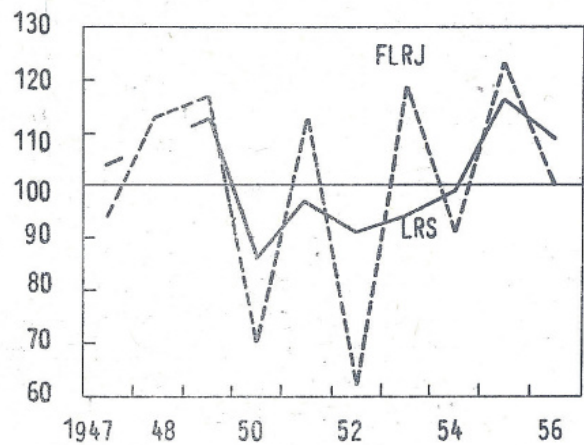
Volumen živinorejske proizvodnje v FLRJ in LRS

Indeksi  
 Osnova indeksov za LRS: (1952-56 = 100)  
 Osnova indeksov za FLRJ: (1947-56 = 100)



Volumen poljedelske proizvodnje v FLRJ in LRS

Indeksi  
 Osnova indeksov za LRS: (1952-56 = 100)  
 Osnova indeksov za FLRJ: (1947-56 = 100)



Indeksi pokažejo velike variacije iz leta v leto. Iz teh variacij vidimo kako sledi boljši letini slaba. V največji meri so bile letine odvisne od ugodnih in neugodnih vremenskih razmer. Najboljše letine so bile v letu 1949 in 1955. V l. 1949 so bili pridelki izredno visoki. V daljši seriji let, je bilo 1952 najslabše, ker je izredna suša od pozne pomladi do zgodnje jeseni onemogočila normalen razvoj rasti. V l. 1956 so bili pridelki nekoliko nižji od l. 1955, zaradi zelo slabih vremenskih razmer.

Če opazujemo smer kmetijske proizvodnje v razdobju

10 let, vidimo, da le malo narašča, povprečno za 0,63% na leto.

Izračun volumna smo izdelali tudi po strokah, v katerih so nihanja proizvodnje tudi precejšnja. (Podrobneje o tem glej Prikaze in študije: "Fizični obseg (volumen) kmetijske proizvodnje povojnih let v LR Sloveniji", št. III/12/57). Žal še nimamo možnosti primerjave indeksov predvojno na povojno proizvodnjo za našo republiko.

Indeksi kmetijske proizvodnje, ki jih je izdelal Zvezni zavod za statistiko, za FLRJ so naslednji:

Indeksi volumna kmetijske proizvodnje v FLRJ

Indeks  $\bar{\mu}$  1947 - 1956 = 100

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Kmetijstvo	93	107	107	78	110	78	110	97	120	100
Rastlinska proizvodnja	95	110	112	71	121	67	118	90	123	94
Poljedelstvo	94	113	117	70	113	62	118	91	123	100
žita	101	120	116	75	115	64	120	80	117	93
industrijske rastline	106	114	119	63	109	50	108	106	130	96
vrtnine	72	94	124	58	108	60	117	111	134	124
krmne rastline	64	93	100	54	113	70	123	123	139	122
Sadjarstvo	88	106	96	56	155	82	141	92	129	54
Vinogradništvo	100	100	102	89	144	81	101	70	136	77
Travniki	99	99	105	71	122	73	112	99	106	115
Živinoreja	92	103	96	85	94	90	101	114	111	114
govedo	90	101	99	88	92	95	102	109	109	114
prašiči	99	107	95	82	94	80	92	125	118	110
ovce	91	108	98	97	99	103	111	102	97	94
perutnina	77	92	93	71	90	92	109	108	121	148
čebele	116	129	116	103	116	90	103	109	52	65

Če primerjamo indekse volumna kmetijske proizvodnje pri nas in v FLRJ, nam pokažejo pravzaprav isto razvojno smer, v letu 1949 pa sta indeksa celo enaka. Smer proizvodnje kaže, da je naraščala kmetijska proizvodnja v državi nekoliko hitreje (1,14% na leto), kakor v naši republici (0,63% na leto).

Nihanja proizvodnje so si v prvih povojnih letih zelo podobna. Razlika nastane šele po letu 1952. Od tega leta dalje kmetijska proizvodnja merjena po volumnu v Sloveniji stalno raste, dočim v FLRJ še jivedno niha. V letu 1956 pa obedve zopet padeta.

Analogno kot celotno proizvodnjo bi bilo koristno primerjati kmetijsko proizvodnjo posameznih panog. Pri takem primerjanju pa v posameznih slučajih naletimo na marsikatero razlike in značilnosti.

Ker nimamo predvojnih indeksov za našo republiko, je težko primerjati stanje našega kmetijstva po vojski s predvojnimi. Po vseh vidikih pa dvomimo, če je doseglo predvojno raven, ker je veliko dejstev, ki govore proti. Predvsem sta to dve kmetijski panogi sadjarstvo in vinogradništvo, ki sta proti predvojnemu stanju zelo

nazadovali.

Obdelovalna površina se je od l. 1939 zmanjšala pri nas za 10,7%. Tudi njivske površine so se zmanjšale za 7,8%.

Tudi živinoreje ne moremo primerjati s predvojno, ker sta bila pred vojsko le dva popisa, l. 1921 in 1931. Vsi drugi rezultati so izvirali iz občinskih ocen, ki nikakor ne ustrezajo dejanskemu stanju.

Po presojanju pri obračunu volumna, bi označili stanje v proizvodnji našega kmetijstva z naslednjim:

- 1) Celotni volumen kmetijske proizvodnje po absolutni vrednosti in pri stalnih cenah rahlo narašča.
- 2) Letne variacije so zelo intenzivne, iz česar lahko sklepamo, da je kmetijska proizvodnja pri nas preveč odvisna od vremena, da alimiramo premalo te faktorje z agrotehničnimi ukrepi, kar je specifično za relativno zaostalo kmetijsko proizvodnjo.



